ANUL XXIII
1
(923)
Sîmbătă
5 ianuarie
1980
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Să facem totul pentru a realiza cu deplin succes planul pe anul 1980 și pe întregul cincinal, pregătind, totodată, temeinic trecerea la cincinalul viitor, asigurînd traducerea în viață a istoricelor hotărîri ale Congresului al XII-lea al partidului, a mărețului Program de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism !

NICOLAE CEAUȘESCU

MESAJUL ROMÂNIEI

La cumpăna anilor 1979—1980 am ascultat, într-o atmosferă solemnă și sărbătorească, prin intermediul radioului și televiziunii, **Mesajul de Anul Nou** adresat întregului nostru popor de tovarășul Nicolae Ceaușescu, Secretarul general al partidului, președintele Republicii noastre, a fost, deci, printre noi, aproape, așa cum îl simțim totdeauna, și în acele clipe de sus ale anului, de pe înălțimile cărora se văd cîmpiile însorite și mănoase ale celor 366 de zile ale noului an.

Am ascultat Mesajul și am revăzut imaginile muncii și vieții noastre de peste an, imaginile muncii creatoare, entuziaste, eroice și cele ale vieții libere, demne, civilizate. În asemenea momente cu miros puternic de cetină și de zăpadă strălucitoare, în care se presimt hore de păduri și de oameni într-o înlănțuire sărbătorească, cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu și-au găsit în cugetele noastre ecoul pe care îl are întotdeauna vocea României eterne. Pentru că, în noaptea Anului Nou, vorbindu-ne Președintele țării, ne-a vorbit Patria. Această identitate s-a consolidat puternic de la Congresul al IX-lea al partidului, în perioada cea mai plină de realizări din întreaga noastră istorie. Fiecare nou an din această etapă a însemnat un drum larg croit în istorie spre o istorie nouă. Un drum al tenacității și dăruirii, un drum al elanului revoluționar și al împlinirii. Pe care, construindu-i, noi înșine ne-am schimbat devenind oameni noi ai unei societăți ce se înnoiește continuu.

Anul 1979, pe care îl încheiem peste cîteva minute, — arăta în Mesaj tovarășul Nicolae Ceaușescu — **a marcat un nou pas înainte în dezvoltarea și modernizarea bazei tehnico-materiale a societății noastre, în sporirea avuției naționale și ridicarea nivelului de trai al poporului, în înfăptuirea obiectivului edificării socialismului și comunismului pe pămîntul României.**

Acest nou pas înainte, concludent pentru forța

Luceafărul

Continuare în pag. a 2-a

PATRIA LIBERTĂȚII

O amiază liberă și-n zbor vertical
E destinul acestui popor !
Și-o amiază fără sfîrșit este
PARTIDUL COMUNIST ROMÂN.

Din toate părțile cardinale ale lumii
Se vede amiaza noastră.
Însuși gîndul
Și însăși materia pulsează
O fără de sfîrșit lumină verticală !

Din piscul amiezii noastre
Vorbește și se aude, gîndește, creează
În pîine și-n inimă,
În verb și-n suflare.
În patima libertății
Și-n vrednicia unanimă,
În toate și deodată —
Cu lumea României noastre se aude,
În piscul amiezii fără sfîrșit
NICOLAE CEAUȘESCU —
Esență și suflu,
Demnitate comunistă
Și certitudine vie !

O amiază și-o patrie
Și-o lumină verticală,
Puls unanim
Și omenie planetară,
Este fruntea lui !

El este arcul muncii gîndind,
Este mulțimea independentă !

Și, iată copiii cît stelele-n cer ;
Și, iată sudoarea cît rîurile-n România ;
Și, iată vocea mulțimii
Cît însăși vocea Congresului comunist român !
Și, iată viitorul învățînd
Cu mîndrie,
Din prezent cum el însuși să fie !
Și, iată, și iată independența comunistă
În amiază verticală spre soare
Dînd
Ridicînd
Istoria noastră la frunte
Și la zborul istoriei
Lumii întregi !
Poporul e verbul și forța
Și patria ; poporul e însuși partidul
Și marele cîntec unanim !

O amiază continuă
Și verticală e România ; o amiază
fără sfîrșit e partidul ei comunist.
O amiază în zbor vertical și spre soare-i
Fruntea marelui bărbat Ceaușescu !
Iar viitorul e cu mult mai mare
Și mai viitor
Cu cît, prezent, înțelege să fie !

Ion Cringuleanu

Ziua bună se cunoaște de dimineață

— FISE LA ÎNCEPUT DE AN —

I

Priviți din nou fotografia în care tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU și tovarășa ELENA CEAUȘESCU, împreună cu ceilalți conducători de partid și de stat, primesc tradiționala urare de An nou. Colindători cu zurgălăi, buhaie, tălăngi, în alai sărbătoresc, au descins în fața sediului Comitetului Central și, după datină, își întreabă gazdele dacă primesc plugușorul. **Da !** sînt primiți din adîncul inimii, tot așa cum și ei, din adîncul inimii, își rostesc urările. După care, purtat pe brațe tinere, de flăcăi zdraveni, iată-l pe copilul-simbol 1980, semnificativ înveșmîntat într-o hlamidă voievodală :

— Eu sînt anul viitor / Și-am sosit acum în zbor / Pe pămîntul tricolor / Nu sînt, cum vedeți, prea mare. / Dar voinic voi crește-n Soare / Buni părinți mă ocrotesc / Pe pămîntul româ-

Mihai Stoian

Continuare în pag. a 2-a

Mărturiile artei angajate

Masivul volum de **Mărturii** editat recent de „Cartea românească" (antologie de Emil Manu) vine să confirme, o dată mai mult, vocația scriitorului român pentru problemele civice și sociale, implicarea lui adîncă în destinul neamului, refuzul claustrării în turnul de fildeș. Cei mai reprezentativi creatori în domeniul vieții spirituale au reacționat, ca „artiști și cetățeni" (spre a prelua o formulă a lui Ghera) la evenimentele și împrejurările istorice cărora le-au fost, nu numai simpli martori, ci și participanți dintre cei mai activi, cu un rol nu o dată determinant în evoluția momentelor istorice. Este imposibil, am mai spus-o și cu alt prilej, să concepem întîiul mare moment al istoriei noastre românești, anul 1848, fără contribuția, prioritară și decisivă, a lui Kogălniceanu, Alecsandri, Eliade Rădulescu, Bălcescu, Cezar Bolliac, D. Bolintineanu, care au rămas nume de referință atît în istoria politică a patriei lor cît și în cea a literaturii naționale. În fapt patruzeci și optul românesc este, sub raport ideologic, rezultatul acțiunii scriitorilor vremii care au știut să sesizeze, cu pătrundere, marile aspirații populare. Dar oare mai tîrziu Hașdeu, Maiorescu, Eminescu, Delavrancea, Iorga, Stere Octavian Goga ș.a pot fi desprinși ca creatori, de activitatea civică și politică desfășurată ? Așa cum este ușor de bănuit acțiunea lor a putut fi uneori limitată sau chiar marcată de un inerent tribut plătit contradicțiilor epocii, dar nimeni nu va putea contesta aspirația lor sinceră, adîncă, de a-și servi țara precum și avantajul

Pompiliu Marcea

Continuare în pag. a 6-a

În paginile 4—5

● Proză de Horia Pătrascu ● Poeme de Dan Verona ● Dușan Petrovici ● Emilia Căldăraru ● Titus Vijeu ● Mariana Filimon.

● În acest număr ● Viața cărților ● Ce anunță editurile pentru anul 1980 ? ● „Speranță și acceptare" — un articol despre poezia lui Dan Laurențiu ● Planete : „Pasul dinspre toamnă" de Ion Caraion ● Atelier literar de Geo Dumitrescu ● Cartea românească în Grecia ● Din poezia cubaneză ● Spectacolul lumii ● Revista străină

Cartea unei patetice dezbateri

Fiul secetei, cel mai recent roman al lui Ion Lăncrănjan, constituie un punct cardinal în opera scriitorului. Nenumărate personaje se perindă prin materia cărții, deși reducînd lucrurile la esențial e vorba de un singur personaj, Vasile Pozdare. Patru conștiințe de adîncimi sensibil diferite, conștiința prietenului, a soției, a fiului său și a eroului însuși își nutresc mișcarea inefabilă din avatarurile vieții acestui „erou al timpului nostru", confruntată cu întregul spectru moral al istoriei noastre politice din ultimii treizeci și ceva de ani.

Specific este felul cum își alege autorul eroul: dintr-o ceată zdrențăroasă, nediferențiată de copiii aduși de secetă într-un oraș transilvan, unul, acest Pozdare, se detașează încă din primele zile, dar cel care-l observă mai întîi, intuindu-i calitățile ce-l vor scoate la lumină, este unul din personajele-martori, mod de a spune că însăși viața l-a selectat și i l-a impus ca erou scriitorului.

Copilul cu sufletul ars de secetă nu este un credul; ci mai degrabă un receptacol uriaș deschis evenimentelor din primii ani ai revoluției, un pămînt nesățios de ploile și semințele speranței învincibile; el se va angaja și va participa cu duritate și fanatism la întregul șir de evenimente care au schimbat radical viața socială a țării, el va îmbrățișa cultul personalității (cu atîta convingere, încît nici după adoptarea unor documente de partid, cu toate că se consideră tot timpul activist, nu va renunța decît cu greu la părerile sale), va acționa conform principiului (tot din primii ani) că lupta de clasă se ascute, din ce în ce mai mult pe zi ce trece, va fi necruțător cu speculanții pe spatele clasei muncitoare, dar atunci cînd spiritul său justițiar va viza și „etica" unor activiști însetați nu numai de putere, dar prin aceasta și de inavuțire, drumul său se va poticni și nu numai o dată, ci periodic, ceea ce presupune tot atîtea reînzdrăveniri ale unei structuri umane cu resurse inepuizabile, încît nici căderea cea mai amețitoare nu-l va îndupleca să renunțe la cîștigul suprem al vieții lui : **acordul cu sine.**

Pozdare nu traversează însă această perioadă

Gheorghe Pituț

Continuare în pag. a 7-a

LITERATURA PREZENTULUI

Interviu cu GEORGE MACOVESCU, președintele Uniunii Scriitorilor

— Am pășit într-un nou an, prilej de a evalua munca scriitorilor pe parcursul unui întreg an de nobil efort creator. V-am rugat, tovarășe George Macovescu, în calitate de președinte al Uniunii Scriitorilor, să vă referiți la anul literar care a trecut.

— S-a sfîrșit încă un an. Timpul curge implacabil și ne apropie de sfîrșitul acestui veac de aur al istoriei, în care s-au produs marile revoluții sociale și în care omul a plecat în cosmos.

Mă întreb uneori dacă noi, scriitorii am consemnat, în toată grandoarea lor, în operele noastre, evenimentele revoluționare ale acestui veac, dacă literatura pe care o lăsăm în urma noastră se află la înălțimea măreției acestui secol. În acest veac, viața a fost mai puternică, mai extraordinară decît orice imaginație a vreunui scriitor. Înseamnă aceasta că nu am ținut pasul cu viața, că nu ne-am apropiat cu operele noastre de marile valori materiale și spirituale ale secolului al douăzecilea ? Dacă mă gîndesc la literatura dezvoltată în țara noastră după eliberare, răspunsul meu este că splendorile acestui veac și dramele lui, victoriile omului și înfrîngerile lui, marile transformări petrecute în psihologia omului nou și-au găsit reflectarea în operele scriitorilor români. Viața în țara noastră clocotește în creuzetul imenselor mutații. Se schimbă totul. Și natura și societatea și omul. Cine, mai bine decît scriitorul, poate să consemneze; în opere de durată, aceste transformări ? Cine, mai bine decît scriitorul, poate să surprindă eforturile, bucuriile victoriei și durerile înfrîngerii decît scriitorul, el însuși participant la această schimbare ?

Anul 1979 nu putea să facă excepție. Dezvoltarea literaturii române în epoca socialistă este un proces de durată și mai ales de continuitate. În artă nu se poate planifica așa cum se întîmplă în domeniul producției materiale, dar la o cercetare atentă și obiectivă, se observă că literatura noastră merge pe o curbă ascendentă. Fiecare an aduce noi valori, de o varietate estetică din ce în ce mai complexă. Anul care s-a încheiat a marcat în toate genurile reale progrese. Proza, poezia, dramaturgia, literatura pentru copii, istoria și teoria literară au adunat probleme esențiale ale vieții noastre spirituale, reflectînd marile procese ce se petrec în societatea românească.

Îmi cereți să pun în evidență cîteva titluri mai importante. Cu voia dumneavoastră, și mai ales cu a mea, nu vă voi da satisfacție. Aș greși. Mai întîi, aș nedreptăți întreaga obște scriitoricească. O literatură mare, complexă nu se construiește, într-o anumită etapă, decît prin contribuția tuturor celor ce țin un condei în mînă, care, cu geniu sau numai cu talent, înnegresc pagini după pagini, distrug ceea ce nu le place și publică numai ceea ce apreciază că îi reprezintă. Și astfel se adaugă noi valori literaturii române. În plus, orice ierarhizare nu rezolvă nimic, ci, mai cu seamă, produce iritare. Ierarhia valorilor o stabilește opera, după ce a fost receptată de cititori și nu poate fi stabilită din vîrful nici unui condei, oricît de sprinten ar fi el.

— Și, pentru că ați relevat împlinirile anului care a fost, acum, în aceste prime zile ale anului 1980, vă propunem să conturați preocupările literare ale noului an.

— În adevăr, un nou an înseamnă pentru toți, deci și pentru scriitori, noi perspective, noi planuri. Anul 1980 începe sub semnul hotărîrilor Congresului al douăsprezecelea al Partidului Comunist Român. Secretarul general al Partidului,

Continuare în pag. a 7-a

Opțiunea umanistă

Dumitru Ghișe este un eseist cu prezență îndelungată în conștiința cititorilor, impus încă de la „cronica filozofică" pe care o semna în revista „Steaua" în urmă cu aproape douăzeci de ani. Deși activitatea sa nu a luat pînă acum forma studiului sistematic, a construcției îndelung elaborate și cu tentația exhaustivă, apare neîndoielnic faptul că meditațiile pe care le-a pronus în toate cărțile de pînă acum sînt rodul unei conștiințe preocupate de mari probleme, cu stil atrăgător și cu o limpezime a gîndirii de aleasă ținută intelectuală. Eseistul s-a bucurat de succes pentru bune motive, ce țin de o mare demnitate a discursului său, ca și de frumosul echilibru ce caracterizează atitudinile pe care le-a promovat în cursul mai multor ani petrecuți în viîtoarea vieții noastre politice și culturale. Ultimul său volum, **Dimensiuni umane**, constituie de altfel rodul unor reflecții de practician, cel mai adesea, cu referință directă la împrejurarea de origine. Evenimente politice și culturale, teze și concepții politice semnificative, direcțiile pe care se mișcă realitatea istorică românească, dezbateri publice sau chiar unele motive de controversă publicistică sînt în măsură să stimuleze meditația autorului, ridicîndu-se de multe ori la un grad de semnificație și generalitate cu totul remarcabil. Iată deci o carte a unui contemporan ce ține să împletească acțiunea cu gîndirea, într-o formulă riguroasă și cuceritoare în același timp,

Aurel-Dragoș Munteanu

Continuare în pag. a 7-a

În pagina a 3-a

L-AM CUNOSCUT PE TUDOR ARGHEZI
Evocare de Paul Lahovary

●

Ce gîndește, ce scrie tînărul scriitor
● Interviu cu Corneliu Vadim Tudor

Demnitatea națională

Există anumite cuvinte despre care nu este niciodată de prisos să discutăm, deși înțelesul lor pare stabilit o dată pentru totdeauna. Ele sînt haineie lingvistice ale așa-numitelor concepte centrale, noțiuni-pivot, ce restructurează gîndirea.

Nu este vorba despre marile concepte ale filozofiei și nici despre cele pe care le folosesc alte științe. Ne referim la cele pe care orice om le întrebuințează spre a-și defini propria poziție în raport cu grupul social din care fac parte, față de oamenii printre care trăiește, dar și față de el însuși.

Titlul însemnărilor noastre conține unul dintre aceste importante cuvinte. Într-adevăr, drumul pe care ideeiul de demnitate al omului s-a transformat într-o realitate istorică reprezintă o via magna a dezvoltării umanității. Demnitate este cel mai frumos cuvînt al tuturor limbilor. Iată un aforism simplu și adevărat, ce nu se va uza atît timp cît vor exista oameni.

Există însă și cazuri în care marele cuvînt este coborît la întrebuințări îndoielnice. La originea însemnărilor noastre se află o asemenea împrejurare. L-am auzit pe un om, care știa bine cum se leagă vorbele între ele, transformînd demnitatea într-o parază personală, într-o abtă formă de evazionism. „Nu este de demnitatea mea", repeta el. La ce se referea ? Am ascultat cu atenție. Era vorba despre participarea sa la niște acțiuni care presupuneau colaborare, angajare, depășire a propriilor interese imediate. Nu este de demnitatea mea să mă angajez, nu pot să mă cobor într-atît pînă la a mă alinia alături de alții, sugera vocea cultivată a celui pe care îl ascultam. Mi-au apărut în minte alte împrejurări, în care voci mai puțin exersate repetau, în fond, aceeași idee : marea noțiune a demnității era transformată într-un instrument meschin de evadare din fața marilor probleme ale prezentului, într-o motivație a absenteismului politic.

Acelui abil sofist, precum și tuturor celorlalți trebuie să li se spună cu claritate că demnitatea individului nu este o valoare imuabilă, situată dincolo de orice determinare istorică și că, aspect de esențială importanță, în România anilor noștri, ea nu poate fi despărțită de demnitatea națională.

Voicu Bugariu

5217 SC

viaţa cărţilor

● Ilie Purcaru : „Planuri în lut" ● Horia Stancu : „Elenco" ● Nicolae Stăiculescu : „Babilonul de nisip" ● Valeriu Armeanu : „Neguţătorii de triluri" ● Corneliu Leu : „A doua dragoste şi altele..." ● Mircea Muthu : „La marginea geometriei".

PROZA

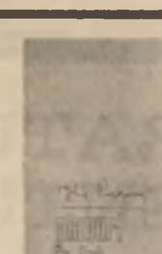

Semnele perenităţii

Există reportaje orgolioase, pentru care locurile devin simple pretexte pentru capacitatea (existentă sau nu) de poetizare şi speculaţie a autorului, relatări la puterea a doua, fabulind în jurul cifrelor şi aureolind gratuit chipuri şi destine. Există, dimpotrivă, reportaje în care personalitatea autorului se estompează, enunţind, prezentind, lămurind, sau implicind, numai, realităţi istorice şi înconjurindu-le cu date concrete. Realizate cu economie stilistică, operind cu elemente concrete şi oricind verificabile, ocolind hiperbolele şi psihologizările artificiale. Carnetul şi creionul devin aici cameră de luat vederi şi nu bibliotecă, notările fiind nu atît apoteoză şi grandilocvenţă, cit schiţe ale elementelor fundamentale. Nuanţele se pierd, dar adevărul esenţial rămîne.

În această a doua categorie se înscriu aceste **Planuri în lut** ale lui Ilie Purcaru. Nu în latura spectaculară vom afla specificul acestor călători ; reporterul nu este interesat exclusiv de propriile sale trăiri şi nu caută revelaţii estetice sau încîntări poetizante. Ceea ce conferă o notă specifică textelor este încrederea totală a autorului în virtuţile convingătoare ale realităţilor pe care le notează, o încredere personală profundă, dar sprijinită la fiecare pas de cifre şi date istorice şi care se poate, astfel, lesne dispensa de orice înseamnă artificiu reportericesc. Colindind aceste „30 de sate olteneşti aflate la răscrucea patetică în care atîtea se pierd, dar atîtea renasc" (urbanizarea şi procesul de iremediabilă modernizare a sistemului rural) şi urmărind liniile de forţă ale mutaţiilor economice, sociale şi spirituale de-a lungul cărora evoluează destine etnice ancestrale, — reportajele lui Ilie Purcaru realizează — în ciuda obiectivităţii deplin documentate pe care am semnalat-o — mai mult decit o suită de „dări de seamă", propunind implicit o meditaţie asupra a ceea ce am denumi „vetrele migratoare", adică procesul [illegible] dintre realitatea rurală şi dinamica urbană, evoluţia firească a unor destine de oameni şi locuri [illegible] a sincronizare istorică în care elementele [illegible] originare devin deplin funcţionale [illegible] noilor sisteme. Între drumul roman şi [illegible] sarul din Orleşti, între terenurile de [illegible] şi lacurile de acumulare ale [illegible], între stîlpii de pridvor ai Hobiţei, [illegible] versală a artei sculpturii şi realizările agro-zootehnice ale Drănicului, de la băile de ville şi singe de miner, pînă la carierele de grafit de la poalele Cătălinului, între realităţile de ieri de la Măciuca, Pleniţa şi Bumbeşti-Jiu şi perspectivele lor actuale, de la lupta cu [illegible] din vechii Dăbuleni, pînă la grădinile lor de azi, ş.a.m.d. — între toate acestea [illegible] ochiul reporterului marchează cu precizie conturele dinamicii progresului. Chipuri de ţărani, de doctori, de zootehnişti şi ingineri, de tractorişti şi învăţători, alcătuiesc o tipologie aproape completă a transformărilor sociale ale României din ultimii 35 de ani. Observaţii directe, interviuri, valorificări ale monografiilor [illegible], cifre de plan, preocuparea permanentă faţă de sensurile toponomice simbolizind [illegible] aşezărilor şi subliniindu-le evoluţia, un stil sobru şi sigur, retrăgîndu-şi podoabele în favoarea concretului, — sînt alte calităţi ale acestor reportaje.

„...îmi place să cred că odată, cîndva, peste ani, cînd oraşul modern ca [illegible] cu trepidaţia lui ultimele tăceri ale locului, cerbii şi căprioarele născute aici vor bate cu copitele în asfalt, cerind, în vacarmul de automobile, un pic de linişte". Este liniştea siguranţei milenare, semnul perenităţii acestor „planuri în lut", care sînt „satele în mişcare", planuri esenţiale fără de care — pentru a prelungi metafora titlului — cea mai pură ceramică nu ar fi fost cu putinţă.

Dan C. Mihăilescu

*) **Ilie Purcaru : „Planuri în lut". Editura „Scrisul Românesc", 1979.**

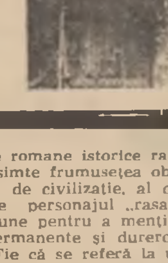

Meditaţie şi profunzime psihologică

Horia Stancu scrie romane istorice rafinate în care se simte frumuseţea obosită a amurgului de civilizaţie, al cărei exponent este personajul „rasat", meditativ, implicat în acţiune pentru a menţine aparent echilibrul unei permanente şi dureros-superioare dezimplicări. Fie că se referă la un celebru medic al antichităţii eline, încercînd să-l coboare din legendă (**Asklepios**, 1965 ; 1972), la conflictele spaţiului balcanic în perioada fanariotă (**Fanar**, 1968) sau la revoluţia de la 1848 ca motiv pentru un anumit tip de conflict (**Elenco**), romanele lui Horia Stancu s-ar putea subintitula în egală măsură „episoade din viaţa privată" sau „episoade din viaţa socială". În **Elenco**, mai mult decit în celelalte, meditaţia şi profunzimile psihologice o iau înaintea frescei iar oboseala opulentă a rafinamentului, prezentă în structura tematică, se înlocuieşte „din mers" cu o stranie oboseală a retoricii. Epica tradiţională lasă locul naraţiunii ajunsă la o adevărată saţietate de forme, preferind de aceea pseudo-forma memoriilor. Textul romanului, spune autorul, este un manuscris găsit (nu **într-o sticlă**, ceea ce ar fi indicat o afiliere tipologică, deci formală) în podul unei foste case boiereşti. El aparţine unui medic cu studii la Viena, reîntors în Ţara Românească cu ştiinţă nouă şi gust apusean, în al cărui trup mai curge încă singele unui cămătar plin de iscusinţă într-o societate fanariotă care-şi trăieşte declinul. Personajul are, structural, tendinţe de **homo viator** (de o asemenea predilecţie vorbeşte Marian Popa şi referitor la Asklepios, v. **Dicţionar...**, ed. I) grefate pe un comportament psihologic tributar parcă şi el, în chip simbolic, ipostazelor „fin de siecle" : acest tînăr medic cu minte scormonitoare, devenit membru al „Frăţiei", prieten cu Nicolae Bălcescu, participant la revoluţie, la lupta din Dealul Spirii, apoi, peste ani, la războiul din Crimeea şi la Comuna din Paris, şi probabil mort la zidul impuşcaţilor în 1870, este tipul contemplativului care nu se poate implica pe de-a-ntregul în nici o acţiune. Această pe jumătate dezimplicare, superioară poate prin virtuţile de estet pe care şi le cultivă personajul, constituie subiectul şi deopotrivă obiectul rememorării, în care contemplaţia narcisică se împleteşte cu decupajul romanesc al societăţii româneşti într-un deceniu tumultuos. Romanul istoric se drapează treptat într-un roman al conflictului psihologic. Într-un singur sens, în cel erotic, medicul revoluţionar, pare să ardă trup şi suflet dar dragostea lui pentru Elenco, fiica (moartă de turberculoză) a unui datornic sărăcit al unchiului său, nu are acoperire epică şi astfel energia psihologică investită se risipeşte în van. Autorul ne lasă să înţelegem că textul acestei cărţi, nefiind altceva decit o lungă confesiune scrisă, în care prezenţa unor neologisme recente ale limbii române este „scuzată" de faptul că naratorul ar fi dictat mare parte în limba franceză, nu are virtuţi propriu-zis romaneşti. De o construcţie romanescă nu se poate vorbi decit în mare, dacă luăm în consideraţie faptul că **Elenco** relatează o existenţă umană în raporturi sociale. Scris într-un stil de o frumuseţe desăvîrşită, în care supleţea raţiunii devine spontan consecutivă emoţiei, păstrînd exact atîta culoare lexicală cit pentru a mărturisi gustul nou al tînărului venit din Apus, textul acesta nu are de fapt o organizare narativă concret-generativă. Fragmentele romanului, dacă ar fi să le identificăm, au un procent minim de funcţionalitate. Motivaţia „lipită" de autor (şi complicată inutil printr-o înscenare asupra provenienţei manuscrisului ca şi, în textul naratorului, prin [illegible] proiecţie a unei morţi posibile) nu lasă sentimentul unui procedeu retoric ci, prea mult, al unei scuze.

Costin Tuchilă

*) **Horia Stancu : „Elenco", Editura „Cartea Românească", 1979.**

POEZIA

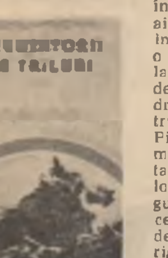

Planeta amintirii

Prizonier al unui orăşel ploios, cu dimineţi ieşinde şi umede, cu aburi reci de ceaţă rostogoliţi de vînt din pustiul bătrînului fluviu, tînărul poet se lasă în **Lanul cu vedenii** purtat de fluxul memoriei spre tărîmul acela al satului plin de eresuri şi fabulos, unde lumea reală interferă cu cea magică a copilăriei. Îl al treilea volum al său*), exilul poetului e însă deplin, planeta fericită a amintirii s-a îndepărtat şi ea, răcindu-se tot mai mult odată cu trecerea în altă vîrstă poetică : „Are feţişuri aduse de pribegii / şi graba cu care bătrîna [illegible] strînse de pe morminte polenul [illegible] în zadar, copilărie / pe-aceste frunze te bizui [illegible] într-o retortă de mari vinovăţii / se ghiară lesuri de cai / şi straiele / pe care le purtă Prinţul". Eliberîndu-se de influenţe baccoviene, vizibile în volumul anterior, Valeriu Armeanu regăseşte în profunzime atmosfera de [illegible] singurătate a fîntei înconjurate de [illegible] : „Unic mesager, vintule, / ţi-am văzut oraşorii-n osuare, / pe reci angrenaje / de [illegible] şi mutilări : / fii sigur, / în oraş a mai rămas- / un balansoar cu cadavre... / O [illegible] se lichefiază / la ţărm, dar ce contează e [illegible] noapte ; / pigmenţi de veacuri bătrîne / [illegible] ca nişte clopote-n spate." [illegible] din satul copilăriei se transformă [illegible] într-un neliniştit sentiment al [illegible] unde nu se intimplă nimic e loc de [illegible] a fantasticului : „Noapte de noapte [illegible] atins cu deştele. / În zori, [illegible] fără febră ; / doar forma scărilor / [illegible] mai crudată / sub masca de drojdii / a [illegible]". Poezia volumului e dominată de figuri ale absenţei. Absenţa căldurii aduce în versuri [illegible] a „recelui" — ploi, nimeori, [illegible] astri ce se răcesc, fundaţii ale frigului [illegible] gerului, mizgă, dihrvii, neant — „Poezie un scîncet de flacără moartă / o resurare de [illegible] prin măduva ierii". Aşezată de [illegible] din peisajul poetic [illegible] căldura vieţii licăreşte tot mai slab („Secare sădeşte [illegible] bunicilor : / cad cu [illegible] acele capete de copii ce-au îngăduit [illegible] Sargase în viitorie moarte ; [illegible] Dumnezeule, nici [illegible]

[illegible]

„Ca şi cum ai devenea o [illegible] / şi îndrumtru [illegible] / gîndul care strigă...".

Dan Alexandru Condeescu

*) **Valeriu Armeanu : „Neguţătorii de triluri". Editura „Eminescu", 1979.**

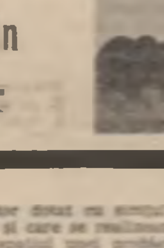

Un roman dilematic

Un prozator [illegible] echilibrului epic şi care se realizează fără [illegible] în spaţiul unei problematici morale specifice este Nicolae Stăiculescu în noul său roman*) [illegible]

[illegible]

Anton este vinovat de neînţelegerea [illegible] care determină gestul extreme faţă de [illegible] procurorul Tudor [illegible] este unul din [illegible] pentru excluderea lui Anton [illegible] dintr-o rigiditate a gîndirii [illegible] spaţiul sufocant al dogmelor. În raport cu [illegible] săi colegi de facultate Anton şi Tudor, Gheorghe Minoiu este un model moral, realizat de prozator cu autenticitate şi fără accente exemplificatoare.

Dilema morală a lui Anton Fiera se va confrunta, în cursul [illegible] excesivă a vărului său Ion [illegible] care răzbună o palmă dată cu ani în urmă [illegible] prin crimă premeditată. [illegible] procesul unor [illegible] un efect hipertrofiant. Confruntarea lui Anton cu acest exces, cu acest gest pe care ar fi tentat să-l repete sau să şi-l asume ca [illegible] este echilibrată simetric în construcţia epică de schimbul de replici dintre Anton şi fratele său Ştefan. Acesta este la rîndul său marcat de un destin ostil în faţa căruia însă refuză să cedeze. Ştefan are o structură mai [illegible] decit a fratelui său, capacitatea sa de înţelegere este altfel modelată, el evită deriva, abandonul sau cinismul, păstrîndu-şi intactă puterea de a iubi şi de a ierarhiza valorile. Ion şi Ştefan sînt modele de semn contrar care se oferă conştiinţei lui Anton.

Ancheta în jurul morţii lui Foltea şi apoi a lui Flencan nu este decit cadrul dilemei personajelor pe care evenimentul le implică într-un fel sau altul, ca bănuiţi sau ca judecători.

Rolul enunţial în fluxul narativ revine memoriei torturate de îndoieli şi culpabilităţi asumate, confruntării personajelor cu propriile lor ipostaze şi cu erorile comise, dintr-o perspectivă a gîndirii eliberate de deformări conjuncturale, dar şi o confruntare cu consecinţele acestor erori. Înlănţuirea evenimentelor dramatice se produce prin proiecţia lor subiectivă, semnificaţiile fiind sugerate. Dilemele nu se rezolvă ci se formulează numai, cartea avînd un final deschis. Romanul lui Nicolae Stăiculescu susţine o problematică densă printr-o construcţie epică echilibrată, atestînd posibilităţile unui prozator înzestrat.

Sultana Craia

*) **Nicolae Stăiculescu: „Babilonul de nisip". Editura „Cartea Românească", 1979.**

CARTEA DE TEATRU

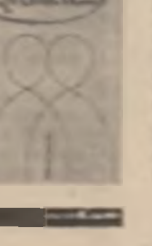

Previzibilitate şi morală

Corneliu Leu scrie teatru pornind de fiecare dată între paranteze înalte conceptul de etică, pe care îl decorează cu [illegible]

[illegible]

Dramaturgul [illegible] personajelor sale [illegible] vorbese [illegible] exprese a unei [illegible] societate a [illegible] generice, substanţa [illegible] tagonistul e gata să se dea drept exemplu, punîndu-se în serviciul ideii pe care o reprezintă, dar şi în acela al demonstraţiei etice. În **Profesorul Demnitate** — şi [illegible] retinut pentru tenta mai [illegible] indicată — avem un pedagog de şcoală [illegible], un teoretician şi un om al practicii morale, fără cusur şi fără putinţa de a greşi dacă e să-l judecăm după cum vorbeşte discipolilor ce-l sicanează cu comportarea lor : „Eu am ajuns unde am ajuns fără să cer ajutorul nimănui. M-am ajutat singur, şi prin asta am obţinut ajutorul întregii societăţi, nu a unuia sau a altuia. N-am avut decit o preocupare : să-mi pun în valoare forţele. Şi uite că am reuşit ! Cel mai mare ajutor pe care-l pot da familiei mele, sau oricui altcuiva, este să-l încurajez a se afirma cu forţe proprii. Ţi-o spun încă o dată : nu mă laud, nu e vorba de mine aici, ci de societatea noastră care ne ajută prin însuşi sistemul ei ! Eu nu sînt un exemplu, ci o simplă dovadă că **se poate aşa** !" Toate postulatele cad însă, atît timp cit practica vieţii lui de familie **dovedeşte** contrariul, şi aici abilitatea dramaturgului este de luat în seamă tocmai pentru consecvenţa cu care îşi urmăreşte programul. Piesele sale se citesc asemenea unui album de moralităţi : de o parte oamenii buni, reprezentativi, de cealaltă seria vicierilor, a malformaţiilor, a abaterii, fie şi în stare benignă, de la regula generală în numele căreia perorează eroul, cel mai adesea investit cu o funcţie semantică de natură **conativă**, stilul adresării fiind unul riguros şi explicit.

Teatrul lui Corneliu Leu se compune din ipostazieri ale sentimentului moral. Fiecare din cele cinci piese, reunite într-un recent volum, *) indică un tonus mai înalt sau mai rarefiat, şi mai puţin percutant, al frazării moraliste. „Morala dramatică" **Femeia fericită** e scrisă în cerneală brună a unei investigaţii în cotidian. Terenul demonstraţiei este politic, prin funcţiile personajelor şi prin natura preocupării tematice şi de subiect. Dezbatere despre putere şi prerogativele ei novatoare, textul face fără îndoială parte din seria unor drame de idei, avînd ca punct de plecare cunoscuta lucrare a lui Titus Popovici **Puterea şi Adevărul**. Traiectul ideii este parcă mai incisiv şi mai presant decit al oamenilor aflaţi în serviciul acesteia, şi aici avem o reţinere, de ordin mai general. Patosul cu care personajele îşi susţin ideile este nu o dată contaminant în dramaturgia practicată de Corneliu Leu. Am fi preferat, în sensul celor de pînă aici, un timbru simplu, un dialog cu replici neatinse de gravitatea demonstraţiei, cu un discurs al stării de spirit, şi mai puţin cu unul retoric.

Diapazoanele pe care îşi exercită Corneliu Leu inspiraţia diferă, şi, după o morală dramatică, avem piesa unei evaziuni, în stil romantic. Ana, eroina din **A doua dragoste** încearcă pe cont propriu ieşirea din claustrarea ambianţei individualiste. Spaţiul şantierului îi acordă femeii o a doua viziune asupra lumii şi a destinului omului în societate. Cum e firesc, condeiul unui moralist nu se poate lipsi de culoarea satirică. Dramaturgul dă şi o „morală prin farsa moralei". Şarja, deghizarea, deznodămîntul incriminatoriu sînt motive verificate, preluate cu mîna sigură în **Fiara**. O farsă este şi **Fata bună din cer**, inseriată de autor la capitolul „tragicomedia moralei". Aici stilul devine dezinvolt, replica se desprinde din corsajul ideii, morga personajelor a dispărut, situaţiile de viaţă şi-au şters orice canon, afară de acela, infuzat cu subtilitate, al tezei, previzibile în tot ce compune Corneliu Leu, dramaturg pentru care tema contează mai mult decit subiectul şi, în mod firesc pentru scrisul său, mai mult chiar decit teatralitatea replicii.

Ioan Lazăr

*) **Corneliu Leu : „A doua dragoste şi altele...", Editura „Eminescu", 1979.**

Şerban Rusu Arbore : „În oţelărie"

CRITICA

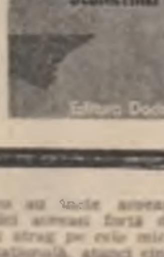

Pledoarie pentru o idee

Corpurile cereşti cu [illegible] aceeaşi masă, şi, deşi, nici acestea forţa de atracţie, cele mari atrag pe cele mici, în sfera lor gravitaţională, atunci cînd [illegible]

[illegible]

De altfel, M. Muthu are [illegible] generalităţilor, [illegible] literare. [illegible] pledoarii pentru o idee [illegible] Cercetătorul vrea să pună în lumină acele elemente ce se înscriu în acea „bună tradiţie sud-estică", adică în profilul balcanismului. În fond, nu aflăm nimic nou [illegible] „locului" [illegible] I. L. Caragiale, P. Zarifopol, Mateiu Caragiale, Ion Barbu etc. [illegible] în care construcţia şi convenţia estetică se află în planul al doilea. În operele amintite, omul poate fi citit direct, ideologia sa se relevă într-o deplină autonomie, influenţele şi afinităţile sale culturale pot fi nu numai fărîmate, ci şi identificate cu multă siguranţă. Şi, numai dintr-o astfel de perspectivă, poate autorul să vadă textul ca o eliberare, ca o confesiune, ca o mărturie directă în faţa evenimentului, fie el de [illegible] istorică ori culturală. Orice critic visează să ştie despre autor mai mult decit ştie autorul despre el însuşi. Altfel spus, el speră să cunoască nu numai ce face el, ci şi de ce face astfel. Determinările exterioare, necunoscute creatorului, apar, prin detaşarea istorică şi critică, cu mult mai multă claritate. A posteriori, criticul dobîndeşte harul previziunii, intuind în ce sens se va mişca o operă literară, în funcţie de structurile generale care o condiţionează. Un scriitor cu rădăcini balcanice, va crea numai între aceste coordonate stilistice, unul ancorat în ambianţa transilvană nu se va putea nega nicicînd, iar alţii, situaţi între două asemenea cîmpuri de influenţă, vor purta semnele ambivalenţei gîndirii lor pe tot parcursul vieţii şi al creaţiei. Înscris pe o asemenea matcă, exegetul nu poate avea îndoieli şi nici nu poate da greş în judecăţile sale critice. Nimeni nu poate fi mai mult decit ceea ce este, iar articolele lui Mircea Muthu ne confirmă cu brio acest etern şi elementar adevăr. Închişi în pătrăţelele unor categorii stilistice generice, în ciuda simetriei tabloului în ansamblul său, scriitorii apar stingheri parcă, obligaţi să fie identici cu ei înşişi, coerenţi în ideologii şi previzibili în operele lor. Restituiţi unei idei, ei sînt, prea des uneori, rupţi de imprevizibilul şi specificul propriei lor deveniri.

Mihai Coman

*) **Mircea Muthu : „La marginea geometriei". Editura „Dacia", 1979.**

Ziua bună se cunoaşte de dimineaţă

— FIŞE LA ÎNCEPUT DE AN —

Urmare din pag. 1

nesc / Voi fi an mănos, iubit / Căci cu dragoste-am venit / Să v-aduc noi bucurii / Rodnicie, zi de zi ! / Şi acum un bun găsit / Trai bogat şi fericit / Bravului conducător / Împliniri pentru popor, / Tuturor o să vă fie / Anul nou cu bucurie !

La încheierea ceremoniei, ochiul aparatului fotografic imortalizează clipa solemnă : tovarăşul NICOLAE CEAUŞESCU şi tovarăşa ELENA CEAUŞESCU se fotografiază printre colindători. Priviţi din nou poza : preşedintele ţării ţine mîna stîngă, protector, părinteşte, pe umărul anului 1980. Este în gestul său atîta căldură şi siguranţă, atîta încredere în viitorul de aur al României socialiste, încît toate chipurile iradiază certitudine, optimism, zîmbete largi exclamă :

— Bun venit 1980 !

2

Anul 1980 este un an bisect, numără aşadar o zi în plus — 29 februarie — respectiv 1 440 de minute mai multe faţă de predecesorul 1979. De fapt, anul abia încheiat şi-a văzut existenţa prelungită cu o **secundă**, adăugată în coada ultimului minut, fiindcă a fost necesară o corectare a neregularităţii vitezei de rotaţie a Pămîntului în jurul axei sale. Însemnătate maximă acordată unei singure secunde, unui minut, instanţelor temporale în general, certifică nu numai calitatea mijloacelor de măsurare, ci şi optica evoluată, modernă, a omului nostru, şi-a ţării : n-avem timp de pierdut !

În bătaia ceasornicului descifrăm, implicit, chemarea politicului. Este vital să ne stăpînim Timpul existenţial.

3

Calitatea vieţii noastre depinde, hotărîtor, de noi înşine : fiecare secundă/minut are o valoare-etalon. Adevăr exprimat cu claritate de secretarul general al partidului, în cuvintele adresate colindătorilor şi nouă, tuturor :

„Este un bun obicei al poporului nostru ca, la sfîrşitul anului şi la începutul noului an, să facă bilanţul muncii sale şi, totodată, să privească cu încredere în viitor. Putem spune că bilanţul anului pe care-l încheiem este minunat, cu multe realizări, cu multe împliniri pentru poporul nostru. Este drept, ele puteau fi şi mai multe, dar ceea ce am realizat a ridicat patria noastră, bunăstarea poporului pe o nouă treaptă, a asigurat mersul ferm înainte spre societatea socialistă multilateral dezvoltată, spre civilizaţie şi progres. Intrăm în anul 1980 cu perspective minunate, cu încrederea deplină că vom îndeplini actualul plan cincinal şi vom pune astfel baze trainice realizării hotărîrilor Congresului al XII-lea. Avem, în această privinţă, drept chezăşie realizările, munca minunată a clasei muncitoare, a ţărănimii, intelectualităţii, a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naţionalitate, a întregului nostru popor, care înfăptuieşte neabătut politica comuniştilor, politică ce corespunde năzuinţelor vitale ale întregii naţiuni..."

Munca tuturor — foc continuu !

4

Sîntem în sala de comandă a secţiei cuptoare — Combinatul de lianţi şi azbociment din Tg. Jiu. Puţine clipe mai despart anul care se duce de anul care vine. Primul schimb al lui 1980 s-a şi prezentat la posturi. Cuptoarele rotative trăiesc cu foc continuu (1 600° C). Maistrul de schimb **Constantin Stoica** şi toţi cîţi se găsesc alături de el, ascultă cu preocupare — fără să-şi poată întrerupe total lucrul — **Mesajul tovarăşului** NICOLAE CEAUŞESCU, exprimînd aspiraţiile întregii naţiuni. După care munca se desfăşoară cu sporită intensitate şi eficienţă. La ora 7 dimineaţa, anul 1980, luna ianuarie, ziua 1, cel dintîi schimb raportează obţinerea, peste plan, a 200 de tone de clincher. În ochii celor din schimbul II se citeşte, limpede, hotărîrea de-a nu se lăsa mai prejos. Anul abia a început. Semne bune anul are !

Acelaşi lucru şi pe firul Dunării, unde — la cumpăna dintre 1979 şi 1980 — remorcherul „Arad" se află în plină cursă : cară utilaje pentru construirea unui dig necesar marii lucrări hidroenergetice Porţile de Fier II. La datorie întregul echipaj, alcătuiţi din 15 mateloţi, inclusiv căpitanul navei, **Alexandru Stan**, căruia îi revine cinstea — după ascultarea **Mesajului** — de a saluta marinăreşte noul an şi gîndurile pline de înţelepciune şi adevăr, rostite de secretarul general al partidului, preşedintele Republicii. Sirena sună prelung, maiestuos. Pe parcursul anului care a şi început, în memoria afectivă a marinarilor — ca şi a milioanelor de alţi ascultători din cele patru colţuri ale ţării — urările şi îndemnurile tovarăşului NICOLAE CEAUŞESCU vor răsuna necontenit, reverberate în fapte de muncă şi de viaţă.

Şerban Rusu Arbore : „Constructori"

5

Trecînd prin faţa maternităţii „Filantropia", pe la ora prînzului, în cea dintîi zi a anului, intru şi mă interesez cîţi copii s-au născut aici în 1980 ? Doisprezece...

— Să fie sănătoşi !

Primul venit pe lume într-un an care împleteşte atîtea speranţe de progres, de pace şi dreptate, a fost un băieţel — diminutiv nepotrivit, pe vreme ce flăcăul a avut, la naştere, 4,200 kg...

— Să ne trăiască !

Fireşte, meditezi asupra destinului acestor abia veniţi pe Terra : ei vor împlini **exact** 20 de ani în noaptea de hotar dintre mileniul al doilea şi mileniul al treilea, cînd 2 001 va păşi, timid, pragul calendarului. Noi-născuţii vor îndrăzni însă primii lor paşi chiar în anul de faţă... Cită însemnătate are **primul pas** în toate !

PRIMUL PAS — dar al unor colective mature, puternice — în 1980 a şi fost făcut. Iată alte două exemple care vorbesc de la sine, din miile şi miile de exemple posibile :

● **Şarja numărul 1** obţinută la Întreprinderea de maşini grele din Bucureşti are 84 de tone şi este necesară producerii unei singure piese uriaşe ;

● **Schimbul întîi** al secţiei II, Rafinăria Ploieşti, produce în plus 30 de tone de uleiuri industriale de cea mai bună calitate, rafinorii realizînd şi alte depăşiri în cele doar opt ore de muncă asiduă, rodnică mobilizaţi, într-un înalt grad, de **Mesajul** de An Nou.

Primii paşi, paşi temeinici, ferm dirijaţi către scop, către ţelul comun, suprem : bunăstarea generală.

— La mulţi ani, Românie !

I-am cunoscut pe TUDOR ARGHEZI

«Un tinerel se închină la dihanie»

Evocare de Paul Lahovary

C. Petrică : „Portretul lui Tudor Arghezi" (1960)

I-am cunoscut pe Tudor Arghezi la 10 April, 1930, în București. A notat-o poetul, el însuși, cu litere mărunte ca-n cărțile de rugăciune din Mediu-Ev, intr-un exemplar al ediției a 3-a CUVINTE POTRIVITE, legat în pergamoil purpuriu, deasupra poemului TESTAMENT.

Era la „Cartea Românească", unde mă aflam în compania unei doamne, muziciană și scriitoare, prietenă cu poetul, rudă cu mine. O întîlnire întîmplătoare — totul e întîmplare și-n viață, și-n univers. Aflînd că nu de multă vreme mă înapoiasem din Franța cu diplomă de [illegible] „Latin-Langues vivantes-Philosophie", și cîteva premii de compoziție franceză, și că — glumi doamna C. — citeam cu sirguință gramatica română și clasicii noștri spre a nu rămîne un bonjurist, cu sau fără idei de reformă, poetul își implîntă ochii vioi și zîmbitori, de după ochelarii de businessman newyorkez într-ai mei și rosti cu glasul lui oleacă tremurat de mare [illegible]nist : **„M-ar bucura să mă acceptați drept dascăl de prozodie, că despre partea moralei nu cred c-ar fi bărbile de acord, bărbile moralității românești !"** Tudor Arghezi ceru pe loc un exemplar în librărie, scrise dedicația : **„Domnului Paul Lahovary, cîteva flori de hîrtie transparentă. Tudor Arghezi (subliniat). 10 April 1930. București".** Precizie meșteșugărească și magie în cinci cuvinte ca într-un rubaț persan. „O voiu ceti de multe ori", spun cu evlavie. Eram uluit. Nu purta plete. Nu avea ochii melancolici. Nu gesticula molatec. Monologul ce urmă era înflorit de epigrame improvizate și de fulgere [illegible]bale, de o radiație ce entuziasma. La despărțire îmi spuse : **„Pentru proză vă recomand o [illegible] apărută de curind, CRAII DE CURTEA-VECHE. O carte epocală"**.

Alergai pînă în strada (pe atunci) General Lahovari unde, la numărul 10, locuia Petru Comarnescu. Voiam să-i arăt darul primit de la Tudor Arghezi. Pe fața lată, de Buda, a lui Comarnescu trecu un zîmbet radios. Cercetă prin rafturile bibliotecii lui enorme și-mi înfățișă un exemplar la fel cu al meu în care poetul scrisese drept dedicație două versuri din poemul „Poarta cernită" : „Piulița de aramă — lucește ca un astru solitar". „Vezi, zise amicul meu, cu mine n-a fost la fel de duios. În chip subțire mă face pisălog. Cred că e o mică răzbunare. El simte că admirația mea are rezerve cînd scriu despre el".

Aveau să treacă șase ani pînă la o nouă întîlnire, pînă la noi întîlniri, cu Tudor Arghezi. Avusesem timp să recitesc și CUVINTE POTRIVITE și alte cărți ale poetului drag, dar și gramatică românească. Citind pe Arghezi care știu-se să dea grai văilor și dealurilor, luncii și rîului, gorunilor și vîntului de pe meleagurile mele argeșene, unde îmi petreceam lunile de vară, pricepeam de-acum că la poeții mari cuvintele sînt mai mult decît cuvinte. Sînt înseși lucrurile, ființele, ca și cum gîndul nu s-ar fi desprins încă de obiecte, de realitatea fizică. Mi se nălucea că din cartea unui poet nu pot ieși fapte nemăsurate, **nepotrivite**, răul din lume : prigonirile, bombele, execuțiile capitale. Din CUVINTE POTRIVITE izvorăște măsură, respect față de demnitatea omului și de misterul vieții. Și unde mai dăinuie armonia, măsura, ne mai aflăm în paradisul mitic al fericirii.

În 1936 hotărîsem, împreună cu un alt tînăr, Dan Smântânescu, — „nou sămănătorist" și fost elev al lui Nicolae Iorga — să [illegible] cu anchete deschise printre cele mai de [illegible] personalități ale vieții culturale românești. S-o scoatem, [illegible] cu fonduri proprii, fără [illegible] mai mic [illegible] în perspectivă. [illegible] teodată [illegible]. Revista noastră, **„DA ȘI NU"**, culese numai elogii în toată presa [illegible]. „Întreprinzi și harnici redactori" ; „O [illegible] încă de la primul număr [illegible] drumul literaturii românești" ; „O revistă [illegible]tă de un suflu dinamic" ; „[illegible] tineri [illegible] ce se zbat să dea un lucru bun", scriu [illegible] ricani. Colaboratorii erau numai oameni de seamă : N. Iorga, M. Eliade, Dan Botta, profesorii Rădulescu-Motru, S. [illegible], Camil [illegible], Petru Comarnescu, [illegible], Ovidiu Papadima. Problemele [illegible] prezentau un material mai [illegible] exploziv. [illegible] atunci nu se preocupa [illegible] [illegible] de „[illegible] [illegible] [illegible]" sau de „[illegible] [illegible]". Pe atunci [illegible] care [illegible] [illegible] sau mai precis [illegible] nele revistei „DA ȘI NU" [illegible] să-și [illegible] punctele de vedere, bunăoara, în chestiuni ca [illegible] : „Este problematica tinerei [illegible] idee de import?" Nicolae Iorga, întrebat [illegible] crede, răspundea : „Cred în omul din interior. În forme nu cred. În [illegible] [illegible]" Mircea Eliade, în dezbaterea despre „Destinele culturii românești", exprima păreri ce ar putea fi încă dezbătute și azi : **„Romanul românesc va triumfa definitiv cînd va izbuti să impună literaturii universale măcar două-trei personagii-mituri. E vorba de un personagiu care să participe cît mai total la drama existenței ; să aibă destin, să-l doară carnea, să știe lupta cunoașterii... Nu simplă reproducere de personagii — ci creație de oameni noi, adică de oameni care participă la eforturile de cunoaștere ale contemporaneității. Personagiile romanului românesc sînt lipsite, încă, de o conștiință teoretică a lumii și tot așa sînt lipsite de conștiința propriului lor destin... În romanul românesc nu există nici un mistic, nici un exaltat, nici un cinic. Drama existenței nu se coboară pînă la rădăcinile ființei. Personagiile românești sînt încă departe de a participa la marea bătălie contemporană care se dă în jurul libertății, a destinului omului, a morții și a ratării".**

Datorită acestor colaborări, revista „DA ȘI NU" putu să se mențină vreun an și jumătate. În numărul 7, din 5 octombrie 1936, apărea dezbaterea cu titlul : „Trebuie poezia să fie morală ?" Dan Smântânescu adoptase firește răspunsul negativ, eu, iarăși firește, pe cel pozitiv. Așadar, „Cuget Clar" contra „DA ȘI NU". N. Iorga contra T. Arghezi ! O bătălie ce se eterniza !

Cum articolul meu avu drept rezultat o nouă apropiere între Arghezi și mine, voiu reda mai jos, în întregime, răspunsul meu la anchetă : **„O polemică din nou iscată în jurul poetului care a stîrnit atîtea pînă azi, îmi apare deadreptul derizorie. Zadarnic s'au trudit bătrînii cenzori să ceară pentru el rugul infamiei. El, asemenea legendarului rapsod, tovarășul Argonauților, își înalță lin cântarea ce farmecă. S'au turburat acești bătrîni cu suflet fecioralnic că, în arsenalul lor prăfuit, nu au aflat măsuri cu cari să cântărească poezia aceasta de o țesătură infinit de pură, săpată cu dalta în porfir, oglindită numai în ea însăși, ajungîndu-și sieși. Fiindcă aducea cu ea propriile-i legi și măsuri, fiindcă nu se învoia calapoadelor centimetrate, canoanelor sacrosante de pînă acum, prin care natura era filtrată de toate impuritățile, detractorii modului arghezian au alergat la morală. Dar socot că morala nu poate fi cum nu este nici știința o condiție a poeziei. Singur importă actul creației, integrarea cea mai completă a poetului în armoniile și disonantele naturii. Notația rară, muzica silabică desprinsă din această cuminecare a sufletului cu cosmosul, cristalizarea vibrației interioare în slove de o nespusă spontaneitate și vigoare conferă poeziei argheziene strania ei putere de incantațiune. Tudor Arghezi, întunecat și singuratec ca un profet, presimțind că numai timpul, mistuitor de granituri, îl va întregi pentru cei mulți, ne face în stihuri luminate parcă de un răsunet biblic, melancolică spovedanie :** „Un om, [illegible] s'acela, îmi va deschide mâine / Mormântul pomenirii cu mâna-i preacurată, / Ca să mă [illegible] în soare, schimbat prin moarte-n pâine, / [illegible] din urmă șoptind să mă împartă" **(NEHOTĂRÎRE). Într-adevăr glasul lui nu aducea cu niciunul din cele auzite vreodată în patria poeziei noastre, — și tinerele generații, însetate după alte ceruri poetice au ascultat cu reculegere cântecul înflorit pe buzele acestui călugăr certat cu toate canoanele. I-au recunoscut glasul : era acela pe care-l așteptau, și au râvnit, sovăelnic, a-l pricepe. Uneori un acuzator pleșuv, sau chiar unul imberb mai îndreaptă un deget amenințător spre Tudor Arghezi. Ba unul dintre aceștia, acum un deceniu, a mers pînă acolo încît i-a adus pe lângă învinuirea de imoralitate și pe aceea de simplism, dovedind aceiași tristă neînțelegere a unui Faguet taxând pe Baudelaire „poet arid al banalității" (!) Mă întreb cum e cu putință ca asemenea cuvinte să se fi rostit. Dar revin la prima acuzație, aceea de imoralitate, de trivialitate, de obscenitate adusă domnului Arghezi. Îmi vine în minte o luminoasă figură a unui tînăr critic mai elocventă decât multe goale teorii : „elemente triviale, scria d-sa în aceiași polemică sunt făcute poezie de temperatura înaltă la care sunt iscate..." Acest verde limbagiu dă veșmânt unui suflet cu „atributele scării lui Iacob, cu un capăt în noroiul pămîntului, cu celălalt capăt în cerul Sfântului Duh". Și Tudor Arghezi în TESTAMENT, proclamă misiunea sa transfiguratoare** , „Din mucigaiuri, bube și noroi, / Iscat-am frumuseți și prețuri noi". **Totuși, acuzația pare a rămîne întreagă. Inspirația înaltă, transparența și sonoritățile de cristal, perfecțiunea, într-un cuvânt a poeziei d-lui Arghezi nu spală păcatul de scandal, pentru care Sfânta Scriptură s'a arătat atât de vitregă. Dar am mai spus că poezia nu poate fi condiționată decât de ea însăși. Poetul nu poate înăbuși de dragul unor sterpe teorii ecourile adânci care-i turbură esența sufletului. Trebue oare să se stingă soarele inspirației de frica blestemului cristic : vai ! de acei cari vor păgâni sufletul copilului. Dar râul impetuos nu-și oprește apele pentru nepriceputul pas. Mai sunt oare azi oameni cumplit de naivi, aidoma tiranului persan, cari ar fi gata să pună apa vie în lanțuri și s'o biciuiască ? Pernițioasele văluri ale moralei sunt sfâșiate de fulgerele adevăratei poezii cum se risipesc umbrele nopții în preajma zorilor. Dar fiindcă am ajuns pe aceste primejdioase tărâmuri, unde este cutezător să înalți un glas stingher, mă va sprijini cel mai vrednic dintre tinerii poeți, domnul Dan Botta. Moral, scrie d-sa, în acel limbagiu de o limpiditate azurată, este ceea ce răsfrînge sufletul și armonia lumii, moral este ceea ce exaltă ideia perfecțiunii umane, moral este ceea ce confirmă orgoliul și puterea mea de creație, moral este ceea ce relevă zeul pe care-l ascund. Imorală este arta reflexelor simple. Chiar de-ar ridica un imn ideilor morale, întoarceți-vă de la ea !" Astfel morala rămîne veșnic exterioară sferei translucide, inviolabile a creațiunei artistice. Poezia nu se poate avea drept țintă decât pe ea însăși. Această desrobire atât de târzie nu este decât o etapă firească din evoluția ideilor de libertate în istorie. Dar mi se pare că adesea se face o confuzie de valori când se vorbește despre pornografie în opera domnului Arghezi. Imoral a fost asemuit cu apoetic, cu prozaic. Se contestă că orișicare cuvânt poate avea acces în domeniul literaturii. Ni se înfățișează azi o listă de cuvinte care de care mai urâte, spicuite conștiincios, din volumele FLORI DE MUCIGAI și POARTA NEAGRĂ. Astfel de mutilări nu pot fi convingătoare. Valoarea, frumusețea nespusă a mozaicurilor bizantine nu poate fi judecată dintr-un pumn de cioburi de sticlă grosolană, desprinse din pârete. Aceste fărâme de lut au participat, așezate maestrit, la splendoarea operei întregi. La Vieille Heaulmière de Rodin,** Sfânta Magdalena în deșert **de Donatello, Sebastien,** măscăriciul lui Filip IV **de Velasquez rămîn capodopere necontestate, dincolo de disonanța, vulgaritatea, urâtul elementelor inspiratoare. Opera de artă, am spus-o, nu se justifică decât prin ea însă-și. Pascal ar spune : Poezia își râde de poezie. Sub aparențele vulgare, zace, ca într'o gangă, aurul adevărurilor interioare. Sparge învelitoarea de argilă și-l vei afla.**

Iată cina hoților : „Livizi ca strigoii și sui, / Strâmbați de la umeri, din șold și picior, / În blidul fierbinte, cu aburi gălbui, / Își duc parcă sîngele lor".

Și iată, în 13 cuvinte, cumplitul chin sexual al pușcăriașului, obsedat până la halucinație : „Când se vârâ'n ușa cheia / Parcă scrâșnește femeia / Pătrunsă, despletită / Și neistovită".

Dar domnul Tudor Arghezi este neântrecut zugrav de fresci funerare. Sunt viziuni cumplite ce ți se întipăresc în minte, apăsător, evocându-ți peisagii dantești : „Ies morții... Subt bolta cu clopot a porții. / Portarul în drum i-a oprit / Și-i numără'n boltă cu bățul / Mort pare și calu'nlemnit. / Și omul ce mânie hățul".

Și, pentru încheiere, evoc geniul dansului : Rada. Nu cunosc în literatură reânviere mai plastică, mai sărbătorească, a dansului. O sensualitate puternică, sănătoasă, aproape sălbatecă. O interferență stranie de imagini grațioase și brutale, de concret și de abstract. Unele cuvinte îndrăznețe, surprind poate, fără să jignească. Ele participă din fluidele poeziei, ale muzicei, ale dansului : parcă însu-și obicinuitul lor continut, — evanescent, nu mai poate redeștepta acum decât fiorul frumuseții pure. Morala nu are acces în acest ordin al esențelor.

FLORI DE MUCIGAI sunt rezultatul unei crize. Atmosfera de coșmar în cari înfloresc aceste versuri — aceste flori otrăvitoare asemănătoare celor baudelairiene — încheie o lungă perioadă de misticism, de înaltă sbuciumare. Criza a tăcut. În STIHURI DE SEARĂ, poetul parcă obosit de propriu-i scepticism caută refugiu în narcotica viața pastorală. STIHURILE DE SEARĂ sunt de o tristețe senină, de o gingășie de eglogă. Prin ele răzbate fiorul pur al doinelor străvechi. Poetul a căpătat starea de grație. Cât drum de la BLESTEME și de la PSALMURI la acest CÂNTEC DIN FLUIER, din STIHURI DE SEARĂ : „Inima mi-e drumul cu ploile, / Mi-e drumul cu praful și oile, / Drumul stearp dintre copaci, / Mi-e via strâmbă cu haraci, / Mi-e satul cu câinii, mi-e bătătura, / Cenușa din brazde și arătura. / Mi-e cireada care paște pămînt. / Mi-e cârdul de ciori din vânt, / Mi-e bivolul sculat din noroi / Cu capul greoi / Și care se uită în golul mare. / În toate inima bate și tresare"».

Tudor Arghezi se grăbi să-mi mulțumească prin scrisoarea — era cît pe aci să scriu poemul — pe care o transcriu : **„Luni, 19 octombrie, 1936, București (5) Strada Mărțișor 37. Stimate domnule Lahovary, Vă mulțumesc pentru exemplarul „DA ȘI NU" pe care ați binevoit să mi-l trimiteți. Eram de 15 zile bolnav și căderea neașteptată a petalelor Dv., într-un timp cînd florile sunt veștede și încîlcite, au pogorît în odaia mea un val de prospețime vioaie. Fac totală abstracție că articolul îmi este elogios și-mi permit să vă felicit pentru linia superior nivelată la care l-ați susținut. Pentru un scriitor e o biruință. Am o singură părere de rău, iarăș sau invers : nu pentru că mi-ar fi desavantagioasă — am depășit fazele de mult — o simplă părere de rău de artist, relativ la controversa simetrică, mulțumită cu satisfacții umblate. Datoria esențială a condeiului ce trebuie să fie ori de cîte ori atinge hîrtia neprevăzut și nou, nu trebuie pierdută din vedere și orice atitudine o implică — Perfectă stimă, T. Arghezi".**

Comentariile să fie ale cititorilor. Eu mă voiu abține de a le face. Dar în „CUGET CLAR" al domnului Iorga, din 18 noiembrie, la paginile 300—301, după redarea textului integral al răspunsului „smântânesc", Nicolae Iorga nu se putu abține de a adăuga un codicil în care, cu degetul cel gros strivind o muscă supărătoare, îmi dă verdictul său crunt, de împărțit cu Arghezi. Iată textul : **„Alături, un tinerel se închină însă la dihanie. Are un nume frumos și se pare că a învățat carte. Îi va trece... (N. I.)".**

Nicolae Iorga s-a înșelat. Nu mi-a trecut. Dovadă că în 1975, 8 ani după moartea lui Tudor Arghezi, fiind invitat să conferențiez la o seară literară românească organizată la Stockholm de Asociațiile culturale suedeze afiliate la P.E.N. (vezi informația despre acest eveniment în „Tribuna României" nr. 65/1975), am ales pe T. Arghezi și pe Lucian Blaga. Acest pios omagiu primului meu dascăl de literatură română doresc a-l reproduce parțial aci, în traducere românească. Îl dedic memoriei lui Tudor Arghezi, la finele acestui modest articol, și mi-ar fi drag să-l semnez : „Un tinerel se închină la dihanie". Conferința a durat vreo trei ore. S-au cetit în traducerea mea nouă poezii — și Muzele erau 9 — de Tudor Arghezi acoperind întreaga sa operă pe care am avut fericirea s-o aflu în rafturile Bibliotecii Alfred Nobel la Stockholm.

„Răspunzind cu recunoștință propunerii ce mi s-a făcut de a contribui — în cadrul conferințelor PEN-clubului, la o mai bună cunoaștere despre lirica românească, am ales pe marele poet Tudor Arghezi, pe care l-am întîlnit cîndva, precum și pe Lucian Blaga, aceștia fiind contemporani — Arghezi născut 1880, decedat 1967, Lucian Blaga născut 1895, decedat 1962. Îndeobște ei nu au prea multe trăsături în comun, afară numai aceasta : că ei pot concura cu cei mai proeminenți poeți ai vremii noastre : Claudel, Eluard, Thomas Stearns, Eliot, Lorca. Ca și aceștia, cei doi poeți români sunt de clasă mondială, avînd însă dezavantajul de a aparține unui teritoriu lingvistic mai mic".

Știu că Tudor Arghezi este azi destul de cunoscut în Suedia. S-a scris despre dînsul în presa suedeză ca despre unul care ar fi de dorit să primească premiul Nobel. O seamă de poezii argheziene au fost traduse de Arne Häggvist în 1965. Aș dori să precizez din capul locului că a existat în România (cel puțin sub vechiul regim politic) un așa numit „caz Arghezi", ceea ce înseamnă că Arghezi a provocat aprige dezbateri pro și contra Arghezi, dintre cei ce nu puteau ori nu voiau să-l înțeleagă ca poet și cei ce de mult timp îl socoteau a fi de aceeași treaptă cu marele său predecesor din veacul al XIX-lea, Mihai Eminescu.

Cauza acestei „neînțelegeri" față de poet se află în originalitatea lui atît de mare cît și în descătușarea sa față de tradițiile și convențiile liricei tradiționale. O altă cauză a adversității ce-l întîmpină pe poet are determinante sociale-etice, anume o reacție împotriva pamfletistului ce încă din anul 1910 începuse să scrie în ziarul „Facla" atacînd întreaga ordine burgheză. Iată și ce lămurește faptul că timp de 34 de ani, de la 1910 la 1944, în ciuda bogatei sale productivități și notabilități, atît în România cît și peste hotare, Tudor Arghezi nu a primit nici o distincție și nici n-a fost propus membru al Academiei Române. Nu cred că poetul se sinchisea prea mult de astfel de distincții și „onoruri" ; în ziua cînd el, în sfîrșit, începu să le primească masiv — după marea răsturnare politică din 1944 — le primi ca un poet ce a fost întotdeauna și în tot ce făcea — cu modestie.

Cu începere din acel an 1944 acest vrăjitor, a cărui poezie, precum arca lui Noe, cuprinde toate ființele lumii, auzi în jurul său o muzică cu care nu era obișnuit. În ziua de 20 mai 1960 — cînd poetul împlinește 80 de ani, națiunea întreagă, căreia îi grăise atîția ani, îl aclamă. Unul dintre academicienii români rostește cuvintele : „Noi suntem convinși că acum 80 de ani s-a născut cel mai însemnat poet al veacului XX, aci în Muntenia, ca unul care a trăit în mijlocul poporului său a cărui limbă el a îmbogățit-o, a cărui artă el a ridicat-o, a cărui suferințe el le-a înțeles, a cărui luptă el a susținut-o".

Cel ce vă vorbește a avut cinstea de a-l vizita în modesta sa casă cu grădină de pe înălțimile ce domină capitala. I-am văzut camera de lucru, o celulă mînăstirească (Arghezi a avut și timp să fie călugăr vreo cinci ani !), o cameră cu o măsuță din lemn de brad, o etajeră cu cîteva cărți și o fereastră ce da spre oraș, o fereastră orientată spre oameni, spre muncitorimea cu care el s-a simțit întotdeauna apropiat. Căsuța de pe deal nu era vreun „turn de fildeș", după cum nici munca lui nu a fost un „joc" de intelectual, o „evaziune", ci felul său de viață, felul său de a exista și este caracteristic pentru poezia și proza sa, pentru întreaga sa operă că ceea ce scrie e legat de o întîmplare concretă, trăită de el : că ceea ce scrie constituie întotdeauna un răspuns, o reacție față de problemele, de sbuciumul aflat în viața de toate zilele. Nu este vorba în opera sa de ceea ce s-a numit tradițional „contemplație". A luptat spre a obține. Nu a primit nimic fără luptă. Abia în 1947, în vîrstă de 67 de ani (!) el va obține premiul național de literatură. Abia în 1956, la vîrsta de 76 de ani (!) a intrat la Academia Română (...) Unul din biografii lui Tudor Arghezi scrie : „El este, în definitiv, un eclectic care nu se voiește legat de nici o școală literară. S-ar putea afirma că el este o personalitate faustiană în care toate contradicțiile omului modern sunt reprezentate". Totuși, suntem îndrituiți a ne întreba dacă există vreun denominator comun putînd include toate aceste aspecte ale personalității argheziene și măreața sa operă de poezie. În definitiv ce îl inspiră în creația sa ? Germinațiile eterne în natură dar și răsturnările sociale-etice (vezi CÎNTAREA OMULUI). El este un autentic fiu al vremii sale prin aceea că revalorizează lumea toată și prin aceea că voiește să facă dreptate, cum o spune, celor suferinzi, celor uriți, celor goi, ceea ce înseamnează : dreptate proletariatului, dreptate prizonierilor politici, dreptate copilului și femeii. Pentru aceștia el a resimțit totdeauna duioșie și a visat mereu despre ziua în care ordinea socială în care atîția ani trăise și pe care o judecase absurdă, haotică, nedemnă de om, va fi înlocuită cu altă ordine, conformă dreptății. Se poate spune că Arghezi s-a străduit să creeze o nouă renaștere etică și literară avînd în centru pe om, un om nou într-o lume cu temelii noi. Așadar putem conchide spunînd că denominatorul comun la Arghezi este „umanismul socialist". El este cheia personalității și creației sale".

CE GÎNDEȘTE CE SCRIE TÎNĂRUL SCRIITOR

CORNELIU VADIM TUDOR: «Aura sfîntă a patriei — iată ceea ce cînt!»

Fișă biobibliografică : **S-a născut la 28 noiembrie 1949, în București. ● Absolvent al Facultății de filosofie (secția sociologie) a Universității din București ● Redactor la Agenția română de presă „Agerpres". ● Bursier al Premiului „Gottfried von Herder" pe anul 1978 ● Debut „Poezii", Editura Eminescu (1977) ● „Epistole vieneze", Editura Eminescu (1979) ● „Colindul puiului de cerb" (1968), „Secerișul de iarnă" (1976), „Domnul Tudor din Vladimiri" (1977) și „Adevărul la puterea întîi" (1979) (scenarii radiofonice) ● Colaborator la** Scînteia, România Liberă, Scînteia Tineretului, Luceafărul, România literară, Flacăra, Femeia, Magazin, Teatru, Amfiteatru, Informația, Argeș, Astra, Lumea, Actualitatea românească, Contemporanul, Săptămîna **● Premiul pentru poezie politică și patriotică al revistei „Săptămîna" pe anul 1979.**

— Parcurgîndu-ți bibliografia, se pare că nu ești grăbit să-ți strîngi în volum scrierile. De ce, într-un moment în care majoritatea autorilor caută să adune aproape tot ce scriu între coperți de cărți, Corneliu Vadim Tudor întîrzie să-și constituie o bibliografie voluminoasă ?

— Mă declar pentru prudență, așteptare și selecție, foarte riguroasă. Publicarea unei cărți, fie ea bună sau proastă, rămîne un act de istorie literară, care va fi consemnat și judecat ca atare de către generațiile viitoare. Aș fi putut strînge, din tot ceea ce am publicat pînă acum, cel puțin 4—5 volume de poezii, eseuri, interviuri, reportaje — însă, pe de o parte, au acționat motivele enunțate mai sus, iar pe de altă parte mă gîndesc că actualitatea e atît de fierbinte și galopantă, încît pur și simplu nu-mi stă capul să mă închid atît de repede între coperți de cărți.

— Există mulți scriitori care cred că gazetăria este improprie scriitorului. Personal, ai scris multe articole politice. Cum explici pasiunea față de această practică ?

— Aici intrăm deja într-un teritoriu foarte drag inimii mele. Asta pentru că genul de gazetărie de care vorbești angajează, atunci cînd e practicat cu sinceritate și pasiune, rădăcini mult mai adînci decît poți să-ți închipui la prima vedere. În tot ceea ce scriu, atunci cînd sînt în fața foii albe de hîrtie, nu uit nici o clipă adevărurile elementare ale ființei mele : că sînt tînăr, că trăiesc în România unui sfîrșit de veac și de mileniu, că epoca pe care o traversăm este fundamentală pentru viitorul țării. Îmi iubesc țara și partidul — ele sînt entități vitale ale rostului nostru în lume. Însă aceasta nu e o dragoste obnubilată, ci cît se poate de lucidă. Patria are nevoie, mai mult decît de laude, de ajutorul nostru. Hotărît, sînt împotriva festivismului, gratuităților, entuziasmului facil. Astea erau poate bune acum două-trei decenii, dar astăzi, în condițiile noi impuse de revoluție, în climatul extern nesigur al recesiunii mondiale și al imperialismului, cu „ura și la gară !" nu facem nimic. Iată cum văd eu gazetăria politică și de ce o iubesc nu numai ca pe o profesie, ci și ca pe un mod de a trăi.

— Pentru că piesele de teatru nu sînt încă strînse în volum, ești mai puțin cunoscut ca dramaturg. Care este tematica de predilecție a dramaturgului Corneliu Vadim Tudor ? Știu că ai scris două piese referitoare la Ștefan cel Mare și, respectiv, Tudor Vladimirescu. Există o alergie a unor comentatori de literatură provocată de tematica istorică a unor scrieri actuale. Ea pleacă de la ideea că aceste scrieri sînt uneori o maculatură. Este orice scriere inspirată de istorie o scriere condamnabilă ?

— Am să-ți răspund pe segmente. Întîi, am să-ți spun că am strîns în volum mai multe piese ale mele, de fapt niște parabole politice. Timp de doi ani la rînd chiar am figurat în planurile Editurii „Cartea Românească", însă volumul a rămas pierdut pe acolo. Asta era prin anii 1971—1972, dacă nu mă înșel. Noroc, însă, cu radio-ul care mi-a valorificat pînă în prezent patru din cele douăsprezece producții dramatice pe care pot conta astăzi. Două piese sînt inspirate din actualitatea imediată a țării, a construcției socialiste, iar celelalte, după cum ai spus, din galeria marilor bărbați ai istoriei noastre. Pentru că ai pomenit de o anumită alergie a unor spirite (poți lua cuvîntul în ce sens dorești !...) față de literatura de factură istorică am să-ți răspund că adevărul e, cumva, la mijloc. Pe de o parte, sînt de acord cu criticii care condamnă literatura istorică de slabă calitate, tezistă pînă la vulgarizare. În acest caz, e mai bine să-i lăsăm pe iluștrii noștri morți să-și doarmă somnul în pace, iar pe cititori (sau spectatori) să-și vadă de alte treburi. A existat, din nefericire, o inflație de literatură de această factură, în ebuliția stearpă a căreia falsele valori clamau neconvingător și deformat niște adevăruri dureroase și atît de scumpe ale istoriei noastre. Pe de altă parte, însă, nu sînt de acord cu drăguții de aristocrați și snobi (ce vînt i-o fi purtat pe la noi, în sînul acestui popor de muncitori, țărani și intelectuali cinstiți ?!", care se oripilează cînd aud de Mihai Viteazul sau de Brâncoveanu. Ei nu sînt mulți, firește, îi numeri pe degetele de la o mînă, și anume de la o mînă anchilozată. Această alergie a lor nu e produsă, de fapt, de literatura istorică în sine, ci are resorturi mult mai întristătoare. Mă pronunț pentru o dramaturgie istorică în care, dincolo de caratele scriiturii și de autenticitate, să țîșnească un puternic filon educativ, în sensul bun, major, patriotic, al termenului. Asta pentru că, spre deosebire de alții, noi avem cu ce ne mîndri. Avem în spate două milenii de istorie românească și alte cîteva de civilizație antică și protoistorică. Există încă multe locuri neacoperite literar din tulburătoarea noastră istorie : tînjesc după piese scrise alert, modern și, totodată, cu gravitate, despre viața românilor în așa-numitul mileniu întunecat, despre un strălucit erou cum a fost Grigore Ghica al III-lea, cel care a plătit cu viața protestînd împotriva Tratatului de la Palamuta, despre marii tribuni ardeleni, etc.

— Care sînt, în poezia pe care o scrii, zeii tutelari sau reperele personale ?

— Îl iubesc pe Eminescu, ca român ce sînt, și ca tînăr poet. Însă nu pe cel din cărți, nici pe cel intrat în conștiința națională și în cea universală, ci pe Eminescu al meu, trăit de mine, topit în alchimia sufletului, iluminat de proiecțiile inimii mele. Adeseori mi-l închipui ca pe un masiv cu doi versanți : unul înflorit și împădurit, cu pîraie și poteci accesibile : celălalt de gheață, învinețit de viscole și tenebre, inaccesibil acelora care n-au echipamentul necesar. Primul e cel din romanțe, sonete și scrisori, cel de-al doilea e din cosmogonii, din sistema filosofică, din transcendența întregii lui ființe. Apoi, am intrat cu smerenie în înaltele academii poetice ale lui Blaga, Goga, Bacovia — poeți tiranici, ca și Eminescu, care au pîrjolit cu flama lor de geniu aproape totul în jur. Labiș este o mare dragoste de-a mea și, cel puțin în anii adolescenței, o recunosc, m-a marcat copleșitor. Alte repere personale (care sînt și zei tutelari) sînt cîțiva mari poeți străini : mă nutresc spiritual, de mulți ani, citindu-i pe Horațiu, Petrarca, Michelangelo și Shakespeare (din sonete), Hölderlin, Goethe, Byron și nefericitul Shelley, apoi Poe, Rilke, Dylan Thomas și Saint-John Perse (cel din poemele de tinerețe) și pe acela care navighează cel mai frumos, cu pînzele sus, prin lagunele aortei mele, Esenin. Aș vrea să fac aici o remarcă. În jurul tuturor marilor poeți, soarta a făcut să existe cîmpuri minate. Trebuie să fii ori foarte precaut, ori foarte stăpîn pe tine ca să te poți apropia de ei fără să cazi în capcanele mimetismului și transplantului poetic.

— Care este aspirația poeziei pe care o scrii, cui se adresează ea ?

— Aproape de fiecare dată cînd scriu mă gîndesc la un mare adevăr rostit de Mikel Dufrenne: important este, pentru poet, nu atît să resimtă el o stare poetică, atunci cînd scrie, ci să fie convins că va induce în cititor această stare. Mă uit cu bucurie la confrați de-ai mei de generație, care înțeleg rosturile artei și poartă în frunte steaua de jad a creativității. Dar mă uit cu tristețe la cei nechemați, la mimetici, la negativiști de dragul negării. Nu poți dărîma ceva dacă nu ai și vocația de a construi altceva în loc, sau, mă rog, poți s-o faci, dar fă-o la tine acasă, eventual în oglindă, nu pe hîrtia statului și nervii cititorilor, ciștigînd (culmea coteriei !) și premii literare. Știu cîțiva astfel de premiați care, încercînd să deturneze gustul și criteriile publicului, dacă și-ar citi inepțiile gingăvite (calificativul e încă prea blînd !) în fața muncitorilor dintr-o uzină, sau a țăranilor cu palme jupuite de arșiți și ger ca niște noduroase troițe de lemn — ar face o figură jalnică. Printr-o reducție simplă, este drept ca unui om care îți dă pîinea cea de toate zilele, sau unui oțelar cu cămașa macerată în spate de sudoarea muncii, sau unui ostaș care înmărmurește lîngă piatra de hotar, sau unui veteran de război, care a fost la un pas de moarte pentru ca tu, răsfățatul de azi, să trăiești liber și să vorbești românește — este drept să le dai în schimb produsul „muncii" tale, adică incongruență, jocuri psihedelice de cuvinte, vacuum de idei, emoții disimulate, elucubrații pretins metafizice și alte pîrgnii ale lipsei de rușine ? În ceea ce mă privește, am scris și voi scrie, cît voi trăi, pentru cei mulți. Aura sfîntă a patriei — iată ceea ce cînt în poezia mea ! Ea, țara aceasta care ne-a născut și ne ține pe toți la sînul ei, are nevoie de noi, poeții, cum și noi avem nevoie organică de ea. Aspir, aidoma majorității covîrșitoare a fiilor țării, către omenie și pace în lume, către puritate morală, adevăr și dreptate. Poezia are un mare rol în promovarea acestor valori, în împlinirea năzuințelor omului de a trăi în demnitate și tihnă.

— Ai răspuns, parțial, la întrebarea pe care doream să ți-o pun în încheiere : ce ne poți spune, ca unul dintre tinerii exponenți ai liricii patriotice, despre prezența acesteia în actualul context literar ?

— Atît ca urmare a marii tradiții pe care o are poezia patriotică la noi, cît și datorită acestei epoci de largă respirație și augmentare a mîndriei naționale, lirica în speță este astăzi o prezență viguroasă și necesară în peisajul actual al spiritualității noastre. Aș putea spune că avem de a face cu o pleiadă de aur a „poeziei de țara", cu o eflorescență de opere și destine poetice care, în alte condiții, poate s-ar fi eșalonat pe lungimea unui veac întreg. Ei, toți acești poeți-cetățeni, sînt și activiști ai partidului, emisia lor spirituală fiind pe lungimea de undă a idealurilor supreme ale națiunii române : apărarea independenței și suveranității patriei, a cuceririlor revoluționare ale poporului, prezervarea și cinstirea gloriei strămoșești, înscrierea civilizației noastre pe orbita de valori perene a civilizației mondiale, unitatea de rocă în jurul Tricolorului, al partidului și al marelui nostru Erou național, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Ei, acești poeți, sînt naturi entuziaste, pentru că nu te poți ridica la marile adevăruri fără entuziasm. Deși celebrează aceeași patrie, aceleași entități și aspirații, toți acești poeți sînt personalități distincte, au registre lirice bine delimitate. Personal, îmi place să cred că intru în rezonanță cu poezia patriotică foarte bună scrisă de Mihai Beniuc, Ion Brad, Ion Gheorghe, Virgil Carianopol, Ioan Alexandru, Adrian Păunescu, Vasile Nicolescu, Nichita Stănescu, Teodor Balș, Constanța Buzea, Gheorghe Pituț, Petre Ghelmez, Grigore Hagiu, Ana Blandiana, Nicolae Dragoș, Nicolae Dan Fruntelată, Mara Nicoară, Daniela Crăsnaru, Dan Verona și alții. Te rog să-i observi cu atenție pe acești poeți : vei vedea cum, dincolo de lustrul și uzura publicitară a numelor lor, fiecare în felul său și-a creat un univers românesc propriu, un teritoriu de simțăminte, embleme heraldice și transfigurări artistice care este numai al lor. Și, ca o dovadă grăitoare că poezia patriotică nu exclude lirica de altă factură, ba din contră, o stimulează și o irigă cu izvoare subterane, este faptul că dacă mi-ai cere să ți-i enumăr pe acei poeți contemporani care au cîntat cel mai frumos dragostea, care sînt cei mai adînci și mai îndrăzneți în debordarea tiparelor, ei, bine, ți i-aș aminti tot pe ei. De fapt, lirica bună românească este, prin excelență, patriotică. În intenție, sau în finalitate, sau în amîndouă la un loc. Chiar atunci cînd e o simplă notație caligrafică a sinuozităților sufletești, chiar atunci cînd ancorează în golfuri aparent îndepărtate de simțămîntul iubirii de țară, poezia, dacă este cu adevărat valoroasă, are și funcții patriotice, contribuind, ca într-un atelier de șlefuit diamante, la înfrumusețarea conștiințelor. Și asta nu e puțin.

Reporter

dan verona

Miezo-noptica (III)

Stau cu lumina aprinsă
Pindindu-i tremurul pleoapei
Așteptind să-i inflorească Surisul distrus dintr-o cumplită eroare

Pentru Ea mă rog
Amintindu-mi de omul stelar, al copilăriei umane,
Amintindu-mi de curajul său nebunesc, tatuind grota
Cu animale și zei, cu vinători și vinați,
Pregătindu-și lancea, in gind mai intii,
Pentru-a ucide patrupedul teribil al spaimei

Asemenea lui
Aș vrea să mă rog, acelui depărtat strămoș,
Pe care il pling că n-avea grota luminată electric,
Dar fericit in grota imaginației lui, navigator
Astral neatins de milă și infamie

Cu inima lui aș vrea să mă rog
Cutezătoare și totodată plină de pietate
Cu inima lui să mă rog pentru Ea

Pentru Surisul ei necesar mie ca aerul
De care nu mă pot lipsi nici o clipă
Fără a mă cuprinde uritul și singurătatea, spaima
Și strigătul deznădejdii
Cu inima lui mă rog pentru Ea
Cu toată imaginația lui nealterată mă rog pentru Ea
Și cu toată durerea eșecului său

Miezo-noptica (V)

Dar dacă există un adevăr
Dacă nu totul e chin
Dacă justiția (fie ea și celestă) incă n-a sucombat
Sub perucă
Atunci ea va rămine pururi in mine
Răspindită ca o dulce otravă
Ca un dulce avertisment
Pină in cele mai depărtate firide
Pulverizată pină in cele mai dragi amintiri
Imprimată pe cămașa copilăriei, tot mai adinc
Luminindu-mă, urmărindu-mă
Ca plinsul soldaților ascunși in biserici
Declanșind o altă viață, un strigăt al ființei
Amintind de acei ciudați pelerini purtind
In valize zăpadă de pe mormintul părinților, tot mai adinc
Ocrotindu-mă, luminindu-mă,
Candelă in sala de gimnastică a rațiunii
Steaua Epsilon a căinței mele
Care pururi va rămine in mine, parte inseparabilă
A conștiinței, ca un zid
In fața căruia plutonul de execuție
Poartă coroană cu spini de argint
Și nimeni n-o va putea smulge din celulele infricoșate
Decit smulgindu-mă din cuiele propriei mele fantome
Decit smulgindu-mă, dezagregindu-mă...

Miezo-noptica (VI)

Atit de mult m-am rugat pentru Ea
Și-am răscolit vechi manuscrise și texte indescifrabile
Găurile de astre, ficțiuni săpate-n pereți, păstrate in sticle
Atit m-am rugat și-am studiat cerneala Celeștilor
Și plinsul poeților orfici, atit de mult m-am rugat
pentru Ea
Atit am disecat viziunile exaltaților
Și-a celor mihniți și-am urmat drumul corăbierilor
Dispăruți și-am cintărit pulberea magilor, atit
Am interogat golul inscripțiilor, șoapta și
Țipătul enigmatic și-am implorat vocea tăcutilor
Ambasadori ai stelelor și cenușa
Templului ars, fără să ostenesc, fără-a cerși
O clipă de liniște, tulburat de cea mai mică zvicnire
A unui posibil răspuns
Atit de mult m-am rugat pentru Ea
Pentru bucuria Surisului ei
Fără odihnă zile și nopți
Căutind drumul Vindecătorilor, firul de iarbă
Miraculos, licoarea secretă
Pentru puțină lumină rugindu-mă, pentru un ceas de
Duminică in mijlocul suferinței
Implorind in genunchi

Glasul Alinător să se-audă, Cuvintul să-și arate
Silaba pierdută, atit de mult m-am rugat
Și de nicăieri nici un răspuns, nici o fisură
Pentru un fir de lumină, pentru un leac
Nici un răspuns
Nici un răspuns de la nimeni
De nicăieri nici un răspuns

dușan petrovici

Mărturisire

Semnul metropolei nu-l voi afla nicicind ;
mi-e dat să cred in balanța cu sclipiri cenușii,
in teroarea piinii care-mi mănincă jumătate din viață
și-mi trage talgerul inspre foamea țărănească a mădularelor.
Peregrin pe alte meleaguri nu m-am visat,
din incăpățînare, sau din sfiala de a nu cadea in genunchi
asemeni barbarului in fața frumuseților lumii.
N-aș fi putut face nici salturi pe cangur
la care mă tot indeamnă planeta ;
mi-e pasul scurt și paticnit,
de parcă aș trage după mine o brazdă
din racla părinților adinc ingropați
Și visul mi-e uneori un flaut nevrednic,
din care nu se toarce firul grăbitelor zări.
Văd zilele ce-și rumegă apusul pe-ndelete
și sint de partea lor
ca plugarul ce nu se va despărți niciciod
de vitele sale
oricite balanțe vor mai singera in univers !

Intrarea in oraș

Intrarea in oraș pare o schimbare de mediu,
in care fuga devine pasul de dragoste
pe iarba cea mai scumpă a acoperișelor cazane.
Te mușcă aici [illegible]
și inima sloboade din ea intreaga sămînție de molii
care vor roade, la dracu, vor roade
pinzele atit de scumpe ale perseverenței.

Iubireadincă

Ca altădată, ba nu, — ca și acum,
moralitatea acestei lumi pe care o cint
nu-i o problemă de logică, ci de adincăiubire,
grădina-mi cultivind-o cad in extazul lumii
in care doar miinile mele atirnă ca două limbi de clopot

in undele chemării calde și zic,
prietene, aceasta-i cea din urmă primăvară
care-mi scapă printre degete
și cea din urmă toamnă pe care o trăiesc
ca pe o [illegible] !

Mecanisme ciudate

Cine spune că zilele sint dreptei
care ne umflă viața ca pe-o pinză,
nu are imaginație și nu știe că
dragostea e un dulce cuvint de moarte,
fără pondere, ca beseni inrimgi,
ori ca femeia bucuriilor chircindu-se in vanitate.
Cineva poate să strige adio unei grădini insingerate,
să-și ia insigna din piept
și s-o azvirle casapilor pentru-a clasvirtă de carne

și totuși, in noaptea aceea,
sătul peste măsură
cu ochiul liber să vadă
cum ii lucrează in ființă
mecanisme ciudate.

horia pătrașcu

PREA DEVREME

m[illegible] camioanelor așezate cuminți [illegible] din-naintea porții — o [illegible] din lemn gletuit pe care [illegible] imprimate cu vopsea fosforescentă [illegible] „I.C.P.P.P.M.L." (cu alte cuvinte „Intreprinderea pentru Cercetarea Proiectelor [illegible] pentru tehnologia Materialelor [illegible]" — [illegible] care abia se mai zărea [illegible] „FABRICA DE MOBILĂ BALTA SĂRATĂ"), [illegible] ambalate la maxim.

Eram [illegible] sau camioane-mamut, [illegible] (citeva goale), majoritatea [illegible] la refuz cu bușteni aduși din [illegible], sau de la Turnu-Ruieni, de la poalele [illegible] Mic in orice caz : bușteni [illegible] purtind incă mirosul ozonat al [illegible] din care fuseseră zmulși, sau tăiați de la rădăcină. Acum acum aici mai la șes, mai la [illegible] pentru a deveni cuiere sau [illegible] de cinematograf, biblio[illegible] sigure pentru funduri [illegible] celor mai diverse categorii sociale, [illegible] cu nume stranii sau exotice [illegible] lemne de foc : deșeuri [illegible] acelea greu de obținut, mai [illegible] a avea o cunoștință pe la [illegible] in drept.

[illegible] să claxoneze, curind le [illegible] deveni de nesuportat. [illegible] claxon era firește cel al lui Bondei [illegible] de claxon cu cintec reproducind [illegible] trompete ascunse sub capota [illegible] pe cind mai lucra pe TIR [illegible] melodia „Submarinul Galben" al [illegible] (Ca fiurarul firește) formației „The Beatles" un fel de „pa-da-ba-dam, ba dam-pa-da-bam — dam-pa-da-bam, dam-pa-da-bam...", etc.

— Na mă, potlim : să fim primii ! — scrîșni Bondei către Tucă. Și continuind să claxoneze [illegible] capul pe geamul lateral al cabinei, strigind către portar — un om in uniformă marinie, [illegible] care se uita in spatele porții metalice de la intrare. Bodoacă...! Ce faci, dom'ne ?! Ești [illegible] ?!

— Care [illegible] ?! — răcni și portarul, [illegible], continuind să tragă disperat de o manetă intr-o parte și alta ; poarta refuză insă să se deschidă. Lipsește „electronistu'" — mai fin, chipul său cătind dintr-odată expresia unuia care e gata să izbucnească in plins.

Și, [illegible] peste pupitru, tot atunci [illegible] al unei locomotive Diesel-electrice...

Sosind [illegible], camioanele incărcate cu bușteni [illegible] de mult convoiul [illegible] in fabrica de poarta lui Buduscă. [illegible] chiar pe calea ferată in imediata apropiere a cantonului, din pricina [illegible] ridicate, care [illegible] care alerga de la unul la altul, [illegible] de un galben murdar :

— Fraților, măi băieți, eliberați calea !... [illegible] de claxoane il [illegible] să-și astupe urechile... Trăgeți-vă [illegible] de aici, Doamne iartă-mă ! Mișcați-vă, [illegible] de pe linie ! Am copii, [illegible], dragii mei ?!

Și [illegible] imobilizat către acceleratul București—Timișoara, opri ceva mai incolo, la semnal. Aplecat peste geam mecanicul Diesel-ului [illegible] dintr-un măr [illegible] la el

Gheorghe I. Anghel : „Iubirile unui centaur" (I)

compătimitor și scuipind simburii, la intervale. Atirnați in urma lui, la ferestrele vagoanelor, oamenii acceptau pașnic intregul spectacol, studiind intreaga harababură dar mai ales ștergindu-și chipurile cu batiste viu colorate ; era nemaipomenit de cald. O femeie strigă ceva către o alta, aflată in curtea fabricii de mobilă (inainte de a depăși cantonul și a se inscrie in curba marcată de Timiș, către gara orașului „C.", calea ferată aluneca pe o distanță de citeva sute de metri, exact de-a lungul fabricii), cea aflată in incintă ii răspunse pasagerei fluturind din miini, se cunoșteau pe semne. Doi tineri, la fel aplecați peste geam, se sărutau in neștire așa, in văzul tuturor. Apoi apărură, la o altă fereastră a unuia dintre vagoane două brațe delicate purtind intre ele un „bebe" care plingea cu sughițuri — alături de toate astea, și imediat apoi, un braț păros răsturna conținutul unei oale de noapte din plastic. Citiva călători coboriseră din tren, culegeau puținele flori de cimp scăpate vii din permanenta poluare și arsură a traficului zilnic ce zdrobea terasamentul. Cantonierul se simți ceva mai liniștit, dar nu intru totul.

— Lipsește electronistu' ! — se prăbuși Tucă de timoare. Și fără alt cuvint se lăsă să alunece pe treptele cabinei camionului lui Bondei, se repezi către intrare și dintr-un salt fu dincolo de grilajul metalic. [illegible] din cabina lui Buduscă : Unde e Dinică ?!

— Hai... ?!

— Unde e tovarășu' director ?!

Primul camion aflat intre linii incepu să se retragă, prudent. Vrind, nevrind, al doilea procedă la fel. Curind intreaga coloană se puse in mișcare, dind de-a'ndărătelea. Calea ferată era acum liberă. Cantonierul răsuci manivela barierei, apoi dădu buzna la telefonul din interiorul cantonului. Mecanicul Diesel-ului făcu să țișnească un scurt țipăt de sirenă. Motoarele incepură să duduie, semnalul trecu pe verde, garnitura se urni. Salutind cu dreapta și ținind, băț, steagul cel galben in stinga — și mai ales trăgind satisfăcut cu coada ochiului către barierele acum lăsate — cantonierul zări, avu mai ales timp să-i rețină, pe cei doi indrăgostiți, aplecați pe geam gata să cadă continuind să se sărute, alunecind prin fața lui... către Timișoara, sau cine știe unde ?!... Zimbind, și incremenit in poziția de drepți, reuși totuși să le adreseze un zimbet, complice, ceva cam de genul : „las'că vă știu eu, cunosc, și eu am fost la fel, da' nu chiar așa, in văzul lumii !". Despărțindu-se brusc de partenerul ei — care neavind altceva de făcut, il săruta acum gitul, la fel de apăsat — fata ii arunse referintului limba.

— Iar ai băut, Buduscă ! — continuă Tucă. Du-te imediat și cheamă-l pe Dinică !

— Sint aici...! — se auzi atunci.

Alături de cei doi se ivise un om inalt, slab, neras, cu privirea tulbure de oboseală. La inceput Tucă nici nu-l recunoscu : pantalonii acestuia — evident din stofă scumpă, cu dungă impecabilă — contrastau cu lipsa haine, și mai ales cu cămașa aceea boțită, descheiată la git larg ;

Gheorghe I. Anghel : „Iubirile unui centaur" (II)

dar asta fu numai la inceput :

— Sint aici, care-i baiul ? — intrebă Dinică.

Tucă il privi atent. Ii era foarte drag omul ăsta :

— Asta, că nu putem intra, tovarășe director ! S-a blocat poarta. De fapt, știți... !? — și Tucă nu mai știu ce să spună. Celălalt arăta intr-un hal făr' de hal. Vă simțiți rău ?

— Cum s-a blocat... ?! — intrebă directorul, privind către poartă ; mai exact nu către ea, ci către o cișmea metalică aflată alături. Se duse acolo, se apleca, își viri capul sub robinet. Bijbii apoi cu dreapta pe deasupra, descoperind robinetul din alamă, il răsuci brusc. Jetul de apă il făcu să se cutremure. Apa ii curse prin păr, pe ceafă, udindu-i gulerul cămășii :

— Cum s-a blocat ?! — repetă, infiorat de plăcere.

Abia acum Buduscă indrăzni să se apropie, cu frică, indatoritor :

— **Celula !** — spuse. „Electrozii !"... Știți, **curentul :** ăăă, trosc gata ! — și dădu să zimbească.

Dinică se săltă insă drept, apa ii șiroia pe chip. Il privi numai o clipă :

— Miine la prima oră te prezinți la mine. Dai in primire ! Ori o trimeți pe nevastă-ta in loc, că și-așa freacă mangalu' la blestematele voastre de cazane cu țuică — ori iți găsești inlocuitor. Clar ?

Străbătind pe undeva cerul senin trecu un avion cu reacție, aflat pe semne in misiune de antrenament. Zgomotul de tunet ii făcu pe cei trei să se clucească pe vine, involuntar. Iși reveniră insă repede :

— Luptăm pentru pace, să trăiți ! — aruncă prompt Buduscă, induioșător de comic și de disperat in același timp. Da' nevastă-mea fată peste o lună, **iertați-mi espresia...** zic să-l aduc poate pe văr-miu, care... !?

Zgomotul avionului pieri undeva, către Muntele Mic. Tucă privi intr-acolo : „E nevoie și de-asta !" — gindi, intr-o doară.

— Auzi : „fată !" — și Dinică iși șterse chipul cu batista mototolită. Dă drumul la camioane, omule ! — răcni dintr-odată către portar.

— Nu pot... ! — răcni și acesta, mimetic, inspăimintat de-a binelea. Electronica, tovarășu' director !?!... Că eu unul altfel... !?

Scoțindu-și cravata din buzunarul pantalonului si potrivindu-și-o apoi la git, directorul fabricii de mobilă „Balta Sărată" se apropie de poarta cu pricina, urmărit indeaproape de Tucă. Privi citeva clipe instalația aceea metalică in formă de cutie care punea in funcțiune deschiderea și inchiderea grilajului și pe care era imprimat un cap de mort. Claxoanele camioanelor aflate dincolo incetaseră de mult.

— Vă simțiți rău, tovarășe director... ? — intreabă Tucă, șoptit.

— Nimic, băiete — răspunse directorul — sint frint, atit ! Și izbi intr-o doară cu piciorul, mascindu-și o furie ascunsă, in blestemata aia de cutie. M-au ținut toată noaptea la telex cei din Centrală : comanda de „Bonanza", pentru clubul din Brașov. Trebuiau să vină in ziua... apropo : ce zi e azi ?

...In urma izbiturii și clincănind ritmic dintr-un clopot ascuns, grilajul incepu să alunece intr-o parte, deschizind astfel drumul camioanelor cu bușteni. Acestea incepură a pătrunde in incinta fabricii ;

— Duminică...! — spuse Tucă, moale, urmărind camionul lui Bondei apropiindu-se de intrare și intrind primul, claxonind triumfător „Submarinul Galben". Duminică, da, tovarășe director !

— Așa !... Așa. Ei, ca să vezi ! — și Dinică se indreptă către birourile fabricii. Dispăru pur și simplu. Tucă il urmă.

...Injurind mestecat printre dinți, Buduscă organiză plasarea convoiului in incintă. Deși era foarte trist. Firește că primul pe care il luă in focuri fu Bondei, cel care intrase primul :

— Ascultă, tovarășu'...! Să nu crezi că dacă ești prieten cu...! N-o să ai de-a face cu...! Ia-o la dreapta ! Așa...! Și dumneata, cel cu bască... hai, lasă, laaasă, dom'ne chestiile astea : care neam?! Nu sint neam cu nimeni in timpul serviciului... pe aici, așa, pe aici, STOP !... V-ați invățat cu neamurile, Jeane, mda ? Ei, las'!... Trage pe stinga, pină nu chem pompierul : iți curge uleiul !...

Firește că din toată harababura asta ieși o babilonie și mai cumplită : urmind indicațiile por-

teatru — t

Gala recitalurilor

La mijlocul lunii decembrie a anului trecut Bacăul a fost gazdă exemplară a Colocviului republican al criticilor de teatru și a Galei naționale a recitalurilor dramatice.

Alăturarea celor două manifestări nu trebuie privită ca intimplătoare. Faptul că ele s-au desfășurat concomitent spune ceva despre caracterul practic al colocviului, ca și despre șansa actorilor participanți la gală de a fi urmăriți, nu doar de public, ci și de ochiul profesionist al criticului de teatru.

In ceea ce privește colocviul, tema aleasă ca generic la cea de a VII-a ediție ne apare edificatoare — „Critica in sprijinul politicii teatrale". Ei i-au răspuns prin ginduri și opinii, multe, valoroase și interesante, atit autorii referatelor, cit și numeroșii participanți la dezbateri. Excelentă ni s-a părut, dintr-un anume punct de vedere, impletirea intervenției cu caracter teoretic cu semnalarea unor concrete stări de lucruri privind relațiile : critica și fenomenul teatral actual, teatru, critică și public. S-au emis, de asemenea, păreri deosebit de incitante referitoare la etica criticului de teatru, la necesitatea situării sale in avangarda mișcării teatrale, in sensul receptivității sale, cu profesionalitate și orientare sigură, clară, față de tendințele novatoare care iși fac loc in spectacologia românească de astăzi.

De un nivel apreciabil ni s-a părut a fi și cea de-a VI-a Gală națională a recitalurilor dramatice. Citeva lucruri in această ordine de idei se impun. Un recital, se știe, reprezintă opțiunea liberă, neincorsetată de un repertoriu anume a unui interpret. El alege de această dată singur, aspirațiile sale profesionale ieșind la vedere. Individualitatea talentului său de asemenea. Ca o primă constatare [illegible] pentru recenta ediție a galei, insuficientul acces la literatura de [illegible] valoare, precum și unilateralitatea [illegible] cind totuși acest teritoriu este atins. In același timp, s-a putut observa cu [illegible] in majoritatea cazurilor [illegible] recitalului suplinește cu dificultate lipsa regizorului a [illegible] prealabile a demersului scenic. Iar ca o remarcă pozitivă, admirind bogatul interes al actorilor pentru versul sorescian, avem de ce crede că slujitorii scenei intuiesc virtuțile dramatice ale acestei poezii cu un fler demn de invidiat de criticul de specialitate.

I-am admirat și noi, alături de juriu, pe Daniela Anencov de la Teatrul „Ion Creangă" (premiul I) intr-un recital plin de vitalitate și fantezie, pe [illegible] Lavric de la Teatrul dramatic Brașov (premiul II) care a descoperit in textele lui Vasile Băran sugestii pentru bune momente de spectacol, pe George Mihăiță de la Teatrul de comedie (premiul III) cu un decupaj de „Confidențe" care i-au solicitat doar parțial talentul. Dianei Lupescu de la Teatrul dramatic „Bacovia" din Bacău i-a lipsit, in „Visul" lui D. R. Popescu, amintita corijare regizorală. Dumitru Lazăr Fulga, de la același teatru, și-a orchestrat inteligent scenele din „Uși inchise" de Borchert, dar a ratat, prin supralicitare, finalul, iar ultimul distins cu mențiune, Constantin Măru Carp de la Teatrul „Mihai Eminescu" din Botoșani s-a dovedit inegal ca mijloace artistice in „Templierii" lui Alphonse Allais.

Dincolo de laureații galei, vocile ni s-au părut a suna la unison.

Ermil Rădulescu

film — f

Perspective

[illegible] cinematografic care a trecut a adus in atenția spectatorilor citeva filme de [illegible]. **Cilga**, un film de [illegible] politică și etică, continuind o mai veche ce[illegible] a filmului românesc. **Puterea și adevărul** a demonstrat efortul viguros al unei posibile tradiții a cinematografiei noastre. Citeva filme, intre care **Vlad Țepeș**, **Falansterul**, **Speranța**, **Ultima frontieră a morții**, au adus argumentele unei priviri contemporane asupra momentelor semnificative din istoria și trecutul de luptă al poporului. O seamă de pelicule au ilustrat, de asemenea, preocupările pentru filmul de actualitate, pentru comedia cinematografică, eforturile de diversificare a producției de film și, mai ales, au dus la confirmarea sau afirmarea calităților unor regizori, operatori și actori de cinema.

Un nou an se deschide in fața filmului românesc. Va fi mai bun, mai bogat in impliniri ? Sint motive să anticipăm un răspuns afirmativ. Casele de filme anunță prezența in spațiul celei de a șaptea arte a unor noi regizori, scenariști, operatori și interpreți. Și, cum se știe, intotdeauna efortul către innoire s-a dovedit binevenit. Să așteptăm, așadar, cu increderea cuvenită, promisiunile pe care, in numele realizatorilor, ni le fac directorii caselor de filme. Cu speranța că **Dumbrava minunată**, **D-ale Carnavalului** și **Duios, Anastasia trecea**, anunțate de Casa 1, vor constitui veritabile versiuni cinematografice ale cunoscutelor creații literare, purtind semnătura lui Sadoveanu, Caragiale și Dumitru Radu Popescu. Cu speranța că **Intoarcerea lui Vodă Lăpușneanu** va fi un film de profundă implicare in istorie, de meditație [illegible] asupra mesajului cuprins in drama ultimilor Mușatini, că filmele **Cumpăna**, **Zbor planat** și **Proba de microfon** (anunțate de Casa 3) vor fi recunoscute de spectatori ca aparținind cu adevărat actualității. Cu speranța că filmele **Ianoșide**, **Ancheta**, **Orgolii**, **Cădere liberă** și **Orașul viitorului** (anunțate de Casa 4) sau filmele **Burebista**, **Rug și flacără**, **Ion**, **Nișa țărani**, și multe altele (anunțate de Casa 5) vor veni in intimpinarea noastră cu argumentele calității ale unor realizări artistice menite să ducă cinematografia românească spre momentul de reviriment, anticipat deja de citeva din izbinzile de pină acum.

Așadar, să așteptăm, nu numai o producție cinematografică indreptățită să așeze in orele de bilanț un spor cantitativ, ci și un număr tot mai mare de filme cu profund impact in conștiința spectatorului român, de filme cu meritat ecou in conștiința spectatorilor din alte țări, de filme inlăuntrul cărora istoria și prezentul țării, al oamenilor săi, aspirațiile și viața lor să-și afle echivalențe expresive și emoționale. Succes, deci !

Cronicar

televiziune — tv

Programul de revelion

Date fiind circumstanțele sărbătorești ale acestor zile de la cumpăna anilor (și de data aceasta au existat 5 zile consecutive cu timp de emisie [illegible]), televiziunea a avut o sarcină dificilă. Ea s-a aflat din nou in situația unui examen de profesionalitate pe care l-a susținut in fața a milioane de telespectatori. In preajma sărbătorilor, pe lingă performanța cantitativă, trebuie să avem in vedere exigența sporită cu care telespectatorii se adresează programelor, mai ales in ceea ce privește emisiunile de divertisment și varietăți. Am auzit in aceste zile in jurul meu și opinii defavorabile despre programul de revelion. Fiecare ar vrea să vadă altceva decit ceea ce vede, toți așteptăm de la el ceva cu totul deosebit, așa cum considerăm că noaptea de Anul nou nu trebuie să semene cu nici o noapte a anului, și uităm prea adesea că este totuși un program ca oricare altul.

In ceea ce mă privește consider că programul a fost bun, mai ales partea muzicală in care s-au intilnit toate genurile și formulele, de la cintecul de petrecere pină la cel tineresc sau de dans. Momentele vesele, atit de așteptate și prețuite de telespectatori și atit de necesare pentru atmosfera revelionului, n-au lipsit. E drept că n-au avut totdeauna strălucirea (umoristică) pe care am fi dorit-o. Aș putea menționa unele dintre acestea, dar o rețin pe cea intitulată **Televiziomania** (admirabil interpretată de Mihai Fotino, Rodica Popescu și C. Băltărețu), secvență satirică cu adresă, menită a ilustra parcă ideea, pe care am formulat-o de atitea ori in cadrul acestei rubrici, referitoare la forța televiziunii de a forma și determina mentalități, reacții și tipuri de comportament.

La realizarea programului special de revelion au participat : 18 redactori-realizatori, 17 colaboratori, 8 regizori artistici, 6 regizori de montaj, 14 scenografi, 8 coregrafi, 2 coordonatori, 27 operatori imagine, 10 producători ; apoi, in dreptul rubricilor : regie de studio, machiaj, prezentare grafică, regie muzicală, regie tehnică, asistența tehnică, sunet, lumini, inregistrări magnetice, echipa de difuzare, sint trecute alte foarte multe nume. Enumerarea am făcut-o după programul tipărit (și el in excelente condiții grafice și bine paginat) și mi se pare a fi semnificativă pentru anvergura programului de revelion, a desfășurării de forțe tehnice, organizatorice și artistice pe care a presupus-o.

Dintre emisiunile deosebite care au incheiat anul 1979 se cuvin a fi menționate cele două realizate de Adrian Păunescu : **Datini și obiceiuri de iarnă** și **Urări populare de Anul nou**. Cu binecunoscuta sa putere de a insufleți scena pe care se găsește, realizatorul acestor două emisiuni de referință ne-a prezentat o suită de manifestări in care simțirea și sufletul creator al poporului nostru sint inscrise ca in niște embleme nemuritoare, in care frumoasele obiceiuri de iarnă, datini, cintece și colinde au răsunat și s-au derulat pe micul ecran, probind forța tradiției populare.

Grigore Georgiu

tarului, camioanele aproape că se ciocniră evitînd coliziuni în ultima clipă, cîteva se retraseră apoi cu furie, acele ajunse în sfîrșit la rampă descărcară buștenii aurea. Sărind peste ei, gata să-și rupă picioarele, Budușcă se repezea de colo-colo, gesticulînd de mama focului.

Ultimele camioane pătrunseră în fabrică — din nu se știe ce motive — **cu spatele**. Treaba se făcuse. Budușcă jubilă. Deși continuă să rămînă la fel de trist. Parcă în joacă, izbi și el cu piciorul — așa cum făcuse directorul — cutia metalică cu cap de mort. Nimic însă, nici o reacție....

Rămas singur afară, un șofer se chinuia să pornească motorul învîrtind la manivelă. Acesta porni, gata să-i zmulgă brațul din cot. Fericit, și cu sudoarea șiroindu-i pe chip în lacrimi grase, unsuroase, omul se săltă în cabină, apăsînd ambreiajul pînă la podea. Claxonă ferm, înainte de a apuca între degete maneta schimbătorului de viteze, chiuind aproape de bucurie.

...Brusc, instalația electrică a porții metalice porni de la sine parcă, alunecînd pe șine. Se închise rapid.

Uluit, șoferul se holbă la Budușcă. Portarul îl privi la fel.

— Ce ne dai astăzi bun, Madam Sucec ? — întrebă unul dintre muncitorii ce se înghesuiau în holul cantinei.

Era o cantină muncitorească clasică, zidită rapid prin anii '964, atunci cînd „BALTA SĂRATĂ" — așa cum continuau s-o denumească locuitorii orașului „C." pe cea mai veche și mai ales de perspectivă fabrică a urbei — intrase în planul de revalorificare a industriei locale ; se simțea însă, aici o mînă de gospodar : sala de mese strălucea de curățenie, ferestrele imensei hale — dînd către calea ferată — erau încadrate de perdele, iar la intrare Madam Sucec („Grăsana", cum îi spuneau oamenii fabricii), trona postată în prag : o femeie multă și de o bunătate agresivă, verificînd palmele celor care intră, dacă sînt sau nu curate, dacă au unghiile tăiate etc.

— Vezi și tu ! — răspunse Grăsana, indicîndu-i cu un deget gros ca un „polisch" bine fiert, o tablă neagră, pe care fusese scris cu creta, în diverse culori : **„Menuul zilei. Zupă de chimen.**

Ștefan Plenuș : „Peisaj"

Felul doilea. Papricaș carne vită. Taeței cu brînză, costiță. La alegere. Desert : tortă de ribizle. NU servim supliment. Decît la insistențe fundamentale. POFTA BUNA !".

Încruntat, Tucă intră printre primii, se așeză la o masă. Privi în jur, căutîndu-l pe Bondei. Zări, involuntar, una dintre inscripțiile atîrnate pe pereți : **„NU furați felii de pîine din coșuri băgîndu-le în buzunar — aveți sacoșe !"**

Zîmbind, apucă una dintre aceste felii de pîine așezate în coșuri. O plimbă prin solniță, mușcă, începu să mestece. Sosi și Bondei, curînd. Părea agitat :

— Fac pariu că Dinică te-a șmotruit, este ?! — întrebă. Și așezîndu-se călare pe scaun apucă la rîndul său o felie de pîine, plimbîndu-i coaja prin sare, strecurînd-o prin gură și mestecînd apoi. Băi, leșin de foame. Zi-i, frate-miu, ce s-a întîmplat ?! — mai adăugă, cu gura plină, înecîndu-se de plăcerea a ceea ce avea să afle.

— Șezi ! — spuse celălalt moale. Și imediat apoi strigă către intrarea cantinei, acolo unde se

Ștefan Plenuș : „Oglinda"

ivise uniforma aceea cafenie a portarului : Budușcă ! **Vino-ncoa !...**

Săltîndu-și chipiul într-o mînă, Budușcă se repezi către cei doi, izbind în trecere una dintre fetele care serveau la mese. Se scuză în fugă, apoi se așeză zîmbind îndatoritor fără a ști nici el prea bine de ce. Rupse o bucată de pîine, urmă același ritual.

Oamenii se așezau pe la mese, curînd sala cantinei se umplu. Fata pe care o izbise în trecere Budușcă trecu pe lîngă cei trei, legănîndu-și șoldurile și izbindu-și genunchiul cu tava goală, la fiecare pas.

— Asta e nouă — remarcă Bondei — facem pariu ?

Nu-i răspunse nimeni. Tucă privea oarecum absent în centrul farfuriei goale. Budușcă continua să mestece avînd un aer mult prea preocupat pentru a-și ascunde teama : incidentul cu Dinică îl turtise definitiv.

— Hei ! — strigă Bondei în urma fetei. Alo, cît mai stăm ?! Mi-e foame !

— Aveți răbdare, nu sînteți la restaurant — îi aruncă aceasta peste umăr, îndreptîndu-se către bucătărie. De ce nu sînteți patru la masă ?

— Haidaaa...! — făcu Bondei.

— Fără scandal, te rog — îi șuieră Tucă, văzînd că prietenul său era pus pe ceartă. Și continuă, altfel : e iată, fraților !

— Mă dă afară ? — tresări Budușcă.

— Nu te dă, mă, nimeni, nu de tine e vorba — spuse Tucă agasat dintr-odată. Tu vezi-ți de treaba ta, știi cum e Dinică... Chestiunea e cu nenorocita asta de comandă „Bonanza", brașovenii au înnebunit de-a dreptul. Au stat trei luni de zile fără să dea măcar un telefon și acum vor marfa în 24 de ore, cică planul, fire-al planul al dracului !... Dinică a stat toată noaptea, împreună cu Timofte, la ambalaj, arată bieții oameni de parcă ar fi trecut prin malaxor...

Tînăra sosi, avea castronul plin, aburind, puse mai întîi în farfuria lui Tucă.

— Cum te cheamă frumoaso ? — o întrebă Bondei.

— Liana — îi răspunse ea, înțepată, începînd să-i toarne cu polonicul supă în farfurie ; Tucă începuse deja să mănînce.

— Liana și mai cum ? — se interesă Bondei, privind-o în ochi, galeș.

— Liana... și-atît. Îți mai pun ?

— Pune, pune ! — îi porunci Bondei, fără a-și muta privirea din ochii ei. Și era teribil de încîntat. Atîta doar că supa se revărsă peste marginea farfuriei, alunecă pe fața de masă prelingîndu-i-se acum pe pantaloni...

Cei trei încremeniră. Fata îl servi și pe Budușcă, cu mișcări îndemînatice apoi plecă de la masa lor. Mestecînd o înjurătură Bondei dădu să se ridice brusc în picioare. Tucă îl reținu însă, ferm, prinzîndu-i pumnul strîns și obligîndu-l să se așeze la loc :

— Tu ai vrut-o !

— Șezi blînd — făcu și Budușcă, cu gura plină.

— Cine-i asta ?! — bolborosi Bondei, adunînd de pe masă toate șervețelele și ștergîndu-și pantalonul de zor. **Cine-i, mă, asta ?!**

— Șezi blînd, și mănîncă — repetă Budușcă. Iar dacă nu poți mînca, dă-ncoace, mănînc eu în locul tău. Și adăugă dintr-odată răstit, mirîndu-se parcă și el de ce poate spune : **și mai lasă nervii, tovarășu'!** Că nervi avem fiecare, slavă domnului, destui !...

Tucă bufni în rîs, scăpă lingura din mînă, fu gata să se înece. Bondei îl privi pe portar de parcă acesta ar fi apărut așa, printr-un miracol, exact în clipa asta aici, în fața lui. Cu mișcări studiate Budușcă scoase din buzunarul destul de soios al uniformei o batistă surprinzător de curată.

— Ia aici ! — îi făcu lui Bondei, întinzîndu-i-o.

Incapabil să scoată un cuvînt Bondei luă totuși batista din mîna negricioasului.

Prin fața ferestrelor cantinei trecură, fulgerat, vagoanele unui tren de persoane. Cei trei sfîrșiseră de mîncat supa, așteptau să sosească felul doi. Acesta întîrzia însă suspect de mult, mesele de alături fuseseră servite de mult.

— Aproape de frumoasa asta mică, Liana sau cum naiba s-o fi numind : facem un pariu ? În zece minute o sărut, și mîine mă culc cu ea !

— Încetează...! — mormăi Tucă, plictisit.

— De ce, mă ?! — continuă Bondei, sincer mirat. În zece minute — pupicul ! Mîine — mă culc cu ea ! Să mor, na ! Țac-pac ! Pe-o ladă cu bere, pariem ?

Purtînd un platou imens cu tăiței, Liana ajunsese alături. Nici unul dintre cei trei nu realiză dacă tînăra auzise sau nu replica, în schimb constatară că în cantină se făcuse liniște deplină. Fata puse în farfurii, la fel, mai întîi lui Tucă.

— Domnișoara Liana... ! — și Bondei se ridică, insinuant, în picioare, înainte de a fi servit.

Cuprinse umerii fetei, atrăgînd-o către el. Incapabilă să reacționeze în vreun fel, Liana nici măcar nu se împotrivi. Bondei îi sărută apăsat îndelung, strivindu-i buzele strînse. Apoi se așeză la loc pe scaun, firesc, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat :

— Așa... acum poți să-mi pui !

...Cu ochii închiși, amețită parcă, Liana se clătină ușor. Cînd și-i deschise, un val de lacrimi țîșni din ochii ăștia. Ridică platoul și — hohotind acum de-a binelea — răsturnă conținutul peste capul lui Bondei. Un turban de paste făinoase se risipi în părul tînărului, îi alunecă apoi pe chip, orbindu-l.

Un imens hohot de rîs zgudui pereții cantinei. Liana țîșni către bucătărie, aruncîndu-se în brațele Grăsanei. Privirea acesteia era feroce, observase întreaga scenă.

— O omor ! — gemu Bondei, căznindu-se să nu țipe de durere : tăițeii erau opăriți. Își trase înnebunit tricoul peste cap.

— Cînd dai berea ? — întrebă Tucă, sec.

Budușcă se tăvălea pe jos, literalmente, alunecase de pe scaun și aproape că se înecase de rîs, chipul îi devenise vînăt.

— Ce-ai, bă, ce-ai ?! De ce rîzi ? — răcni Bondei, scos din fire.

— **„Țac-pac"**, ai ?! — reuși să bolborosească Budușcă, printre sughițuri.

(Fragmente din romanul „Supa de cartofi")

emilia căldăraru

Atît de devreme?

Bună seara, doctore.
Atît de devreme, astăzi ?
Ca adineaori, mai era în geam
O pată liniștită de lumină.
Atît de repede ? –
Vreau să zic
Atît de repede, seara ?
În definitiv
Cît arată doctore, ceasul ? –
Vreau să zic
Cît mai arată, doctore,
Ceasul meu biologic ?

La cules

Pe neașteptate
Înfricoșatele chimvale
Ale septentrionului.
Pe neașteptate
Culesul viei.
Struguri răscopți
Și disperați de toamnă,
La pîndă,
Sub scutul zadarnic al frunzei,
Așteaptă,
Cu moartea culcată
În țîțele grele,
Teluricul răsuflet :
Culegătorul.

Țărîna, da

Deschide ușa !
Simt o plecare-a sufletului meu
Către țărîna nașterii sale.
Țarina, da. Aproape o uitasem.
Poate mă cheamă doar să-mi amintească
De cum prînzeam cu tata, la prășit,
În trupeșa-i poală, lîngă loitra căruței ;
De cum sorbeam din recele-i pîrîu,
Umblat prin umbra florilor de soc.
Poate mă cheamă doar să mă prevină
De umbletul vîntului peste miriști cosite
Și înghețarea socului.
Poate că nu e nimic altceva
Decît că-i e dor să-mi mai spună pe nume.
Pentru că prea m-am rupt și depărtat,
Și-am prea uitat de toate cîte sînt
Zămislire, sălășuire,
În poala caldă, trupeșă-a țărînii.
Deschide ușa !
E o grabă-n mine.
O primitivă grabă și plăcere
De-a căuta și de-a privi țărîna.

Un fel de senectute

Să fie acesta purgatoriul meu ?
Cel ce mă curăță de urîciuni
E un făgaș pe unde n-am mai fost,
Al unei stranii demnități impuse,
Prin renegare de trup,
Prin renegare de sine.
Nu mai răzbesc, nu mai încap aici,
Viclenii, jinduiri, pizmuiri, întinări.
Ceva mai mult ca simplu
Și perfect
Copleșește zgomotul, veselia frivolă
Și toate metehnele
Și toate tristețile
Și toate luptele.
Un fel de albă senectute
Drapează prematur umerii mei,
Mîinile-mi aplecîndu-le
Pînă-n pămînt,
Pînă-n adînc de pămînt,
Și totul în jur
Devine hiacint.

titus vîjeu

Recurs

Nici în vis n-am fost regele temerar
care să-și lege supușii de carul
marilor întrebări pentru care
singeră cîte o viață, pînă la pensia
filosofii înalți ai planetei.
Și nici în vis nu am chemat speranța
să-mi lingă rănile căderii
în vidul argintiu al mirării,
Nici în vis nu am fost regele poeziei
care poate alunga moartea
cu mîinile amîndouă, ca și cum
ar bea ostenit dintr-o apă...

Un cearcăn pur

Întinși în fîn ne cercetează luna,
un cearcăn pur ne-arată uneori
și ne gîndim la Ptolemeu, nerăzvrătitul,
vîndut pe cîteva ninsori.
Părînd o plantă ce-și devoră axul
ea cade-n fîn. Minunea se întîmplă
ca om și stea să biruie tristețea ;
apropiind conturu-i foarte palid
ca pe o armă presimțind o tîmplă.

Alergînd

Nu-ți vinde lacrimile de profet, copile,
în apa lor renasc curcubeele
cînd adevărul plutește în ea exclamînd
O, nepămîntean e pămîntul – sau –
o, pămîntean e neantul.
Nu-ți limpezi vorbele cu înțelepciunea
celor mai mari,
căci gîndul tău e pe dealuri astmatice
alergînd, alergînd...

Acolo

Niciodată nu va fi prea tîrziu
să te smulgi dintre cărți și copii,
să te urci într-un tren demodat,
să cobori într-o noapte de magmă la Cluj.
Niciodată nu va fi prea tîrziu
să strigi inocentului grîu transilvan
printre roțile trenului desuet
„așteaptă numai o clipă, așteaptă,
nu răsări încă, ascunde-te-n lună,
așteaptă numai o clipă, așteaptă..."
Niciodată nu va fi prea tîrziu
să cobori într-o gară ca o cazarmă
cu soldați uitați în permisie,
ținînd în mînă un trandafir
smuls seara din grădina botanică,
singurul loc din lume unde-am văzut
un trandafir numit Antoine de Saint-Exupéry,
o, acolo, toate florile au nume celebre,
acolo venea ea în fața vieții mele dintîi
rupînd petalele somnului...
Să intri-n cetate sfios
o, niciodată nu va fi prea tîrziu
să simți cum te așteaptă la Cluj
sub caldarîm o tăcere.

O simplă presupunere

Bacovia s-a sinucis privind un crin,
era tot sîmbătă seara, era tot era noastră,
Bacovia muri privind un crin
cu tija ca o spadă florentină.
Deasupra lui trecură fluturi mulți,
fluturi copii ca o clipă albastră
și ploaia călărea un cal nebun
în sîmbătă seara aceea din era noastră.
În veacul ce exultă opalin
Bacovia muri privind un crin.

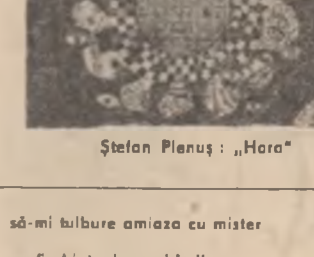

Ștefan Plenuș : „Hora"

mariana filimon

Iarnă la Histria

Duhul apei rămîne departe
în crengi atîrnă purpură și veghe
suava pînză a nopții migratoare
supune liniștea agonizînd în verde
cu-același puls al unei vieți trecute
o deltă se desface-n templu mov
cearcănul blînd ca o-ntrebare a lumii
stranie sîngerînd în stins alcool
lacul devoră lebede de gheață
spre-nfrigurarea malului bătrîn

va ninge mai presus de-nchipuire
ne-nduărător pentru un ochi păgîn

Așteaptă-mă la capătul zăpezii

Așteaptă-mă în miezul
unui veac
la umbra unei stele
răbdătoare
cînd arborii îngemănați se frîng
în flacără sublimă de ninsoare

la capătul zăpezii
să m-aștepți
pe-un pod cît e lumina unei
harfe
pămîntul nopții fraged să-l
aduci
în palma caldă-a liniștii din ape

Abur

Mai țin o pasăre
lîngă fereastră
albastră undă în răsfrîntul ger
culoarea unei depărtări înalte
să-mi tulbure amiaza cu mister

cu fierbințeala unei boli suave
în care cad
precum într-un hamac
prietenii care-au uitat să vină
învăluiți în ceața unui lac

o pradă dulce
somnul meu urmează
prin ierburi arcuindu-se frumos
sora mea șterge lacrima ovală
din ochiul freziei lăsat în jos

Efigie

Chipul tău –
valul sculptat de pietrele
verii
aripi de apă încolăcind profilul
de zeu
atît de frumos ești neștiutorule
așezînd îngenuncheate lebede
pe sufletul meu

încît rămîne din teama subțire
o fată bolnavă
așteptînd într-o carte
o ramă albastră
lunecînd între gînduri
și o duminică-ntreagă de singurătate

radio

r

Ritmuri

Zi după zi pătrundem în noul an, într-un nou deceniu. A și rămas în urmă zona specială de tranzit, un fel de **no man's land**, cele cîteva zile de vacanță și sărbătoare, pe care fiecare le-a petrecut cum a vrut și a putut. Dacă e să privim lucrurile din punctul de vedere al rubricilor de față, putem fi siguri că în această perioadă televizorul și radioul, mijloace intrate oricum în reflextul existenței noastre cotidiene, au fost urmărite de mulți ascultători într-un mod mai insistent decît de obicei. Aceste credincioase aparate ne însoțesc mai întotdeauna în trecerea de la un an la altul — și, în privința radioului, nu au existat motive de dezamăgire. Cum s-a mai observat, a fost un moment al retrospectivelor și bilanțurilor, dar a fost într-o foarte mare proporție un timp al divertismentului. Zeci de glume s-au putut asculta la radio, mai vechi sau mai noi și foarte multă muzică : muzică simfonică de popularitate, operă și operetă, muzică populară, cîntece de petrecere, șansonete, rock-uri, valsuri, tangouri, twist-uri. Toate vechi și nouă toate, într-o coexistență pașnică a genurilor. Într-adevăr, cel puțin în sensul muzicii ușoare, preponderentă ca spațiu, o oarecare insistență în jurul modei retro și o paradoxală lentoare a evoluției modelor a împăcat pînă la urmă gustul foarte multora cu muzica ce se difuzează.

Natura însăși a încercat în zilele acelea mai multe registre, de la ninsoarea feerică a unei amiezi de iarnă la apusul manierist, în bleu și roz, pe cîmpul Bucureștiului și la soarele intens al următoarei amiezi, cu vrăbiuțe scăldîndu-se copilărește prin băltoace.

Iar la radio, cam la vremea acelui prînz însorit, Zamfir, care se declara mare iubitor de natură, imita cu naiul său miraculos toate glasurile păsărești ale pădurii. Și un tînăr cîntăreț rock se întreba : „Cine-s eu ? Ce este lumea ?" După care se făcea că două personaje neajutorate căutau, în preajma revelionului, o adresă într-un cartier nou. (Nu e nevoie să insistăm asupra **happy-end-ului**, personajele și-au petrecut Anul nou pe o bancă, în parc !)

Aceste recente zile de sărbătoare au fost, la radio, destinse, familiare, lucrate atent, într-un spirit festiv, dar și ludic, cu un efort deloc neglijabil. Acum, zi după zi, deceniul începe — și cît de bine ar fi ca nu numai spațiul nostru radiofonic, ci spațiul întregii lumi să poată fi astfel — pașnic, destins, familiar.

Ioana Ieronim

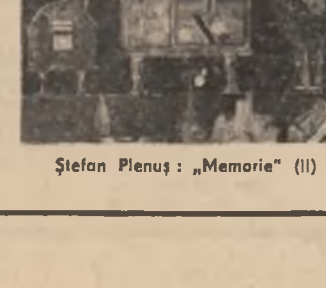

Ștefan Plenuș : „Memorie" (II)

plastică

p

Caracterele distinctive (I)

Destule din observațiile prilejuite în anii anteriori (și publicate chiar în această pagină) de expozițiile municipale de pictură, sculptură, grafică și arte decorative sînt valabile și pentru manifestarea de anul acesta. Cea mai importantă dintre ele se leagă de întrebarea dacă și în ce măsură ceea ce vedem în sălile Muzeului de Artă al R.S.R. — unde, în treacăt fie spus, s-a găsit un spațiu corespunzător, ținînd cont de disponibilitățile în materie de săli ale Capitalei, pentru expunere — reprezintă o realitate de ultimă oră a procesului de creație. Dat fiind faptul că a fost însușită ca principiu ideea „omul și lucrarea" nu putem să ne facem decît o părere strict aproximativă despre gradul de reprezentativitate al Municipalei pentru preocupările artistice ale anului trecut, pentru eventualele tendințe sau orientări stilistice ce ar fi putut polariza atenția unora dintre artiști. Se poate, credem, afirma că gradul de diversitate al lucrărilor iese mai pregnant în evidență decît altădată dar, nu e exclus ca aceasta să fie o simplă impresie generată de faptul că alegerea lucrărilor, unice, prezentate pentru expoziție a pus în vedere mai ales ceea ce-i diferențiază pe artiști. Dar să procedăm sistematic.

În ce privește PICTURA impresia aceasta de diversitate este augmentată de instaurarea principiului „democratizării" panotării, ceea ce a avut drept rezultat faptul că nu arareori s-au pus unele lîngă altele pînze care nu au absolut nici o legătură între ele. Nu vreau să spun, departe de mine gîndul, că mai era puțin și se ajungea la talmeș-balmeș. De seducția aceasta s-a scăpat la milimetru. A contribuit la evitarea ei faptul că, de pildă, în sala de primiri și tranzit trebuiau (neapărat ?) să stea peisaje industriale sau scene de muncă, astfel încît artiști aflați împreună de o viață cam pe aceleași panouri s-au trezit aproape, fapt eminamente pozitiv, căci au o sferă de interese comune, și de această dată. Mai sînt, e drept, cîteva sectoare în care panotarea a avut în vedere anumite afinități cum ar fi, descendența dintr-un maestru sau experimentări de factură mai modernă. În limbajul mai direct : într-un loc cîțiva babiști (dintre care unii desprinși cam definitiv de sub pulpana maestrului), într-alt loc cîțiva experimentaliști. Eternul joc deci între tradiție și inovație...

Efectul cel mai remarcat al acestei organizări interioare este că multe pînze de excelentă calitate pierd, de parcă nu ar sta chiar cu fața către spectator. Pierd, în ordine alfabetică, pînzele excelente ale lui Almășanu, Bandac, Bălașa, Blendea, Celmare, Ion Gheorghiu, Marin Gherasim, Ion Grigore, Vasile Grigore, Viorel Mărgineanu, Ion Pacea, Ion Piliuță și ne oprim aici deși s-ar mai putea continua. Trebuie să subliniem însă faptul că, în ciuda acestei imperfecțiuni, tehnice am spune, nota distinctivă a picturii actuale Municipale este menținerea standardului calitativ al majorității lucrărilor aparținînd artiștilor ce au angajat un raport sincer, viu, dinamic și sensibil cu vizibilul, raport nealterat de stîngăcii trucate în scopul mimării inocenței sau de sofisticări fără acoperire în semnificații. Chiar așa cum sînt plasate, majoritatea dintre ele își păstrează, firește, caracterul distinctiv și forța emoțională.

Grigore Arbore

muzică

m

Inteligența construcției

Ultimul concert al Filarmonicii din luna decembrie s-a dovedit a fi o excelentă potrivire organizatorică : „miezul de iarnă", cu infuzia sa de mister, nu putea fi mai bine sugerat decît prin Concertul pentru violoncel și orchestră în la minor, opus 129, de Schumann, ori prin Simfonia a III-a opus 78, cu orgă, de Saint-Saens. Un dirijor al cărui debut pe scena Filarmonicii se cade a fi salutat, **Modest Cichirdan**, simțind cu finețe de instrumentist metamorfozele spațiului lăuntric, ezitarea între adevăr și iluzie în fraza schumanniană, s-a remarcat ca admirabil dirijor de acompaniament, virtute tot mai rară a mînuitorilor baghetei.

Violoncelistul **Dimitrie Râpeanu**, debutind la rîndul său pe scena Filarmonicii, a susținut fluiditatea concertului cu atîta forță, încît am zice că tocmai cel mai important obiectiv al romanticilor germani, suprimarea limitei între materie sonoră și spirit, subiect și obiect, a fost atins. A șterge deosebirea între instrumentul muzical, exterior auditorului, și auditorul însuși, este un deziderat romantic pe care puțini interpreți îl pot împlini. Intervine aici, în afară de înzestrarea tehnică, de cunoașterea în amănunt a subtilităților partiturii, necesitatea unei solide formații intelectuale a interpretului, care să poată demonstra pansemnificația textului. Dimitrie Râpeanu, asistent la Conservator, cunoscător al unui larg repertoriu de muzică universală și românească, a insumat în Concertul pentru violoncel și orchestră de Schumann o intensă participare afectivă și tehnică, alături de cea mai lucidă și modernă determinare teoretică. Vibrato-ul său, de pildă, în prima parte **(Nicht zu schnell)** a fost nu numai tensionat după tipicul tradiției casalsiene, ci a ilustrat și cîteva metamorfoze speciale. Astfel, cunoașterea muzicii bizantine, probabil (nu uităm interpretarea Variațiunilor pentru violoncel și orchestră de Paul Constantinescu împreună cu Filarmonica din Craiova, dirijor Teodor Costin) îi aduce lui Dimitrie Râpeanu un plus al simțului ritmic, al atacului puternic și apoi suspendat în mod misterios, o știință a culorii care a dat acestui Schumann toate nuanțele neliniștii spiritualizate, dorite de autor. Violciunea părții a treia **(Sehr lebhaft)** a impus o nouă metamorfoză a sonorității, intensitatea dramatică. Am dori să ascultăm, de pildă, și concertul de Dvorak în interpretarea acestui tînăr violoncelist, a cărui forță de sugestie construiește și elanurile „masive" fără fisură.

Succesul serii poate fi atribuit în aceeași măsură compozitorului clujean **Dan Voiculescu**, a cărui „Cantată a patriei" pentru bariton, cor mixt și orchestră, construită din variații neîntrerupte asupra unei idei melodice, sugerează elemente de muzică bihoreană. Simetriile interne ale lucrării, sprijinite pe cele mai moderne procedee de scriitură, demonstrează o inteligență a construcției care depășește știința compozistică. Dacă programele Filarmonicii vor fi în noul an la fel de bine gîndite, nu ne rămîne decît să le așteptăm cu justificat optimism.

Grete Tartler

CE ANUNŢĂ EDITURILE PENTRU 1980?

Peste 150 de titluri de scriitori români contemporani

Am putea răspunde acestei anchete [illegible]

[illegible]

Mircea Sântimbreanu
directorul Editurii Albatros

Deschidere către valorile majore ale culturii

Editura „Junimea" [illegible]

[illegible]

Virgil Cuţitaru
redactor-şef al Editurii Junimea

La fiecare două zile, o carte nouă

Avind privilegiul [illegible]

[illegible]

Valeriu Râpeanu
directorul Editurii Eminescu

Cesar Vallejo

Urmare din pag. a 8-a

lenţa metaforică a modernismului hispanic şi reuşeşte să-şi făurească o expresie virginală, cu accente foarte personale. Poemul **Heralzii negri**, care dă titlul volumului, este primul din seria dialogurilor amare cu absurdul existenţei: „Sînt lovituri în viaţă năprasnice... nu ştiu! / Par semne ale vrajbei cereşti; ca şi cum înainte / milul a toată suferinţa / s-ar fi depus pe suflete... Nu ştiu! [...] Iar omul, omul, bietul! Priveşte-n jur de parcă / ar fi simţit în umeri un ghiont ce-i dă de ştire: / smintiţii ochi întoarce, iar viaţa lui întreagă-şi / depune milul (baltă de vină) în privire."

Intensitatea durerii (**Dejadme doler!** — Lăsaţi-mă să simt durerea! exclamă poetul) scoate poezia lui Vallejo din sfera „literaturii", transformind-o într-un strigăt al unui suflet dezgolit. În spatele metaforelor se află o sensibilitate extraordinar de acută care înregistrează suferinţa. „Poezia nouă pe baza cuvintelor sau metaforelor noi nu se remarcă decît prin pedanteria noutăţii — scrie Vallejo în 1926 —; dimpotrivă, poezia nouă pe baza sensibilităţii noi este simplă, umană, şi la prima vedere poate fi luată drept veche, căci nu ţine să atragă atenţia dacă este sau nu modernă". Această profesiune de credinţă constituie cea mai bună introducere în opera lui Vallejo. Caracterul ei idemiat, adevărul ei în acelaşi timp surprinzător şi necesar, dincolo de orice convenţie literară, i-au determinat pe numeroşi critici să declare că în faţa unei asemenea poezii se pierde pur şi simplu facultatea critică. Tema, unică, obsedantă — durerea omului — dobîndeşte accente de tragedie antică şi este comunicată prin imagini de o simplitate cutremurătoare. Asumarea suferinţei deschide o fereastră spre libertate. Luciditatea în faţa limitelor condiţiei umane şi a primejdiilor alienării devine singura premiză a unei lupte eficiente cu alienarea.

El indio triste (indianul trist) este personajul predilect al [illegible] lui Vallejo, care compune un univers profund [illegible], sinteză a tradiţiilor culturale [illegible] şi hispanice. În **Heralzii negri** se [illegible] atmosfera şi creaţiile verbale din volumul de [illegible] **Trilce** (cuvînt inventat de Vallejo, provenit din îmbinarea cuvintelor **triste** şi **dulcel**, ca de exemplu ultimul poem, intitulat **Espergesia**, fidel tradus de Mihai Cantuniari, care este în acelaşi timp poet şi filolog hispanist, prin **Spergezie**, cu sensul de „imunitate la speranţă" (sp. **esperanza**), prin analogie cu **analgezie**, care este imunitatea la durere.

„M-am născut într-o zi / cînd Dumnezeu era bolnav / fără scăpare". Aşa se încheie acest ultim poem al volumului, cu o simplitate impresionantă, pentru ca emoţia sentimentelor primordiale să nu fie neutralizată de obişnuitele reţete literare. Pornind de la lucrurile elementare, imediate, de la reminiscenţele copilăriei şi faptele banale ale vieţii cotidiene, Vallejo reuşeşte să ne aducă la marginea unor absurdi ameninţătoare, fără a renunţa la un limbaj familiar, direct, chiar brutal uneori, complet lipsit de ostentaţia misterului. Situaţii aparent nesemnificative sînt investite astfel cu o neobişnuită putere de răscolire interioară.

Metaforele lui Vallejo nu mai sînt simple analogii, ca la înaintaşii din şcoala modernismului, nu conţin o corespondenţă exactă cu realitatea obiectivă. Componentele lor se împletesc cu o mare libertate asociativă, într-o nouă ordine poetică a lumii, în vederea obţinerii unei cît mai mari eficacităţi expresive.

Avînd conştiinţa acută a arbitrariului semnului lingvistic, simte ca artist nevoia de a-l remotiva, de a revoluţiona mijloacele tradiţionale de reprezentare verbală, de la dispunerea grafică la dislocările sintactice şi la creaţiile lexicale proprii.

¹) **Cesar Vallejo, „Heralzii negri", traducere, precuvîntare şi note de Mihai Cantuniari, cuvînt înainte de Vasile Nicolescu, Editura Univers.**

Speranţă şi acceptare

Despre opera literară s-a scris şi se poate scrie în fel şi chip. [illegible]

[illegible]

aparţinînd — după o distincţie a lui Gilbert Durand — atît **regimului diurn** cît şi celui **nocturn** al fanteziei. Ca reper temporal, poeziile au drept cadru predilect noaptea. Nu este însă vorba de un decor indiferent ci de o — aş zice — dimensiune existenţială, ce-şi pune amprenta pe toate obiectele, bolnave, parcă, de noapte. Astfel, „copaci ai întunericului", „păsări nocturne", „un înger negru", „un cîine extrem de negru", „baldachin al nopţii", „o stîncă cenuşie", „frunzele nocturne", „taxiul negru", „motanul negru" populează universul poetic, transmiţînd mesajele secrete ale zădărniciei. Noaptea este ameninţătoare şi agresivă („noaptea s-a ridicat în două labe / şi se plimbă mirîind pe [illegible] oraşului"), ea intră în categoria **simbolurilor nictomorfe**, epifanii ale spaimei în faţa temporalităţii. „A imagina timpul sub aspectul lui tenebros — scrie acelaşi Gilbert Durand în **Structurile antropologice ale imaginarului** — înseamnă deja a-l supune unei posibilităţi de exorcizare prin imaginile luminii". Exorcismul prin imagini antitetice circumscrie simbolurile **regimului diurn al fanteziei**. „Eu sînt soarele" — clamează poetul, pentru ca, în altă parte, **întunericul şi lumina** să fie opuse direct: „tu dormi eu sînt soarele / care luminează în această noapte a tuturor" (**Bucuria**). Luminii, întruchipată în astrul suprem cu care poetul se identifică demiurgic, i se asociază imaginea zborului (în termenii lui Bachelard, **reveria zborului**) avînd ca arhetip **îngerul**, cu sensul de purificare şi protecţie. Dar opoziţia tipic romantică **lumină-întuneric** este departe de a se rezolva în poezia lui Dan Laurenţiu prin angelism: „dar iată că un înger negru îmi taie calea / vorbele lui cad / în urechea mea / ca picăturile de cucută". Serafic rămîne doar erosul („pe rochia ta pudică nu a căzut / nici un strop de rouă nici un copil" sau „îndrăzneala mea de a gîndi nu de a visa / la tine mi se pare deja un incest") pe cînd confruntarea cu **timpul** şi **moartea**, variantă a opoziţiei **lumină-întuneric** îşi păstrează duritatea şi caracterul profund dramatic. Pentru a atinge seninătatea, cel născut „sub zodia **senină şi dură** a leului pare că trebuie să renunţe la atributele demiurgice („eu sînt soarele...") în favoarea atitudinii extatice: „să dormi în murmurul sacru / al frunzelor cu ochii deschişi / privirile tale adînci să călăuzească / drumul veşnic al stelelor" (**Frunzele**).

Într-un univers poetic omogen stilistic şi tematic, în care tensiunea lirică nu suportă decît nesemnificative şi arare căderi sub nivelul marii poezii, se consumă **drama înălţării de la speranţă la acceptare**. Este aceasta şi distanţa semantică între cele două eseuri ce încadrează versurile din **Zodia leului**.

Valentin F. Mihăescu

PLANETE

Pasul dinspre toamnă

Din cît narcisism şi senzualitate [illegible]

[illegible]

Dragoş Morărescu: „Hanul Galben"

întoarse în [illegible] (Tot el mai presus / trupul [illegible] şi ea sprijină olimpian atîrnec în aer — „Ca pe un cort [illegible] timpul deasupra mea" — [illegible], întrebîndu-se (dar ca pentru nici o [illegible]) [illegible]: „Ce să-ţi spun? Şi tăcerea ar fi / o banalitate". Poeta îşi convoacă, indiferent că ar fi [illegible] n-ar fi tăcerea o banalitate, îşi [illegible] braţele, pieptul, umerii, capul, coastele, [illegible] chipul, sau figural şi singele, [illegible] palmele: îşi strigă ochiul, gura, obrazul, mîna: îşi [illegible] dinţii, ghearele, pleoapele, vertebrele, poala, plăminii, limba, degetele, subsuorile, genunchii, colţii, picioarele, pîntecul, tîmplele, tălpile („Deschisele tîmple / şi tăipile, în urmă, nopţii": „tălpile ating un aer mai tare"), ca să edifice un trup mai mult sau mai puţin palpabil, de inconsistenţa şi pregnanţele, de puterea de radiaţie şi irealităţile, de materialitatea şi transfigurările căruia depind iluminarea, echilibrele, aura — mai pe scurt — acestei poezii născîndu-se cu „un pas în urma / învierii".

Tocmai pasul dinspre toamnă... Dinspre toamnă şi plenitudine.

Ion Caraion

Mărturiile artei angajate

Urmare din pag. 1

enorm pe care implicarea publică a avut-o asupra operei literare. În acest sens, am putea aduce în discuţie asemănările evidente dintre scriitorul român, ca entitate umană, şi cel francez, la fel de atent, totdeauna la viaţa social-politică. Exemple ca cele ale lui Lamartine, Hugo, Merimee, apoi Zola, Anatole France etc., implicaţi adînc în istoria contemporană lor, au putut fi urmărite şi au devenit pilduitoare pentru scriitorul român.

Volumul publicat de „Cartea românească" ne-a reţinut atenţia în primul rînd ca o probă de consecvenţă a scriitorului român faţă de tradiţia înaintaşilor, ca o oportună reactualizare a formulei de artist-cetăţean. Antologia conţine două părţi: mărturii dintre 1919 şi 1944 (la sumar se indică: 1921—1944, ceea ce este inexact căci **O lume nouă** de Gala Galaction, cu al cărei text începe volumul, a apărut în 1919) şi mărturii dintre 1944—1979. În prima diviziune întîlnim texte politice şi literare, aparţinînd următorilor scriitori mai importanţi: Gala Galaction, N.D. Cocea, Camil Petrescu, Ion Vinea, Al. Sahia, Geo Bogza, Mihai Ralea, Zaharia Stancu, Eugen Jebeleanu, Mihail Sadoveanu, Miron Radu Paraschivescu, Geo Dumitrescu, Ion Caraion, Tudor Arghezi (ordinea enumerării a ţinut seama de cronologia apariţiei articolelor incluse). Ar mai fi putut fi antologaţi pentru această perioadă şi alţi scriitori importanţi, prezenţe vii în viaţa literară şi publicistică: Demostene Botez, G. Călinescu, Petre Pandrea, M. Beniuc, Şerban Cioculescu, D.I. Suchianu, Petru Comarnescu ş.a. În partea a doua selecţia, cu mult mai dificilă prin abundenţa numelor ce se ofereau opţiunii, este şi mai arbitrară.

Dragoş Morărescu: „Lacul şi palatul Ghica Tei"

Chiar dacă criteriile introducerii în volume a articolelor nu sînt comunicate printr-o notă lămuritoare, cum se obişnuieşte, şi uneori lectura ne-a lăsat senzaţia lipsei de unitate a viziunii antologice, apariţia volumului **Mărturii** ni se pare oportună şi necesară. Ne-a interesat să revedem, la postul lor de veghe socială, literară şi politică, scriitori atît de preţuiţi astăzi şi care s-au impus încă de la apariţia lor în literatură tocmai prin personalitatea lor vibrantă, prin sensibilitatea la fenomenele contemporane, prin spiritul viu şi adînc responsabil. Este, astăzi, la peste şase decenii de la apariţia volumului **O lume nouă** de Galaction, emoţionant să descifrăm, încă o dată, în paginile cărţii sufletul generos, umanitar, cald al autorului, care a văzut în instaurarea primului stat socialist din lume împlinirea deziderátelor seculare ale omenirii: **„Din colţul nostru umil şi neluat în seamă, privim şi admirăm minunata fermentaţie populară, aducătoare închegărilor viitoare. Cine poate să rămînă nesimţitor în aceste presimţiri superioare cînd însufleţirea atitor oameni oţeliţi de suferinţă bat orice alte impresiuni şi ţin pe loc luarea-aminte şi admiraţia noastră! Cei mulţi, cei îndreptăţiţi, cei ce muncesc pentru toată lumea vor să aplice bătrînei şi nedreptei noastre societăţi terapeutica lor cea nouă".** Şi scriitorul nu-şi poate reţine regretul că, în acea vreme, slujitorii condeiului întîrzie să priceapă sensul evenimentelor: **„O părere de rău tot avem: aceea că scriitorii români zăbovesc atît de jalnic să priceapă duhul vremurilor ajunse şi nu pot să aducă literaturii româneşti cinstea că a luptat şi ea pentru marea cauză socială".** În 1925, după arestarea de către guvernul liberal a Consiliului general al sindicatelor, Ion Vinea publică un violent articol: **Opoziţia unită şi muncitorii: „Cum îngăduie oare oamenii politici care se bucură azi de încrederea ţăranului şi orăşanului asemenea bestială şi repetată crimă împotriva libertăţilor celor mai garantate şi împotriva fiinţei omeneşti înseşi! Acuzaţia de comunism şi de complot au spulberat cele mai înalte instanţe judecătoreşti. Teroarea cinică şi indiferentă de dreptate s-a dovedit în alegeri, neputincioasă".** Într-un articol din 1933, bine cunoscut de altfel, **Poezia pe care vrem să o facem**, Geo Bogza pledează pentru o artă adînc ancorată în realitatea cotidiană, potrivnică izolării sterile, abstrasă şi indolentă. Venind de pe terenul reportajului şi al avangardei, el declară deschis că **„trebuie denunţate rătăcirile celor mai tineri poeţi care, începînd să scrie prima oară, au apărut molipsiţi de hermetism şi şi-au ales un ideal de bîiguială pseudoabsconsă".** Nu-i cruţă nici pe **„bătrînii învechiţi în relele confortabile ale poeziei pure, primii care au avut cutezanţa să scrie după şabloane hermetice, în timp ce un taifun de tragedii începuse să devasteze continentul".** Finalul e semnificativ pentru atitudinea scriitorului, foarte apropiată de cea a lui Sahia din **Literatura proletară** sau **O generaţie falşe**: **„Va trebui, pentru ca poezia să fie înţeleasă de mii de oameni, nu o scădere a nivelului artistic al acesteia, ci un efort uriaş care să o apropie de estetica elementară a vieţii. Va trebui ca poezia să devină elementară, în sensul în care apa şi pîinea sînt elementare. Atunci se va produce o reîntoarcere epocală a poeziei la viaţă. Atunci toţi oamenii vor avea dreptul la pîine şi la poezie. Pentru aceasta ne ridicăm împotriva poeziei noastre de azi, egoistă şi falsă, şi începem să scriem o poezie a vieţii adevărate, o poezie care să poată fi citită de o sută de mii de oameni".** Libertatea de creaţie este amplu dezbătută în epocă şi antologia de faţă reţine două luări de poziţie datorate lui Miron Radu Paraschivescu şi Gheorghe Dinu (Ştefan Roll). Cu o adîncă înţelegere a lucrurilor, cel dintîi vorbeşte, în spirit pe deplin marxist de **„caracterul DE CLASĂ** (majusculele îi aparţin) **al libertăţii pentru a construi judecăţi valabile"** iar Gheorghe Dinu denunţă „oprimarea" şi „sugrumarea" la care este supusă arta, de **„atmosfera din ce în ce mai grea"** în care trăiesc scriitorii atît din vina autorităţilor cît şi a unei opinii publice ostile valorilor spirituale. O condamnare fermă, în stilul său decis, a opiniei publice opace poeziei propune Eugen Jebeleanu în 1936: **„Dar — repetăm — partea cea mai mare din vină nu o au poeţii. Ci opacitatea fără de seamăn a opiniei publice româneşti în faţa actului poetic. Această opinie publică îl cunoaşte pe Eminescu din „Mai am un singur dor", cîntat între halbe, în grădinile publice... Cum am putea atunci să pretindem, din partea ei, o încurajare sau, cel puţin o contemplare a destinelor poeziei? Această opinie publică este cea căreia i se datoreşte, în bună parte, jalnica şi iremediabila îmbătrînire a poetului şi a poeziei de azi". (POEZIA ŞI POEŢII ASTĂZI).** S-ar mai putea cita, pe această temă, texte remarcabile de Geo Dumitrescu, Ion Caraion, Nagy Isztvan ş.a. prezenţi în prima diviziune a antologiei ori în cea de a doua.

Volumul publicat de editura **Cartea Românească**, în afara folosului în sine care-l are, aşa cum am încercat să arătăm, poate sluji şi ca o sugestie fertilă de alcătuire a unui corpus de documente literare pe tema angajamentului civic al scriitorului român, dimensiune fundamentală a spiritului creator românesc.

atelier literar

poșta redacției

I. PATRU: Am primit și al doilea plic (nerăbdător). Nu sint noutăți. Ceva, in „Publicitate", „Cădere de cerneală", „Frumos e, frumos".

M. CAPAȚINĂ: Comparația pe care ne-o propuneți nu e concludentă („Am intilnit poezie", de pildă, e la fel de slabă, dacă nu chiar mai slabă !...). Ceea ce nu inseamnă că, în ansamblu, nu se pot inregistra și unele semne de progres. Drumul cel bun duce spre lectură și studiu, spre o inițiere stăruitoare, sistematică, în universul și tainele poeziei. (Ceea ce, desigur, implică o reducere simțitoare a zelului grafic, o pauză mai lungă pentru condeiul dv., atit de prolific și grăbit.)

T. DINUȚ: Pagini ingrijite, pe alocuri ușor infiorate, dar stăpinite mai ales de semnele efortului grafic, adesea livresc, convențional. Să vedem ce mai urmează.

IRMA SANDU: Scrisul dv. e parțial indescifrabil. Din cit am putut citi, am rămas cu impresia că există in pagini o certă dispoziție lirică, dar mijloacele care tind să o pună in valoare sint încă nesigure, inadecvate, uneori stingace. Rămine să ne lămurim mai bine din viitoarele texte pe care ni le veți trimite (sperind să le putem citi, de data asta, integral !...).

C. B. NEGHINĂ: Și scrisul dv. e greu descifrabil. Am ințeles totuși „printre rinduri" că aveți ceva de spus și că dispuneți de unele aptitudini in acest sens. Sperăm să tragem concluzii mai clare din viitoarele manuscrise (primul plic nu s-a păstrat).

ANA. L.: Pagini ingrijite, din care nu lipsesc unele inzestrări analitice (mai ales in „Ploaia"), dar care nu oferă încă posibilitatea unor concluzii definitive. Să vedem ce mai urmează.

I. DIACONU: Nu sint lucruri noi, nici măcar mai clare. Noile dv. întrebări au primit deja un răspuns.

VALERICA APOSTU: Versurile sint slabe și agramate. Cea mai importantă și mai urgentă problemă pentru dv. e să vă continuați studiile (să invățați să scrieți corect și să vă injghebați o zestre de cultură) nu să vă apucați de scris romane, pentru care n-aveți nici experiența necesară (de viață și de carte), nici priceperea și meșteșugul scrisului. Altfel, vă pierdeți vremea in zadar.

Dragoș Morărescu : „Ruine antice la Constanța"

D. BORCEA: [illegible] lămurite de progres [illegible] potrivă ?). Se simte [illegible] insuficiența lecturii [illegible] a meditației pătrunzătoare pe marginea cărților. [illegible] „Sculptură", „Pace [illegible]" plic, și mai [illegible].

MARIN NICOLAE: E o [illegible] mită miscare [illegible] pagini („Melancolie", [illegible]tă", „Poem", „[illegible]") [illegible] lasă deschisă poarta speranțelor.

ERGO: Bune și frumoase vești. In scrisoare (cind tinerii de talent se adună spre a-și căuta împreună punțile proprii către miine). Dintre paginile trimise, citeva par să aibă ceva mai [illegible] suflu și consistență: „Destine", „Memoria orașului", „Dialog", „Aici". (Revista de care pomeniți n-am primit-o, din păcate).

T. RUSU: Impresie similară — mai puțin asupra formei, acum spontană, liberă, cursivă. Desigur, e vorba de poezie, in pagini ca „Soeirlă", „Mnemotehnică", „Luni-amiază", „Pioneer", „Traversare", etc. (Aprecierile trebuie amendate oarecum pe unele dificultăți de descifrare și fără doar și poate de grafiul atit de puțin uzual „atelierului" [illegible]).

M. DODOI: Sunteți prea mult [illegible] prelungit, diluate, monotone, lipsite de nerv și vibrație) in loc să dați prioritate lecturii, [illegible]. Rezultatele nu pot fi decit [illegible].

MANUSCRISE NESCALITE: „Cine ai vrea să te iubească", „[illegible] va fi aproape", [illegible], etc.; „Trenul meu [illegible]", „[illegible]", „Ziua de simbătă", etc.; „Venise toamna", „De ce nu mă cunoaște ?", „Această [illegible]", etc.; „Există [illegible]", „M-aș cufunda in mare", „[illegible]", etc.; „Pentru Brâncuși-[illegible]", „In cinstea zilei de miine", etc.; „Autobiografie", „Despărțire", „[illegible]", „In fiecare zi", „[illegible]", „[illegible]", „[illegible]", etc.

Monica Cioică, Claudia Sintera, Nistor Bud, Mihaela Cristina Cirstea, George Cadar, V. Bogdan, Patricia Munteanu (mai ales în „Descătușare"), **Mihai Chirilă, Nisi Dumitrescu, Costel Țăranu, Nicolae Apetrei, Lidia Guțu, T. M. Rară, Petre Ghelea, Ionel Tirulescu, Maria Eugenia Roman, George Rapușnaru**: [illegible] de nivel modest.

„Poștașul" [illegible] pe [illegible] care [illegible] [illegible] și [illegible] [illegible] [illegible] „LA MULȚI ANI" !

Geo Dumitrescu

Mori de vint

Sint veșnic pline-ntinderile lumii
de mori de vint și mindri cavaleri
ce-și poartă demni armurile in lupta
cu tirania strimbelor vederi

Cel mai ades deplinși, părind ridiculi
prin insolitul gesturilor lor,
ei sfișie marasmul existenței,
destramă văluri și stirnesc fiori

Doar cind ii vezi te fulgeră tristețea,
Cum ai schimba destinul lor ciudat
cind e atit urit in lume, încă,
și ei schimbării lumii s-au dedat ?

Eroi in cruciada infinită
a omului, neinfricați ei sint.
De cad răpuși, lumina tulburind-o,
ei reapar ca iarba din pămint. —

PETRE VLAD

In Rolls-Royce

Dimineața se tirăște la marginea
cartierului, flămindă și zdrențuită
aruncind cu vise in ferestrele jilave
icoane pe sticlă.
Picioarele frămintă miasmele atomice
pe care rețeaua de vene a mapamondului
somnambul
nu le mai poate resorbi.
Silențios Rolls-Royce-ul cu atmosferă
condiționată
ce-și plimbă secolul inghesuit intre deceniile
[illegible], de la care copiii primesc pungulțe
cu [illegible] colorate
pentru presărat in urmele dimineții.

DĂNUȚ DIACONESCU

Iasa[illegible]

Și iată și iată un supermagazin
plin de produse (de cacao de budincă
de [illegible] de ciocolate) fumegind
[illegible] de [illegible] schimonosindu-ne
zimbetele cu aparate foto și iată
instrumentele muzicale dezacordate
[illegible] de social conștiința sau puțina
[illegible] dar eu caut niște mănuși
galbene călduroase de lină
[illegible]
și iată o doamnă amabilă
cu un fluture pe piept
[illegible]

DAN EMILIAN ROSCA

Tu vii dinspre primăvară

Tu vii dinspre primăvară
tu vii dinspre inaltul
tu vii dinspre lumină
ai o voce
ai un timp
ai o palmă
nu-i sigur că aștepți pe cineva
nu e sigur nimic
ascultă lumina
razele sint frinte
obiectele mă plictisesc de moarte
rătăcesc prin labirint
nu, nu incerca să te smulgi
mi-a inghețat o mină
pe obrazul tău...

B. HORASANGIAN

Dragoș Morărescu : „Cartierul Icoanei"

Zidul

Cea mai mare incintare e să vezi zidul
să-l ocolești prin dreapta
prin stinga
sau să-l escaladezi
agățat de iedera visului

ce-i drept nimeni nu l-a urcat
visul se rupe intotdeauna
și lunecarea spectaculoasă
face toate paralele

E un zid ca oricare altul
se consolează cite unul
un zid care nu ascunde
nimic.

ADRIAN ALUI GHEORGHE

Proces

A fost arestat un cireș
pentru exuberanța florilor sale
— sentința se va da astăzi,
nu există aminări pentru moarte !
șoarecele roade fotoliul judecătorului
numai cei din ultimul rind aud
(adică cerșetorii, poeții
și fetele-fugite-de-acasă)
„și dacă judecătorul
se prăbușește acuș ?"
citeva foi din registrul procesului
se risipesc
iau și eu una să-mi invelesc
bomboanele cu mentă
lipsa de probe amină verdictul
dar nimeni nu pleacă
(Ehei, tihna din sălile tribunalelor !)
vine toamna-ntre timp
frunzele cad
procesul nu mai are rost
pe deasupra orașului
se văd mirese invinețite de vint.

AUREL DUMITRAȘCU

Oglinda

Se topește nisipul in ape
dar umbra ta rămine intreagă
cu apa alunecă și se intoarce
puternică in neființa ei
joc al călătoriilor hotăritoare
prin iubire și dincolo de ea
se inscriu drumuri neumblate
in palmele noastre dar
umbra ta rămine intreagă
in noapte și sub soare
pe ape și zăpezi
loc de odihnă pentru
chipul meu răvășit.

VIORICA IONESCU

Invățături

...Și nu face paradă de vorbe
spală-ți sufletul cu puțin curaj
și mergi inainte
scrie scrisori lui Lucilius
trage cu urechea la ospățul ințelepților
nu rămine prea mult in loc
să nu-ți imbobocească pe limbă iluzii
ridică umerii mergi frumos
hei !, și nu așa incet
impingind ziua cu sfială
ca pe cărucul invalidului

DANIEL CORBU

Mesajul României

Urmare din pag. 1

de creație a poporului român, pentru hotărirea lui de a materializa obiectivele partidului, in esență, obiectivele sale, este — pentru fiecare dintre noi — o victorie a muncii, a perseverenței și lucidității, a angajării comuniste in procesul edificării noii societăți. Ne-am despărțit de un an care ne-a adus multe satisfacții. El va rămine in conștiința noastră și a generațiilor viitoare ca anul in care a avut loc Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român — moment important in efortul exemplar de a construi societatea socialistă și comunistă in România. Tot in 1979 am sărbătorit a 35-a aniversare a victoriei revoluției de eliberare națională și socială. Sint acestea evenimente de o importanță covirșitoare pentru devenirea noastră socialistă și comunistă. Marile succese ale socialismului se văd deplin in lumina magnifică a acestor evenimente care ne definesc ca popor liber și suveran, cu o inaltă vocație a libertății.

Pentru succesele de seamă realizate pe toate planurile in anul 1979, arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu in Mesaj — **adresez, in aceste momente solemne, cele mai calde felicitări clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, intregului popor care, sub conducerea gloriosului nostru partid, își făurește liber și demn propriul destin — destinul socialist și comunist.**

Succesele de pină acum sint succesele unității noastre. La fel vor fi succesele viitoare — ale acestui an și ale celor viitori. Pentru că unitatea noastră crește de la an la an, in ritmul marilor realizări obținute in toate sectoarele muncii materiale și spirituale. Și, mai sint aceste istorice infăptuiri, expresii elocvente ale optimismului nostru, ale increderii nestrămutate in justețea deplină a drumului pe care il urmăm avind in frunte partidul comuniștilor români, al cărui cirmaci este cel mai iubit fiu al poporului roman, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Gindurile noastre, cele mai inalte, au omagiat in acele clipe solemne de intilnire a anilor viața și activitatea secretarului general al partidului. Trăim cu toții adevărul de fiecare zi că tot ce se infăptuiește in România se leagă direct de activitatea și personalitatea marelui Bărbat al națiunii noastre. De aceea, cuvintele cu care ni se adresează secretarul general al partidului ni se intipăresc in memorie, sint pentru noi profund mobilizatoare : **Noul an in care intrăm este hotăritor pentru indeplinirea cu succes a intregului cincinal. Să ne mobilizăm toate forțele pentru transpunerea cu succes in viață a prevederilor planului pe 1980, ridicind la o calitate nouă, superioară, activitatea din industrie, din agricultură, transporturi, construcții, din știință, din invățămint, din toate domeniile construcției socialiste.**

Un domeniu important este și creația literar-artistică, chemată să transforme conștiințele, să contribuie la făurirea omului nou, cu o conștiință inaintată, revoluționară. De aceea, alături de toți oamenii muncii, și scriitorilor le revin in acest an sarcini ce țin de insăși menirea socială a profesiei lor, sarcini prin indeplinirea cărora vocația omului de cultură, de litere se poate manifesta plenar intre oameni și pentru oameni. Viața democratică a societății noastre cunoaște in această perioadă noi dimensiuni. Au apărut și apar pe tot intinsul patriei, la sate și orașe, organizații proprii ale Frontului Unității Socialiste. **Intreaga națiune intimpină cu un puternic entuziasm Congresul Frontului Unității Socialiste ale cărui lucrări vor incepe in curind.**

O parte importantă a Mesajului a fost dedicată politicii externe a partidului și statului nostru, definită cu claritate de Congresul al XII-lea al partidului. Țara noastră va promova și in viitor, cu toată hotărirea, o politică de prietenie și colaborare cu toate țările socialiste — de care ne leagă idealurile și țelurile comune ale noii noastre orinduiri —, o politică de colaborare multilaterală cu popoarele care pășesc pe calea propășirii economico-sociale, independente. România va continua să-și lărgească, totodată, in spiritul coexistenței pașnice, raporturile cu țările capitaliste dezvoltate, cu toate statele lumii, fără deosebire de orinduirea lor socială, in numele idealurilor păcii, progresului și civilizației umane. România socialistă se va manifesta, in continuare, ca un puternic detașament revoluționar in lupta pentru progres social, destindere și pace. Acționind cu perseverență in spiritul principiilor politicii ei externe, ea va milita pentru realizarea imperativului cel mai arzător al timpurilor noastre — realizarea dezarmării și, in primul rind, a dezarmării nucleare. De asemenea, va fi neobosită in acțiunea pentru lichidarea subdezvoltării, pentru instaurarea unei noi ordini economice internaționale, bazată pe relații echitabile, de deplină egalitate, care să asigure progresul tuturor țărilor și, indeosebi, al celor rămase in urmă.

Mesajul de Anul Nou al tovarășului Nicolae Ceaușescu adresat intregului popor român reprezintă un important document al timpului nostru — un document al optimismului, al elanului revoluționar, al increderii in destinul socialist și comunist, un autentic și prestigios Mesaj al României.

Literatura prezentului

Urmare din pag. 1

tovarășul Nicolae Ceaușescu a lansat o nouă chemare către scriitori, indemnindu-i să creeze opere de o valoare estetică deosebită, reflectind marile transformări care se petrec sub ochii noștri in România.

Nu pot să spun acum că aș cunoaște șantierul de lucru al fiecărui scriitor, dar pot afirma că sint mulți prozatori care, pornind de la indemnurile tovarășului Nicolae Ceaușescu, și-au propus să dezbată, cu mijloacele specifice literaturii probleme deosebite din vremea ilegalității Partidului Comunist Român și din vremea construirii societății socialiste. Nu este un lucru ușor, dar intenția lor este de a nu aluneca la suprafața celor intimplate in aceste perioade, ci de a pătrunde adinc in esența evenimentelor și de a afirma adevărul istoric in toată complexitatea și plenitudinea sa.

Scriitorii din România sint — așa cum ne-a numit odată tovarășul Nicolae Ceaușescu — ajutoarele de nădejde ale Partidului. Pe lingă scrierea operelor noastre, toți membrii Uniunii Scriitorilor au o bogată activitate politică și socială. Scriem articole, pe diferite teme in presă. Participăm la concursurile **Cintarea României**. Sintem prezenți la sute de ședințe ale cenaclurilor și cercurilor literare. Mergem pe șantiere, in uzine, in cooperative agricole, in școli, in unități militare, pretutindeni unde ne putem intilni cu cititorii noștri, cărora le ascultăm părerile sau le transmitem ginduri și preocupări ale noastre. Vă rog să urmăriți cu atenție și această activitate socială a scriitorilor și veți ințelege că ne indeplinim cu onoare și conștiinciozitate sarcina de ajutoare de nădejde ale Partidului Comunist Român.

— Mulțumind pentru răspunsuri președintelui Uniunii scriitorilor, il invităm pe scriitorul George Macovescu la o confesiune privind propriul „șantier literar".

— Ce greu imi vine să răspund la această intrebare ! Ca orice scriitor am planuri, proiecte, schițe de cărți, dar care din ele se va transforma in volum ? Numai cind apare in vitrina librăriilor, o carte este realizată. Pină atunci, atitea intrebări, atitea ezitări, atitea eșecuri, atitea chinuitoare clipe, ore, zile, nopți !

Am destule de spus. Am cunoscut multe și mulți oameni in viața mea, dar de la cunoaștere și experiența de viață și pină la opera de artă este o cale lungă și deseori dureroasă. Prefer să mă intrebați despre ce am scris și nu despre ce voi scrie. Deci, vă aștept cind voi putea să vă ofer in dar un volum.

Interviu consemnat de Cornelia Djigola

Opțiunea umanistă

Urmare din pag. 1

lipsită de rigiditate și de frivolitate in egală măsură, un tip de **acțiune** intelectuală, ca să-i spunem așa, de a cărei necesitate nu cred că mai trebuie cineva convins ! Poate că nimic nu caracterizează mai bine climatul acestei gindiri decit textele din prima parte a cărții, dedicate muncii. Insă ampla reflecție despre umanism se impregnează de cercetarea muncii ca activitate umană caracteristică. Destinul ființei ginditoare este cercetat in perspectiva marxistă. Pe urmele lui Engels, munca este situată in centrul procesului de **umanizare** a omului : „Munca și numai ea este oglinda miraculoasă in apele căreia omul își vede propriul său chip, căci valoarea existenței omenești este, dintotdeauna, intrupată in ceea ce a făcut omul, in valoarea produselor sale materiale și spirituale. Din acest punct de vedere se poate spune, fără putință de a greși, că „omul se face", **el este ceea ce face**. Munca, activitatea conștientă indreptată spre un scop, a fost și rămine dimensiunea fundamentală ce definește existența umană, pirghia prin care omul a reușit să se inalțe pe scara cea mai inaltă a produselor naturii". Prin muncă „s-a obiectivat esența umană", iar procesele istorice se pot defini prin locul omului față de munca sa. Alienarea este privită din punct de vedere strict marxist, drept pierdere de sine a muncitorului in chiar produsul activității sale, in așa fel incit munca se transformă in contrariul său, menirea saltului revoluționar constind tocmai in redarea caracterului eliberator al omului, in chip de „modalitate prin care omul își realizează condițiile cele mai propice dezvoltării sale sociale și individuale, libertății și demnității sale ontologice". Sint pagini de finețe interpretativă, delectabile pentru mintea iubitoare de speculație filozofică și foarte profitabile pentru cititorul cu gust pentru scopuri precis conturate. Pe această linie, un text foarte substanțial este **Cauzalitate și teleologie**. Dumitru Ghișe scrie : „Intreaga civilizație creată de om este rezultatul muncii acestuia, al unei munci conștiente indreptate spre un scop, al unei activități teleologice". Modificarea naturii și chiar crearea de obiecte noi, care nu se găsesc in natură și au semnificație numai in ordine umană, este un proces de indiscutabilă demnitate a omului in fața realității. De aici insă au apărut o serie de „capcane" ale gindirii, in discernarea cărora eseistul își evidențiază din nou sagacitatea. Ceea ce ne-a surprins puțin la un atit de atent ințelegător al culturii și problematicii sale a fost faptul că Dumitru Ghișe nu ia deloc in considerare un concept destul de curent in această ordine de idei, acela de „cauză finală". Omul este singurul care acționează datorită unei cauzalități ce este creată de scopurile sale. El creează arta, fiindcă urmărește scopul artistic, după cum cercetează natura pentru că vrea să afle adevărul, ș.a.m.d. Scopul, finalitatea, devine in cele din urmă insăși cauza acțiunii sale. Omul ca ființă teleologică nu poate fi ințeles in afara universului său de valori, pentru că numai ele ii orientează energia și dau un sens vieții sale. Exemplul cu automobilul, propus de Dumitru Ghișe, merită un comentariu mai aplicat : „Intr-adevăr, prin muncă omul nu numai că modifică natura, ci creează și obiecte noi, care nu se găsesc ca atare in natură și la care evoluția in sine a naturii, potrivit acțiunii legilor ei imanente, fără intervenția umană conștientă, nu putea să ducă sub nici o formă. Fără intervenția umană, fără instituirea unui scop, fără existența prealabilă **in mente**, a ideii de automobil de exemplu, natura singură, oricită răbdare am fi avut să așteptăm, n-ar fi ajuns prin propria ei evoluție, la crearea unui asemenea obiect". Tot ceea ce spune aici autorul este adevărat, dar nici omul, dacă n-ar fi intenționat să realizeze o valoare de utilitate, n-ar fi ajuns niciodată, **in mente** sau **realiter**, la un asemenea „monstru". El a fost determinat, a acționat sub imboldul unei cauze, care insă era de natură finală, cum ii spun filozofii, adică un scop. In al doilea rind, trebuie să observăm că omul nu modifică insăși realitatea, care este un dat, ci numai aparența ei, stratul fenomenal. Automobilul este tot metal, sticlă și alte materiale pe care ni le pune la dispoziție realitatea, chiar masele plastice nu sint altceva decit compuși fenomenali ai realității date. Forma lui de eliberare prin acțiune este introducerea de valori, adică de scopuri, cum le-am spus pină acum, in ordinea dată a naturii, modificind aparența acesteia. Discuția primește un caracter chiar mai pasionat atunci cind intrăm in domeniul artistic, unde in ordine naturală nimic nu are semnificație. **Sărutul** lui Brâncuși este pur și simplu un pietroi, artistul nu i-a modificat acest caracter, decit pentru noi, schimbindu-i forma originală. El a introdus o valoare in această formă, după cum conștiința noastră este mereu capabilă să o contemple ca atare, avind aceeași propensiune spre trăirea scopurilor, de multe ori mai mult chiar decit instinctul de supraviețuire biologică.

Dacă ar fi să incercăm o definire a stilului practicat de Dumitru Ghișe, ne-am opri la o cunoscută distincție ce se operează intre ginditori și filozofi. Operația este, desigur, strict funcțională, și nu reprezintă in nici un fel vreo judecată de valoare. Prin patetism și implicare permanentă, prin freamătul de natură aproape poematică al scrisului său, autorul **Dimensiunilor umane** este un ginditor, adică mai puțin un cercetător sistematic și obiectiv al realității, cit un participant activ și interesat, un militant, in sensul kierkegaardian al termenului. Nu intimplătoare este poziția sa față de Kant, expusă intr-un interviu publicat și in această carte. Marele filozof german apare in scrisul lui Dumitru Ghișe mai mult in chip de persoană creatoare de operă durabilă, decit al unui autor de filozofie sistematică. L-au izbit anecdotica din jurul lui Kant, modul lui burghez de a fi, decit perfecta coerență a lumii pe care a creat-o. Acceptind o distincție a lui Ion Petrovici intre spiritul filozofic și doctrinele in care se manifestă, Dumitru Ghișe implică o adevărată profesiune de credință : el insuși este un spirit filozofic, un ințelept ce aduce cu sine, in tot ceea ce face, o anumită ințelegere a intregului existenței, un patos de cugetător asupra cursului mai amplu al lucrurilor. De aceea, poate că cele mai adinci pagini din **Dimensiuni umane**, și, desigur, cele mai durabile, sint **Soliloeviile**, impregnate adeseori de reminiscențele din lecturi existențialiste, dar fiind peste tot o autentică operă de meditație, o reflecție asupra unor tulburătoare probleme ale conștiinței individuale. Proiectind in modul cel mai autentic intensitatea clipei sub specia eternității, Dumitru Ghișe ne-a oferit aici pagini originale și cu rezonanță prelungită.

Cartea unei patetice dezbateri

Urmare din pag. 1

fără a se interoga perpetuu cu privire (aproape) la fiecare pas pe care-l face. E adevărat că aspiră să fie in miezul fierbinte al evenimentelor, pentru că-și cunoaște puterea de a rezista la orice ispită, la orice compromis și e convins că [illegible] cei [illegible] de increderea in mai bine, cei ce asemeni lui nu se pleacă in fața nimănui, pot și trebuie să fie in fruntea infăptuirilor umane, ca o chezășie a realizării lor. Munca fără preget, in orice situație, in orice post, este [illegible] permanent al [illegible]. Ajuns director general de uzină, prieteni cei mai apropiați ai săi rămin tot cei dinainte, citiva muncitori și un activist de partid cu funcții minore ; atitea posibilități i-ar fi oferit, atiția oameni „grijulii" l-ar fi putut lansa pe un traseu ascendent, dar acest om a ajuns proverbial prin rectitudinea caracterului său, incit și prietenii (din admirație) și dușmanii (din ironie) au adoptat (de-l în avans, de-i in declin) in ceea ce-l privește același epitet : **imbatabilul Pozdare !**

A făcut rău cuiva acest om ? De bună seamă. A făcut bine ? Desigur. Ceea ce-și amintește, ceea ce a ajuns să-l chinuie este mai [illegible] [illegible] binele pe care-l faci dacă ești om [illegible]. In munca de colectivizare, convins că aceasta va aduce fericire și belșug țărănimii și țării, el a [illegible] de atitea ori, incit faptul că a pălmuit un țăran i s-a părut in acel moment un incident nesemnificant, mai tirziu insă și pe tot parcursul vieții sale imaginea acelui om l-a urmărit neindurătoare : de-atitea ori (cind nici nu se așteaptă) el vede fantoma de uriaș a țăranului jignit și batjocorit cum tronează peste oraș, iar printre picioarele acestei statui mișcătoare și gigantice ies in fiecare dimineață mii de muncitori care intră apoi in uzină.

Pozdare nu se lasă invins insă nici de realitate, nici de fantasme. Dintr-un copil necăjit, adus in mijlocul vremii de secetă, printr-un efort demn intr-adevăr de condiția umană, acest erou va lupta să se construiască pe sine cu o sete de cunoaștere inegalabilă, avind in vedere prețul pe care trebuie să-l plătească nu pentru propriile greșeli, ci pentru dezacordul manifestat față de caracterul corupt al altora. Dacă in mare **Fiul secetei** este un roman politic, in sensul celor de mai sus el trebuie considerat ca o ilustrare a condiției umane.

Devenirea lui Vasile Pozdare nu poate fi apreciată decit prin drumul imens parcurs de erou (ca de la primitivism la ințelegere) de la data cind a pălmuit un om nevinovat pină in clipa cind se confesează in fața copilului său : „Nu există altă metodă... decit asta : s-o iei mereu de la capăt, de fiecare dată, să-ți refaci armatele răbdării, să vezi pe unde ai greșit și să mergi pe urmă mai departe, să nu te blegești, dar nici să nu te inrăiești, fiindcă **putere și tărie fără bunătate nu se poate, să știi**" (s.n.). Citatul mi se pare a avea accente testamentare atit față de confident, cit și (mai ales) pentru conștiința eroului care a ajuns la maxima ințelegere a lucrurilor.

Credem că e locul să remarcăm talentul extraordinar (nu numai in cazul acestui roman, dar și in **Cordovanii, Drumul cilnelui, Calaianul, Suferința urmașilor**) prin care autorul se remarcă in individualizarea caracterelor feminine, ceea ce constituie o virtute a marilor prozatori.

Fiul secetei concurează nu „registrele stării civile", ci insuși sediul destinului unde se hotărăște concomitent cu soarta indivizilor și drumul neinduplecat al unei umanități. Vasile Pozdare se frămintă mai mult decit ar putea-o face oricare altul convins că nici o construcție umană nu durează fără a se desăvirși intii in conștiință. Dogmatismul și fanatismul, de care eroul este animat la inceput, nu sint intrecute decit de increderea nelimitată intr-o idee și de cinstea maximă pe care acest om o așează la temelia relațiilor umane. Dar tocmai extremismul convingerilor sale ii va dăuna cel mai mult. Insă numai un om cu cinstea lui va putea renaște (tocmai datorită cinstei sale funciare) după fiecare cădere.

Realitatea, in sensul cel mai extins, e trecută prin dușul a patru conștiințe necruțătoare in reliefarea atit a ceea ce are ea neimplinit și monstruos, cit și a ceea ce constituie pămintul ferm al speranței de mai bine.

Autorul nu intervine deloc pe parcursul a șapte sute de pagini, incit imparțial fiind ca lumina, el nu face decit să reliefeze personajele și evenimentele in ceea ce au ele esențial.

Postfața in care autorul intervine cu identitatea sa are funcția unui coridor transcendental dinspre viață spre literatură. Aici, in postfață, se face o trecere in revistă a destinelor citorva personaje dintre care unul credem că-i reprezintă in cel mai autentic și discret mod pe cei mulți — poporul muncitor, tăcut, vesel, mohorit și indiferent la măriri, ca un fundal sublim. Cu el, de fapt, se și incheie trecerea in revistă a „eroilor", cu Niculae Banciu, muncitorul care merge cu același pas măsurat in fiecare zi la munca ce intreține viața tuturor, ca și cum nu s-ar fi intimplat nimic deosebit in acești ani, fapt de natură să ne liniștească.

Fiul secetei este cartea unui mare scriitor, cartea celei mai patetice dezbateri morale privind procesul revoluționar pe care țara l-a trăit.

PREZENȚE SCRIITORICEȘTI

● In cadrul manifestărilor prilejuite de aniversarea zilei de 30 Decembrie scriitori din București, Iași, Cluj-Napoca, Sibiu au fost prezenți la intilniri cu cititorii. Dintre acestea amintim prezența lui **Haralamb Zincă și Gheorghe Istrate** la Casa de cultură a sindicatelor din Buzău ; **Nicolae Dragoș și Vasile Bunea** la clubul T-4 din Capitală ; **Remul Munteanu** la Librăria Eminescu din București cu prilejul lansării dicționarului literaturii române apărut la Editura Univers ; **Eugen Barbu, Adrian Beldeanu, Ion Lotreanu, Dan Mutașcu, Corneliu Vadim Tudor** la cenaclul revistei „Săptămina", **Virgil Carianopol, Ion Costea, Viorel Cozma, Florica Dumitrescu, Valeriu Gorunescu, Petru Marinescu, Dan Manolescu, Ion Potopin, Ioan Gh. Pană, Ion Larian Postolache, Al. Raicu, Octav Sargețiu, Ion C. Ștefan** la Institutul de pregătirea cadrelor cooperației de consum, la Căminul cultural Dragalina, județul Ialomița, la Sala Palatului R.S.R., la Clubul I.T.B., Liceul Gh. Lazăr din Capitală, complexul U.G.S.R. Amara și la Intreprinderea de industrializarea laptelui din Slobozia ; **Petre Got** și **Damian Necula** la Intreprinderile „Tinăra Gardă" și „Tricotajul roșu" din București ; **Vasile Baran, Angela Chiuaru, Eugen Cojocaru, Ioan Dan, Barbu Alexandru Emandi, D. C. Mazilu, Vlad Mușatescu, Aristotel Pirvulescu, Gabriel Teodorescu** la Casa Centrală a Armatei din Capitală.

TELEGRAMĂ

Stimate și iubite tovarășe JEAN GROSU,

Cu prilejul implinirii a 60 de ani de viață, Conducerea Uniunii Scriitorilor din R.S. România vă exprimă sincere felicitări, calde urări de sănătate și fericire, noi succese in munca pe care o desfășurați, cu pasiune in slujba cunoașterii literaturii române in țările socialiste prietene precum și a valorilor literare ale acestora in România Socialistă.

La mulți ani !

GEORGE MACOVESCU
Președintele Uniunii Scriitorilor
din R.S. România

SPORT De ce?

● S-a sfirșit încă un an fără noroc pentru fotbalului nostru. Dar și fără griji, deoarece nu mai avem, deocamdată, concurenți in competițiile internaționale. Am rămas singuri, in urmă undeva, lăsindu-i pe alții să-și bată capul mai departe. Deci noi nu mai avem probleme. Nici cu trecutul, nici cu prezentul. Ne interesează mai ales viitorul. Campionatul mondial din 1982. Pentru el, iată, s-a dezlănțuit încă un val de angajamente, s-a convocat un nou (?!) lot național, s-a perfectat un lung turneu în America de Sud și in Europa. Doar este știut de mult : băieții noștri nu suportă frigul. Cum vine iarna la noi, asemenea păsărilor, ne părăsesc, zburind in țările calde. În coada lor se țin cu strășnicie „însoțitorii", și ei dornici, săracii, de o vreme mai bună și mai caldă. Rezultate vor fi, cu siguranță, pentru că, spre deosebire de noi, care deplasăm tot ce avem mai bun din ce avem mai prost, adversarii vor prezenta echipe cu adevărat „de încercare". S-a mai intimplat, iar rezultatele unor asemenea turnee, mai mult teatrale decit fotbalistice, s-au văzut. Mi se poate spune că totuși echipa noastră va intilni și Italia. Foarte bine, dar care și cum ? Într-un meci fără nici o miză nu se poate intimpla mare lucru. Mai ales atunci cind schimbi jucătorii zilnic, fără nici un plan limpede. De ani de zile se joacă aceeași comedie in Africa sau America de Sud. Și de ani de zile aceste turnee nu „rămin" decit in albumele de amintiri ale jucătorilor și antrenorilor. Am sperat de aceea ca, tocmai gindindu-ne la Campionatul mondial din Spania, să schimbăm această mentalitate de voiajor. Dar nu putem schimba o mentalitate dacă nu schimbăm și oamenii. Or, pină acum nu s-a făcut nici o analiză a eșecurilor consecutive ale naționalei in absolut toate (?!) competițiile in care a fost angajată de cind de aceasta răspunde Șt. Covaci. Și atunci cum poți porni la un nou drum de 2 (doi) ani tot cu cei care de ani de zile calcă numai pe alături ? Ce garanții ne dau tehnicienii naționalei, incit să călătorească gratuit iarnă de iarnă in țările calde ? De ce să schimbăm echipele (atiția oameni) și nu doar doi-trei „tehnicieni" cu speranța că in sfirșit vom reuși să repetăm măcar performanța din Mexic ?

Ulise

mapamond

Cartea românească în Grecia

Înscriindu-se în cadrul larg al schimburilor de relații de prietenie și colaborare pe multiple planuri care s-au statornicit și se dezvoltă continuu între România și Grecia, expresie a permanentei preocupări a politicii partidului nostru în această direcție, recenta vizită în țara noastră a doi oameni de cultură din țara prietenă constituie o expresie a largului ecou de care se bucură în străinătate opera tovarășului Nicolae Ceaușescu.

Este vorba de directorul-proprietar al Editurii „Pnevmatikos" din Atena, **Gheorghios Pnevmatikos**, și poetul și publicistul **Lambros Zogas**, directorul Casei de cultură a prieteniei eleno-române din Atena — care au fost primiți de președintele României, tovarășul Nicolae Ceaușescu, prilej de a i se înmîna, din partea celor doi reprezentanți ai lumii culturale elene, cele cinci volume **Nicolae Ceaușescu : „România și lumea contemporană"** apărute în Grecia.

În scurta convorbire avută cu **Gheorghios Pnevmatikos**, acesta ne-a declarat :

— Opera în 5 volume **Nicolae Ceaușescu — „România și lumea contemporană"** nu a fost decît începutul colaborării noastre cu Casa de cultură a prieteniei eleno-române și implicit cu țara dv. În urma realizării cu succes a acestei colaborări cu instituția amintită, am propus, cu prilejul primirii noastre de către președintele român, planuri bilaterale și multilaterale, în care sînt prevăzute obiective bune și interesante, impuse de faptul că prietenia româno-elenă trebuie strînsă cît mai mult pe multiple planuri. Acest lucru va duce la o mai bună cunoaștere reciprocă.

— Sînteți pentru prima oară în România ? Ce impresie v-a făcut ?

— Sînt pentru prima dată în România, deși de foarte mult timp doream să o cunosc, dar agenda încărcată de lucru m-a reținut. Și, iată, este foarte bine pentru mine că am acest prilej de a vă vizita țara, de a cunoaște nu numai România ci și pe oamenii ei. Un popor ospitalier și frumos, care seamănă atît de mult cu grecii, încît nu pot să-i deosebesc unul de altul.

— Care sînt proiectele viitoarelor colaborări inițiate de editura dvs. ?

— În cadrul întîlnirii cu președintele Nicolae Ceaușescu, a cărui amabilitate și căldură ne-a emoționat profund, am discutat unele proiecte de viitor, pe care am propus să le realizăm în colaborare cu Casa de cultură a prieteniei eleno-române și sub îndrumarea ei. Am expus președintelui României ce intenționăm să facem noi în continuare în Grecia, iar președintele și-a manifestat mulțumirea față de propunerile noastre de viitor. Chiar în decursul convorbirilor noastre s-a formulat sarcini concrete pentru a se întreprinde asemenea acțiuni și în România pentru popularizarea culturii grecești actuale. Ideea principală este de a înființa la Atena un **Centru cultural** pentru răspîndirea culturii românești în Grecia — care să constituie un nucleu, sau o „vitrină" în capitala elenă. Prin coordonarea acestui Centru cultural să se afle tot ce e nou privind cartea românească în Grecia, privind traducerile din literatura română, muzica, arta plastică românească, etc.

Merită să menționez încă ceva : cu prilejul întrevederilor avute cu organele competente românești, am discutat unele amănunte privind tipăriturile în Grecia, și am relevat interesul de care se bucură în țara mea vechile manuscrise cu importanță istorică deosebită, materiale pe care ne-am gîndit a le valorifica mai bine. Cu aceste prilejuri am găsit din partea colaboratorilor români o deplină înțelegere. Apoi, intenționăm să traducem cît mai mult din literatura pentru copii, din domeniul istoriei, precum și a cărților didactice. De asemenea, dorim să scoatem o revistă în colaborare cu Casa de cultură a prieteniei eleno-române care să cuprindă un ansamblu de probleme, cu o tematică privind în exclusivitate cele două țări — România—Grecia. Credem în reușita revistei.

*

În continuare, ne-am adresat publicistului **Lambros Zogas**, directorul Casei de cultură a prieteniei eleno-române.

— Cum vedeți posibilitățile lărgirii acestei colaborări, bazate pe principii [illegible], și care răspund întocmai politicii de pace și colaborare cu țările prietene a statului român ?

— Bineînțeles că relațiile de colaborare de azi pornesc de la faptul că între cele două popoare, român și grec, au fost întotdeauna relații de prietenie, de la faptul că niciodată între popoarele noastre n-au fost războaie, [illegible] iar cînd au luptat au făcut-o în numele apărării intereselor nobile ale independenței naționale cît și pentru suveranitatea lor. Toate acestea constituie o bază trainică pentru dezvoltarea în continuare a relațiilor între cele două părți interesate.

Această prietenie a căpătat noi dimensiuni, un nou sens în urma vizitelor efectuate de premierul Karamanlis la București și de președintele Nicolae Ceaușescu la Atena, vizite ce au pus bazele unei colaborări mai largi și mai concrete. În spiritul acestor principii și în dorința de a dezvolta și mai departe această colaborare, [illegible]

Gheorghios Pnevmatikos

Lambros Zogas

[illegible] **Casa de cultură a prieteniei** [illegible] **„Pentru securitate și colaborare în Europa"** [illegible] **„Construcția societății socialiste multilateral dezvoltate"** [illegible] **„Caracterul și conținutul epocii noastre"** [illegible] **„Pentru o lume mai bună și mai dreaptă"** [illegible] **„Pace, colaborare și bună vecinătate în Balcani"** [illegible]

cadrul [illegible] Casei de cultură, [illegible] număr special în revista „Iperastiki Estia", literaturii române [illegible]. „Tomes" și „[illegible] Aluenghii" au consacrat [illegible] unul din numerele lor activității președintelui Nicolae Ceaușescu și României, Congresului [illegible]. Desigur, interesul în Grecia pentru cartea românească este mult mai mare.

— Ați subliniat, prin cele cîteva exemple, prezența culturii românești în Grecia. Am dori, în continuarea interviului, să vă opriți asupra preocupărilor actuale în popularizarea literaturii tinere, contemporane românești în Grecia.

— As vrea să vă spun că au apărut în Grecia [illegible] ale scriitorilor consacrați — Eminescu, Arghezi, L. Rebreanu, M. Sadoveanu, Panait Istrati, Ion Creangă, I.L. Caragiale și alții. Au apărut, de asemenea, cîteva antologii de poezie românească, de unde nu lipsesc și numele poeților și prozatorilor români mai tineri. Revistele literare din Grecia au prezentat foarte [illegible] lirică tînără românească. De exemplu, la o rubrică permanentă a revistei „Iperastiki Estia", pe care o editez aproape număr de număr, au fost prezenți, nu de mult, Ion Horea, Petre Ghelmez, Corneliu Șerban și alții. În grupajele de poezii apărute în diferite reviste, au fost prezenți Adrian Păunescu, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Mircea Dinescu și alții.

— Ce are pe masa de lucru poetul Lambros Zogas ?

— Am 2 volume în limba greacă — unul deja tipărit „[illegible]", iar cel de-al doilea aflat sub tipar este semnificativ intitulat „Două [illegible]" care are și un motto la fel de semnificativ :

[illegible]

[illegible]

— Care sînt perspectivele dezvoltării viitoare a schimburilor culturale ce stau în vederea Casei de cultură a prieteniei eleno-române ?

[illegible]

Reporter

REPERE

Cesar Vallejo și demnitatea suferinței

a apărut, în sfîrșit, în traducerea integrală, primul volum de versuri al peruvianului Cesar Vallejo, [illegible] poeți ai secolului nostru. „Credem că o lume care nu-și cunoaște un mare poet este o lume orfană", scrie pe bună dreptate în precuvîntare traducătorul, poetul Mihai Cantuniari, care ne promite pentru anii ce vin versiunea românească a volumelor de maturitate ale poetului : **Trilce**, **Spania, îndepărtează de mine acest potir** și **Poeme umane**, pe care cititorul român le-a putut cunoaște doar parțial : cîteva poeme risipite prin reviste în traducerea lui A.E. Baconsky și Romulus Vulpescu.

De ce această întîrziere ? Poate din pricina dificultăților de difuzare a valorilor aparținînd unor culturi considerate pînă nu de mult periferice. Recent, în atmosfera de [illegible] democratică a culturii prin multiplicarea centrelor de iradiere, scriitorul argentinian Julio Cortázar exprima conștiința orgolioasă a emancipării literaturii latino-americane de sub tutela europeană, mărturisindu-și net preferința pentru Cesar Vallejo și Pablo Neruda față de Saint-John Perse și Paul Eluard, cu toată admirația pe care o nutrește pentru cei doi poeți francezi. „Ce țară, ce continent — se întreabă Cortázar — se pot mîndri, în ultimele decenii, cu poeți ca Vallejo și Neruda ? Răspunsul nostru cultural e al nostru, autentic, ca al oricărei literaturi de sine stătătoare. Așa cum Fidel Castro și Che Guevara sînt primii oameni politici care ne-au făcut să vedem limpede ce destin ne este rezervat, tot astfel Vallejo și Neruda ne-au ajutat să vedem care este destinul nostru artistic."

Într-adevăr, volumele **Heraldi negri** (1918) și **Trilce** (1922) surprind prin noutatea și originalitatea expresiei artistice autohtone, marcînd un moment de sincronizare literară deplină a Americii Latine cu Europa și decizînd soarta ulterioară a poeziei latino-americane în aceeași măsură în care Joyce și T.S. Eliot decid soarta [illegible]

Andrei Ionescu

Continuare în pag. a 6-a

din poezia cubaneză

CINTIO VITIER

Gardă de noapte

La monumentul lui Marti

Eu sînt numai în trecere, neobosit călător,
cel care stă în permanență de gardă ești tu.

Un crîmpei de cer cu mici stele albastre
te aureolează în piața tăcută. Oh, murmură :

viața înfiripată acum în preajma ta, curge
ca un fluviu trecut prin venele Revoluției !

Scut ce nu mai poate fi străpuns de inamic,
ne-ai arătat, părinte, care ne este menirea,

veghind și astăzi în inima nopții infinite :
Mare Semn, hieroglifă a unui Soare invizibil.

NANCY MOREJÓN

Un trandafir

Ochii mari ai lui Abel Santamaria
se află limpezi în grădină.
Fratele meu doarme jos printre semințe.
Santiago se luminează
in răcoarea umedă a dimineții
care se va risipi curind.
Un copil dansează
in aerul blind de iulie
pe o cărare de munte.
Se poate auzi in vale cintecul său
estompat ca explozia surdă
a unui trandafir.

NICOLÁS GUILLÉN

Bombă atomică

Aceasta este bomba. Priviți-o.
A ațipit ca un prunc. Vă rog
n-o provocați
cu bastoane, nuielușe, bețe, ghimpi,
pietre. Este interzisă
răspindirea ei ca aliment.
Feriți-vă miinile,
ochii !

(Conducerea
a informat și avertizat publicul,
dar nimeni nu face caz din asta,
nici măcar Ministerul.)

Animalul expus aici
este un exemplar foarte periculos.

LUIS ROGELIO NOGUERAS

Totul

Vise și după-amieze tîrzii
arbori dezmierdați de vint și lacrimi
insuflețite umbre și semințe
tandrețe și arama prea multor amurguri
repetate ecouri și furtuni
alcovuri și tăceri abisale
arhangheli
ținuturi ciudate
tinerețe
sete
prieteni
stinci
buze
risete
rămas bun
totul
pentru a hrăni
focul
sacru
al
poeziei

ROBERTO FRIOL

Fără întoarcere

In toamna mărturisirilor tirzii
ultimele frunze
de un galben intens, halucinant,
își încep călătoria fără întoarcere.
Plouă cu stele căzătoare
peste cintecul unei balade apocrife,
vrăjind împărăția abisului.

În românește de Petru Dan Lazăr

spectacolul lumii

Văzut de Ioan Grigorescu

Bii Franklin, tipograf

t [illegible]

dat. Și a așteptat. Și a perseverat în atingerea scopului ca puțini alții. Unul dintre primii români care au scris o carte despre America, Petru Comarnescu, îl caracteriza : „...spirit raționalist și universalist, empirist ca un Englez, grațios și elastic ca un Francez, utilitarist ca un American, însetat și dornic de desăvîrșire morală ca un Grec din Antichitate — tipograf, pamfletar și diplomat — el configurează viața întregului univers civilizat al unui secol...". Un secol teribil cu răsturnări definitorii pentru viitorul lumii. După război, Franklin credea că spiritul de conciliere și de moderație trebuia să-i călăuzească pe americani pe calea înțelegerilor. În timpul lungilor dezbateri ai Convenției constituționale el s-a opus cu vehemență [illegible] măsuri menite să submineze unitatea americanilor. Lui i se datorează amendamentul conform căruia Congresul este împuternicit să pună sub acuzație un președinte care încalcă legile țării. Tot el este fondatorul „Societății [illegible] pentru abolirea sclavagismului", de la tribuna căreia îl combatea pe georgianul James Jackson, partizan al teoriei despre așa zisa „recunoaștere" a sclavagismului chiar și de Biblie.

În 1789, în anul revoluției franceze și al alegerii primului președinte al Statelor Unite, el îi scria lui Washington : „Din comoditate personală ar fi trebuit să mor cu doi ani în urmă, dar, în ciuda teribilelor dureri de care sufăr, sînt fericit că am trăit și acești doi ani, care mi-au permis să văd situația de azi...". La care Washington i-a răspuns printr-un tulburător omagiu : „I-a fost drag celui de sus, ca sfîrșitul [illegible] să vă fie dulce, așa cum a fost de salutară desfășurarea ei pentru națiunea noastră și pentru umanitate. Dacă a fi venerat pentru bunătate, admirat pentru talent, stimat pentru patriotism și iubit pentru generozitate poate ușura spiritul unui om, atunci trebuie să cunoașteți plăcuta consolare de a ști că n-ați trăit în zadar...".

Avea 84 de ani. La moartea lui, în 1790, Mirabeau cerea Adunării Constituante Franceze să aducă omagiul cuvenit „marelui geniu care a eliberat omenirea de frica fulgerelor și a tiranilor".

Mă duc în cimitirul Christ Church din Philadelphia, să citesc ultimul pamflet scris de el la [illegible] morții. Epitaful de pe piatra de mormînt și l-a așternut singur : „Trupul lui B. Franklin, ca o copertă de carte veche cu paginile smulse, lipsită de text și de spirit, zace aici, ros de viermi. Dar opera nu va fi în întregime pierdută, deoarece el este convins că ea va reapare, într-o nouă ediție, mai completă, revăzută și adăugită de autor."

„R—ditarea" nu s-a mai produs. Tipograful a [illegible] o singură ediție, cu adevărat „princeps", a unei vieți în care a refuzat invocarea titlurilor onorifice menite să-i consacre nemurirea.

Se recomanda simplu : „Bii Franklin, tipograf." Fusese încă din 1756 membru al lui Royal [illegible] of London, Doctor Honoris Causa al multor înalte foruri ale savanților și universităților europeni. A fost unul dintre cosemnatarii celor patru documente-cheie ale începutului istoriei Statelor Unite : Declarația de Independență, Tratatul de alianță cu Franța, Tratatul de pace cu Marea Britanie, și Constituția Statelor Unite. Cu douăzeci și doi de ani înaintea cuceririi Independenței, în 1754, el a propus un „Plan of Union" care să unească cele treisprezece state sub un singur guvern federal.

Memoria oamenilor i-a păstrat imaginea conformă naturii sale de incisiv om de spirit, pătruns de un inegalabil simț al umorului și al autoironiei. Reflexiv, analitic, de o perspicacitate rar întîlnită, nu cruța nici un „tabu", oricît de sacrosanct i s-ar fi părut altora. Din călimara lui cu cerneală tipografică n-a lipsit niciodată o picătură de sodă caustică.

Cu puțin timp înainte de moarte scria : „Regret că vulturul pleșuv a fost ales drept simbol al țării noastre. Este o pasăre imorală, asemănîndu-se cu cei ce trăiesc din viclenie și hoțomănii : pe cît de sărăntoacă, pe atît de plină de păduchi ! Curcanul este o pasăre mult mai demnă și, totodată, un adevărat fiu al Americii !".

revista străină

● **HERMAN HESSE** [illegible] **„Hermann Hesse, poet, căutător și martor"** [illegible]

● **SCRIITORII** [illegible]

● **ORAȘUL MOHENJO DARO** constituie una dintre cele mai impresionante mărturii ale primelor organizări umane. Este vorba de ruine vechi de peste 4 500 de ani, păstrate în condiții de studiu, permițînd concluzii semnificative asupra unei municipalități atît de timpurii. Orașul era construit în cărămidă, cu indicii clare ale unei urbanizări relativ demne de acest nume. De curînd, UNESCO a lansat un apel pentru salvarea acestui important monument al umanității, elaborînd împreună cu guvernul pakistanez un program de apărare al orașului, prin construi- [illegible]

● **INSTITUTUL DE STUDII** [illegible]

● **UNUL DINTRE CELE MAI IMPORTANTE PREMII LITERARE** [illegible] **Premiul european Provincia Trento** [illegible]

[illegible] **„Pietre este vie"** [illegible]

● **MARELE COMPOZITOR MAGHIAR BELLA BARTOK** [illegible]

● **PAUL CELAN** [illegible] „Fugă funebră" [illegible]

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Nicolae Dragoș, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scinteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 74 96
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
Paginator Dobre Marian